

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
кафедра філології та перекладу

Пальчак Ірина Ігорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

УДК 81'42:81'25:327

(індекс)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**«Риторичні стратегії та стилістичні засоби у військово-політичному
дискурсі НАТО (на матеріалі офіційних промов 2022–2025 рр.)»**

(назва роботи)

«Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

(назва освітньої програми)

035 «Філологія»

(шифр і назва спеціальності)

Ірина ПАЛЬЧАК

(підпис ім'я та прізвище здобувача освітнього ступеня)

Науковий керівник Оксана ГОРДІЙ канд. філол. н., доцент

(прізвище, ім'я, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Мар'яна ШТОГРИН

(ініціали та прізвище)

Рецензент

канд. філол. н., доцент

(підпис) (дата)

Наталія РОМАНЕНКО

(ініціали та прізвище)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра філології та перекладу
Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська»
Спеціальність 035 «Філологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ :
Завідувач кафедри
канд. філол. н., доцент Мар'яна ШТОГРИН
«__» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Пальчак Ірині Ігорівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

- 1. Тема роботи:** Риторичні стратегії та стилістичні засоби у військово-політичному дискурсі НАТО (на матеріалі офіційних промов 2022–2025 рр.)
керівник роботи Гордій Оксана Мирославівна, канд. філол. наук, доц. каф. ФП
затверджено наказом вищого навчального закладу від «18» листопада 2025 р. №725/7
- 2. Строк подання студентом роботи:** 10.12.2025 р.
- 3. Вихідні дані до роботи:** навчальні підручники, посібники, періодичні видання, довідники, словники, Інтернет-ресурси, матеріали конференцій тощо.
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**
РОЗДІЛ 1 РИТОРИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
 - 1.1 Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці
 - 1.1.1 Військово-політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного аналізу
 - 1.1.2 Комунікативні цілі військово-політичного дискурсу
 - 1.2 Риторичні стратегії: типологія та функції
 - 1.3 Стилiстичні засоби у військово-політичному дискурсі
 - 1.4 Стилiстичні проблеми перекладу військово-політичного дискурсу**РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РИТОРИЧНИХ СТРАТЕГІЙ ТА СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОМОВАХ НАТО (2022–2025 рр.) ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД**
 - 2.1 Корпус дослідження: загальна характеристика, джерела та хронологічно-тематична класифікація промов
 - 2.1.1 Жанрові та стилістичні риси текстів
 - 2.2 Аналіз риторичних стратегій у промовах НАТО
 - 2.3 Використання стилістичних засобів
 - 2.4 Аналіз перекладу риторичних та стилістичних засобів**РОЗДІЛ 3 РИТОРИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК МАТЕРІАЛ ДЛЯ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ**
 - 3.1 Лекційний матеріал як інструмент дослідження риторичних стратегій і стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі
 - 3.2 Система вправ для розвитку навичок стилістично адекватного перекладу
 - 3.3 Основні положення дослідження німецькою мовою
- 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):** додатки на 59 сторінках
- 6. Консультанти розділів роботи:**

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Штогрин М. В., доцент каф. ФП		
Розділ 1, 2, 3	Штогрин М. В., доцент каф. ФП		
Висновки	Штогрин М. В., доцент каф. ФП		

7. Дата видачі завдання: *10.11.2024 р.*

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

<i>№ з/п</i>	<i>Назва етапів магістерської роботи</i>	<i>Термін виконання етапів роботи</i>	<i>Примітка</i>
1	Вибір теми магістерської роботи та обґрунтування її актуальності	до 10.10.2024	Виконано
2	Визначення об'єкта, предмета, мети, завдань та методів дослідження	до 10.11.2024	Виконано
3	Складання попереднього плану магістерської роботи	до 10.12.2024	Виконано
4	Пошук і відбір літератури до теми магістерської роботи, складання списку використаних джерел	10.12.2024 – 30.09.2025	Виконано
5	Аналітико-синтетичне опрацювання літератури до теми роботи	20.02.2025 01.11.2025	Виконано
6	Написання тексту магістерської роботи відповідно до її структури:	16.10.2025 – 04.12.25	Виконано
	6.1 I розділ	16.10.25 – 06.12.25	Виконано
	6.2 II розділ	25.10.25 – 04.11.25	Виконано
	6.3 III розділ	05.11.25 – 15.11.25	Виконано
7	Написання вступу до теми магістерського дослідження	16.11.2025 – 22.11.2025	Виконано
8	Підготовка графічних матеріалів чи іншого унаочнення	23.11.2025 – 24.11.2025	Виконано
9	Формулювання висновків (за потреби до кожного із розділів дослідження)	25.11.2025 – 27.11. 2025	Виконано
10	Оформлення кінцевого списку використаних джерел та додатків	28.11.2025 – 30.11.2025	Виконано
11	Оформлення та попередній захист магістерської роботи	01.12.2025 – 04.12.2025	Виконано
12	Внесення коректив та кінцеве редагування магістерської роботи	05.12.2025 – 07.12.2025	Виконано
13	Реєстрація магістерської роботи на кафедрі	08.12.2025 – 10.12.2025	Виконано
14	Захист магістерської роботи		Виконано

Студент

Ірина ПАЛЬЧАК

підпис

ім'я та прізвище

Керівник роботи

Оксана ГОРДІЙ

підпис

ім'я та прізвище

АНОТАЦІЯ

Пальчак І. І. Риторичні стратегії та стилістичні засоби у військово-політичному дискурсі НАТО (на матеріалі офіційних промов 2022–2025 рр.). Магістерська робота зі спеціальності 035 «Філологія».

У магістерській роботі досліджено особливості функціонування військово-політичного дискурсу НАТО та специфіку реалізації риторичних стратегій і стилістичних засобів у промовах 2022–2025 рр. Проаналізовано корпус автентичних текстів НАТО, визначено домінантні стратегії (солідаризації, антагонізації, легітимізації, емоційного апелювання, мобілізації) та описано їх мовні маркери. Виокремлено провідні стилістичні засоби – метафори, евфемізми, анафору, антитезу, градацію, риторичні питання – та встановлено їх роль у формуванні політичного впливу. Окреслено основні перекладацькі труднощі відтворення військово-політичного дискурсу українською мовою і можливі шляхи їх подолання та подано практичні рекомендації щодо перекладацької підготовки.

Ключові слова: *військово-політичний дискурс, НАТО, риторичні стратегії, стилістичні засоби, переклад.*

ABSTRACT

Palchak I. I. Rhetorical Strategies and Stylistic Devices in NATO's Military-Political Discourse (Based on Official Speeches from 2022–2025). Master's Thesis, specialty 035 – Philology.

The thesis examines the rhetorical and stylistic features of NATO's military-political discourse on the material of official speeches and statements delivered between 2022 and 2025. The study clarifies the theoretical foundations of discourse analysis, defines the communicative functions of military-political discourse, and identifies the key rhetorical strategies employed by NATO, including legitimisation, solidarisation, emotional appeal, antagonisation, and mobilisation. Special attention is given to stylistic devices such as metaphor, euphemism, repetition, anaphora, antithesis, gradation, and rhetorical questions. The thesis also analyses typical challenges in translating military-political discourse into Ukrainian and outlines practical recommendations for translation training. The results provide an integrated understanding of how linguistic means shape the persuasive and ideological dimensions of NATO's communication during wartime.

Keywords: *NATO discourse, rhetorical strategies, stylistic devices, translation, political communication.*

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 РИТОРИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ	172
1.1 Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці.....	172
1.1.1 Військово-політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного аналізу	15
1.1.2 Комунікативні цілі військово-політичного дискурсу	2217
1.2 Риторичні стратегії: типологія та функції.....	19
1.3 Стилiстичні засоби у військово-політичному дискурсі.....	261
1.4 Стилiстичні проблеми перекладу військово-політичного дискурсу	294
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РИТОРИЧНИХ СТРАТЕГІЙ ТА СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОМОВАХ НАТО (2022–2025 рр.) ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД	29
2.1 Корпус дослідження: загальна характеристика, джерела та хронологічно-тематична класифікація промов	29
2.1.1 Жанрові та стилістичні риси текстів	394
2.2 Аналіз риторичних стратегій у промовах НАТО	38
2.3 Використання стилістичних засобів	48
2.4 Аналіз перекладу риторичних та стилістичних засобів.....	56
РОЗДІЛ 3 РИТОРИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК МАТЕРІАЛ ДЛЯ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ	68
3.1 Лекційний матеріал як інструмент дослідження риторичних стратегій і стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі.....	68
3.2 Система вправ для розвитку навичок стилістично адекватного перекладу	67
3.3 Основні положення дослідження німецькою мовою	75
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ	85
Додаток А	85
Додаток Б.....	130
Додаток В	138
Додаток Г.....	144

ВСТУП

У сучасному світі, позначеному масштабними геополітичними трансформаціями та зростанням безпекових загроз, питання інформаційної політики, міжнародної комунікації та стратегічного дискурсу набувають особливої актуальності. Центральне місце у формуванні глобального безпекового порядку посідає Північноатлантичний альянс (НАТО), який не лише ухвалює стратегічні рішення, а й конструює дискурсивні рамки їхнього осмислення у світовому інформаційному просторі. Офіційні промови та політичні заяви керівництва НАТО виконують не лише інформативну, а й переконувальну, мобілізаційну та легітимізаційну функції, стаючи важливим джерелом риторичних стратегій та стилістичних засобів, спрямованих на формування суспільної думки та міжнародної солідарності.

Особливої ваги цей дискурс набуває після початку повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України у 2022 році. Відповідна риторика НАТО стала одним із ключових інструментів пояснення природи конфлікту, конструювання образів агресора і союзника, мобілізації міжнародної підтримки України, а також легітимізації політичних і військових рішень держав-членів Альянсу. У такий спосіб військово-політичні промови перетворилися на важливий корпус текстів для лінгвістичного, дискурсологічного та перекладознавчого аналізу.

Актуальність дослідження зумовлена кількома чинниками. По-перше, зростає роль політичної риторики у сфері міжнародної безпеки, зокрема в умовах гібридних загроз, інформаційних операцій та інтенсивних дипломатичних комунікацій. По-друге, військово-політичний дискурс НАТО є одним із найбільш впливових типів інституційного дискурсу, який формує світову політичну картину та визначає інтерпретаційні моделі глобальних подій. По-третє, попри високий рівень розробленості риторики політичної комунікації,

дискурс НАТО 2022–2025 рр. ще недостатньо вивчений, оскільки є новим і динамічним масивом текстів, сформованим у період гострої міжнародної кризи. По-четверте, переклад такого дискурсу потребує особливої уваги, адже стилістичні засоби й риторичні стратегії виконують не декоративну, а прагматичну й ідеологічну функцію, що має бути коректно відтворена українською мовою.

Теоретичну основу роботи становлять праці провідних дослідників політичного та критичного дискурсу – Т. ван Дейка, Н. Феркло, Р. Водак, П. Чілтона, М. Рейсігл, а також роботи українських мовознавців, зокрема О. Ковальової, А. Сотнікова та ін. Важливими є також дослідження з когнітивної лінгвістики та політичної метафорики (Дж. Лакофф, Дж. Чартеріса-Блек), що дозволяють проаналізувати стилістичну специфіку воєнної риторики.

У промовах НАТО активно використовуються метафори, антитези, градації, риторичні питання, інклюзивні займенники, емоційно забарвлена лексика – засоби, що структуровано впливають на інтерпретацію подій та формують певну рамкову картину війни й міжнародної політики. Однак у сучасній українській науці відсутнє комплексне дослідження риторичних стратегій і стилістичних засобів у промовах НАТО на матеріалі найновішого корпусу текстів (2022–2025 рр.), що й визначає новизну цієї роботи.

Мета дослідження полягає у виявленні, аналізі та класифікації риторичних стратегій і стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі НАТО, а також у з'ясуванні їхніх функцій та особливостей відтворення українською мовою.

Об'єкт дослідження – військово-політичний дискурс НАТО як різновид інституційного політичного дискурсу.

Предмет дослідження – риторичні стратегії та стилістичні засоби у промовах НАТО 2022–2025 років та особливості їхнього перекладу.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення політичного та військово-політичного дискурсу.
- Окреслити жанрово-комунікативні характеристики офіційних промов НАТО.
- Сформувати корпус дослідження та описати його хронологічно-тематичну структуру.
- Виявити й класифікувати риторичні стратегії в офіційних промовах НАТО 2022–2025 років.
- Проаналізувати стилістичні засоби та визначити їхні функції у військово-політичному дискурсі.
- Окреслити типові труднощі перекладу та запропонувати шляхи їх подолання.
- Розробити практичні завдання для навчання перекладу військово-політичних текстів.

Методами дослідження виступають методи дискурс-аналізу, контекстуально-інтерпретаційний аналіз, елементи когнітивного аналізу, метод суцільної вибірки (для формування корпусу), а також перекладознавчий аналіз оригіналів та перекладів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено комплексний аналіз риторичних стратегій і стилістичних засобів промов НАТО у період 2022–2025 років із врахуванням воєнно-політичного контексту та перекладацьких аспектів. У роботі запропоновано класифікацію риторичних стратегій у цьому типі дискурсу та обґрунтовано їхню функціонально-прагматичну роль.

Теоретичне значення роботи полягає в уточненні понять військово-політичного дискурсу, збагаченні методології дослідження політичної комунікації та розвитку перекладознавчих підходів до аналізу інституційного дискурсу.

Практична цінність полягає в можливості використання результатів дослідження у навчальних курсах із теорії та практики перекладу, стилістики,

когнітивної лінгвістики, а також у підготовці перекладачів для роботи з політичними та дипломатичними текстами.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, теоретичні та практичні результати магістерського дослідження було представлено на Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Перевірені часом і нові наукові парадигми ХХІ століття» (28–29 листопада 2025 року, м. Київ, Україна). У межах конференції представлено доповідь на тему: «Риторичні стратегії та стилістичні засоби у військово-політичному дискурсі: теоретичні засади», у якій висвітлено результати аналізу сутності і функцій риторичних стратегій та стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі, їх типологічних ознак у формуванні переконувального ефекту.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У першому розділі окреслено теоретичні засади вивчення військово-політичного дискурсу та стилістичних засобів; у другому – здійснено риторико-стилістичний аналіз корпусу промов НАТО 2022–2025 років; у третьому – представлено методичні рекомендації для навчання перекладу. Основні положення магістерської роботи подано також німецькою мовою.

РОЗДІЛ 1 РИТОРИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

1.1 Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці

У сучасній лінгвістиці поняття *дискурс* посідає центральне місце та розглядається як багатовимірний феномен, що поєднує текст, комунікативний контекст, учасників взаємодії, їхні наміри та соціокультурні умови функціонування мовлення. Динамічний розвиток гуманітарних наук у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. спричинив зміщення уваги від структурного підходу до мови до інтеракційного, соціального та когнітивного трактування мовленнєвих явищ. Саме тому дискурс сьогодні розуміється не лише як текст, але як *комплексна комунікативна подія*, занурена в соціальні, прагматичні та когнітивні умови.

На думку О. В. Ковальнової, сучасні інтерпретації дискурсу охоплюють «текст у його усній або письмовій формі, екстралінгвістичний контекст його створення та систему взаємодії адресанта і адресата» [19, с. 101]. Дослідниця наголошує, що дискурс – це явище, яке не може бути зведене до тексту, адже текст є лише матеріальною фіксацією складніших комунікативних процесів. Важливою ознакою дискурсу є його інституційність, тобто належність до певної соціальної сфери, у рамках якої формується відповідна система норм, стратегій та жанрів.

Подібну позицію підтримує А. В. Сотніков, який визначає дискурс як «комунікативно зумовлену форму реалізації мовлення, що відбиває структури мислення, соціальні ролі учасників та їхні прагматичні наміри» [26, с. 6]. У його трактуванні дискурс виступає не лише продуктом мовленнєвої діяльності, але й процесом, у якому відбувається взаємодія мови, мислення та соціального

контексту. Це збігається з усталеними поглядами дискурсології, що підкреслює взаємозв'язок між мовою та суспільною практикою.

У лінгвістиці другої половини ХХ століття відбувся так званий *дискурсивний поворот*, коли мовознавці почали розглядати мову не як автономну систему, а як інструмент соціальної взаємодії [35, с. 736-738]. Наприклад, у межах критичної парадигми, яка отримала особливий розвиток у працях Н. Фейрклофа та Р. Водак, дискурс розглядається як механізм репрезентації й відтворення влади, домінування та ідеології. П. Данмайр зазначає, що дискурс нерозривно пов'язаний із політичними та соціальними процесами, адже «політична практика завжди реалізується через мову та символічні форми» [35, с.736].

Т. ван Дейк, один із провідних теоретиків дискурсології, підкреслює, що дискурс необхідно розглядати як «складну єдність тексту, контексту, комунікативної події та відповідних соціальних структур» [58, с.11]. Він наголошує на важливості контексту щодо інтерпретації дискурсу, адже саме контекст визначає, *коли, ким і з якою метою* створюється певний текст. Науковець вважає, що без урахування соціальної ситуації, ролей учасників, норм інституції та комунікативних намірів не можна здійснити повноцінний дискурс-аналіз.

Тож, у сучасній лінгвістиці різні підходи до розуміння дискурсу описані безпосередньо у працях дослідників, чії роботи використано в цій роботі. Зокрема, А. В. Сотніков виокремлює **три основні підходи до аналізу дискурсу** – *deskриптивний, критичний та когнітивний* [26, с.7]

Deskриптивний підхід орієнтований на опис мовних засобів та риторичних прийомів учасників комунікації; критичний пов'язаний зі вивченням соціальної нерівності та владних відносин, репрезентованих у дискурсі; когнітивний спрямований на моделювання структур свідомості

учасників комунікації та виявлення концептів, фреймів і метафоричних моделей, що організовують дискурсивні практики [26].

Таким чином, провідні лінгвістичні школи погоджуються, що дискурс – це не лише мовленнєвий продукт, але й процес взаємодії, організований навколо соціальних практик, що формують наше сприйняття реальності. Дискурс виступає інструментом конструювання соціальних значень, способом впливу, формою реалізації владних відносин і механізмом репрезентації ідеологій. Саме тому дослідження дискурсу має мультидисциплінарний характер, поєднуючи лінгвістику, соціологію, когнітивні науки, політичні студії та психологію.

Окрему увагу в дискурсології приділяється інституційним різновидам дискурсу, зокрема політичному, медійному, академічному та іншим. Хоча цей підрозділ стосується загального поняття дискурсу, варто відзначити, що багато визначень формуються саме на прикладі політичного дискурсу як одного з найбільш соціально значущих типів. Так, О. В. Ковальова підкреслює, що «дискурс є багатокомпонентним утворенням, у якому поєднуються вербальні та екстралінгвістичні чинники» [19, с. 101], а А. В. Сотніков додає, що дискурс виявляється у процесі комунікації, який завжди має прагматичні та інтенційні параметри [26, с. 7].

Підсумовуючи, у сучасній лінгвістиці дискурс визначається як складне, багаторівневе явище, що включає текст, контекст, комунікативні наміри, соціальні ролі та ідеологічні компоненти. Його вивчення дозволяє описати не лише мовну структуру текстів, але й соціальний механізм вироблення значень, формування ідентичностей та впливу на суспільну свідомість. Це робить дискурс ключовою категорією сучасного мовознавства та необхідним аналітичним інструментом для подальшого дослідження політичного, зокрема НАТОвського, дискурсу в наступних розділах роботи.

1.1.1 Військово-політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного аналізу

У межах сучасної лінгвістики політичний дискурс розглядається як інституційний різновид комунікації, що здійснюється у сфері політики та характеризується взаємодією тексту й соціального контексту. Т. ван Дейк визначає політичний дискурс як «мовленнєву діяльність політичних акторів, що реалізується в інституційних умовах та покликана формувати або впливати на політичні процеси» [58, с. 11]. У його трактуванні політичний дискурс охоплює промови, заяви, парламентські виступи, медійні інтерпретації політики, тобто всі види комунікації, у яких мовлення політиків спрямоване на суспільство.

Спираючись на це базове розуміння політичної комунікації, військово-політичний дискурс логічно постає як його підтип, що охоплює комунікативні практики, пов'язані із війною, обороною, безпекою та конфліктами. Він відображає мову політичних рішень, військових дій, міжнародної співпраці та владної взаємодії у сфері безпеки. Відповідно, військово-політичний дискурс може бути визначений як інституційно зумовлений різновид політичного дискурсу, спрямований на концептуалізацію, інтерпретацію та легітимацію військових рішень, оборонної політики та комунікації щодо безпекових загроз.

Теоретичні положення П. Данмір поглиблюють це розуміння: дослідниця зазначає, що дискурс війни включає специфічні мовні моделі, через які політичні актори визначають загрози, описують ворога та обґрунтовують дії держави у конфліктних ситуаціях [35, с. 742–748]. Таким чином, військово-політичний дискурс репрезентує не лише події, а й механізми їхнього пояснення, спрямовані на формування суспільного бачення війни та безпеки.

Дослідження у сфері критичного дискурс-аналізу (Р. Водак, М. Рейсігл) показують, що дискурси, пов'язані з конфліктом або безпековими кризами, характеризуються посиленням використанням стратегій номінації, предикації, аргументації, а також топосів загрози, захисту та відповідальності [48, с. 3–4]. У

військово-політичному комунікативному просторі ці стратегії відіграють ключову роль, оскільки визначають, як саме формуються образи «свого» та «чужого», легітимуються силові рішення та обґрунтовується політика оборони.

П. Чілтон акцентує, що політичний дискурс загалом, а військовий зокрема, пов'язаний із «конструюванням загроз» та «рамками безпеки», через які політичні актори описують ситуації конфлікту [34, с. 10–12]. У таких текстах особливої ваги набувають метафоричні моделі, що структурують уявлення про війну. Дж. Лакофф наголошує, що метафори типу «війна як агресія», «війна як захист», «ворог як загроза» визначають способи осмислення міжнародних подій і сприяють легітимації рішень про застосування сили [43, с. 2–3].

У дослідженні М. Хосравініка та Дж. Унгера підкреслюється, що військово-політичний дискурс є важливою складовою ширших політичних наративів, де центральне місце займають питання влади, контролю та ідеологічної боротьби [42, с.5–7]. Війна або оборонна політика репрезентуються в ньому як події, що потребують інтерпретації через мову ідеології, колективної ідентичності та безпеки.

Важливо також ураховувати соціальний вимір військово-політичного дискурсу. Як зазначає Т. ван Дейк, політичні тексти не існують у відриві від інституційного та соціального контексту – вони створюються політиками, медіа, експертами, а їхнє значення формується у процесі суспільної взаємодії [59, с. 14–16]. Це означає, що військово-політичний дискурс є багаторівневим: він поєднує офіційні документи, виступи, аналітичні матеріали, медійні інтерпретації й реакції громадськості.

Таким чином, військово-політичний дискурс можна охарактеризувати як динамічний, соціально зумовлений різновид політичної комунікації, у якому мова виконує функції опису, пояснення та легітимації воєнних дій і рішень у сфері безпеки. Його аналіз потребує врахування не лише текстових

характеристик, але й ширшого соціально-історичного контексту, ролей учасників та ідеологічних чинників, що відповідає основним методологічним підходам сучасної дискурсології.

1.1.2 Комунікативні цілі військово-політичного дискурсу

Військово-політичний дискурс є особливою формою інституційної комунікації, оскільки він зосереджений на питаннях війни, національної безпеки, міжнародних конфліктів та оборонної політики. Його ключовою відмінністю від широкого політичного дискурсу є те, що він поєднує політичні, стратегічні та безпекові мотиви. Як зазначає Т. ван Дейк, основна мета політичного дискурсу полягає у впливі на інтерпретації суспільством політичних подій, формуванні громадської думки та контролі над процесами розуміння політичної реальності [59, с. 14–16]. Військово-політичний дискурс зберігає ці характеристики, але водночас посилює їх, оскільки питання війни та безпеки потребують не лише інформування, а й мобілізації, легітимації та морального обґрунтування рішень.

П. Данмір наголошує, що дискурс війни завжди містить елементи раціоналізації та пояснення необхідності конкретних рішень, спрямованих на силові дії або оборону [35, с.742–748]. Легітимація досягається через формування відповідної логіки: визначення загрози → наголошення на невідкладності → окреслення необхідної реакції.

Наприклад: «*The danger is clear, and the only way to remove that threat is through military action.*» (Президент США Дж. Буш, 2003) [31].

Пол Чілтон визначає, що однією з основних цілей політичного дискурсу у сфері війни є створення так званих **security frames** – структур, які представляють певну ситуацію як загрозову і таку, що потребує захисту та

негайного реагування [34, с. 10–12]. Через такі рамки політичні актори формують у суспільства бачення наявності реальної небезпеки.

Можемо поглянути на приклад конструювання загрози:

«*We face a threat from international terrorism of unprecedented scale.*» (Прем'єр-міністр Великої Британії Т. Блер, 2001) [29].

Згідно з дискурс-історичним підходом, Р. Водак та М. Рейсігл описують стратегії номінації та предикації як ключові у створенні образу ворога в умовах конфлікту [48, с.3–4]. Саме через них політичні актори наділяють протилежну сторону негативними характеристиками, підсилюючи емоційний ефект та обґрунтовуючи необхідність захисту. Приклад образу ворога: «*Russia treacherously attacked our state this morning.*» (Президент України В. Зеленський, 24.02.2022) [63].

М. Хосравінік та Дж. Унгер наголошують, що політичний дискурс, пов'язаний з війною, виконує функцію об'єднання суспільства через створення відчуття спільності, відповідальності та єдності [42, с. 5–7]. У такому типі комунікації використовується «ми-дискурс», який підкреслює єдність народу перед спільною загрозою.

Приклад мобілізації: «*We stand united to defend our freedom and the freedom of our allies.*» (Президент Литви Г. Науседа, 2022) [45].

За спостереженнями Дж. Лакоффа, метафори війни стають інструментами моральної легітимації: війна подається як місія, обов'язок, боротьба за цінності чи людські життя [43, с. 2–3]. Такі метафори спрямовані на те, щоб створити позитивний образ дій своєї держави та підсилити емоційне сприйняття. Можемо спостерігати приклад моральної легітимації: «*We must act, because if we do not, we betray our most basic values.*» (Президент США Б. Обама, 2013) [46].

На думку Т. ван Дейка, політичний дискурс не лише впливає на знання та переконання аудиторії, а й керує тим, як суспільство інтерпретує події [58, с. 14–16]. У військово-політичному контексті це включає відбір інформації,

акцентування певних елементів ситуації, конструювання «успішності» військових операцій та пояснення їхніх наслідків. Прикладом керування інтерпретаціями можу слугувати: «*Our actions are guided by the imperative to maintain peace and stability.*» (Міністр оборони Канади А. Анад, 2023) [38].

Реалізація цих цілей забезпечується через систематичне застосування мовних, аргументативних та риторичних стратегій, що відповідає теоретичним підходам сучасної дискурсології та критичного дискурс-аналізу.

1.2 Риторичні стратегії: типологія та функції

У військово-політичному дискурсі риторичні стратегії виступають важливим інструментом впливу на формування суспільних уявлень про конфлікт, загрози та необхідність політичних чи військових рішень. Вони забезпечують структурований спосіб переконання аудиторії, поєднуючи емоційні, когнітивні та оцінні механізми впливу. За Р. Водак і М. Рейсіглом, риторичні стратегії реалізуються через номінацію, предикацію, аргументацію, перспективізацію та різні способи інтенсифікації або пом'якшення висловлення, що дозволяє політичному актору максимально точно конструювати образ подій і ролей учасників комунікації [48].

У контексті воєнної комунікації ці механізми виконують низку ключових функцій. Передусім вони забезпечують **легітимацію політичних рішень**, тобто створюють дискурсивне обґрунтування необхідності дій держави. П. Данмір підкреслює, що у воєнному контексті легітимація ґрунтується на топосах загрози, захисту та відсутності альтернатив, які формують у суспільства відчуття невідворотності певних дій [35, с 742–748]. Політичні лідери активно апелюють до цих моделей, створюючи логічний ланцюг між загрозою та необхідністю реагування. Саме так вибудована аргументація Дж. Буша у зверненні про початок операції в Іраку: «The danger is clear, and the only way to

remove that threat is through military action» [31], де загроза представлена як очевидна й невідкладна, а військове втручання – як єдино можливий вихід.

Паралельно риторика виконує функцію **солідаризації**, спрямовану на створення колективної ідентичності та мобілізацію суспільства. М. Хосравінік і Дж. Унгер зазначають, що політичні актори формують спільний погляд на події за допомогою інклюзивних форм на кшталт «ми», апеляції до спільних цінностей і наголошення на взаємній відповідальності громадян [42, с 5–7] . Така риторика конструює образ єдності перед обличчям небезпеки й посилює підтримку державного курсу. У промовах сучасних лідерів ця стратегія проявляється особливо виразно. Наприклад, Г. Науседа, звертаючись до громадян у 2022 році, наголошує: «We stand united to defend our freedom and the freedom of our allies» [45], створюючи спільний моральний простір, у якому аудиторія й мовець виступають як єдине ціле.

Суттєве місце у військово-політичному дискурсі займає **емоційне апелювання**, що забезпечує підсилення раціональної аргументації через емоційний складник. За Дж. Лакоффом, політичні метафори активують глибинні когнітивні схеми, які не лише структурують політичні події, а й викликають відповідні емоційні реакції (страх, солідарність, співчуття або моральне обурення) [43, с. 2–3] . У комунікації це проявляється через риторику морального обов'язку, захисту цінностей чи апеляцію до людяності. Так, Б. Обама у заяві щодо Сирії наголошує: «*We must act, because if we do not, we betray our most basic values*» [46], що створює імператив дії, пов'язаний не лише з політичною необхідністю, а й з етичними принципами. Емоційне апелювання підсилює мобілізаційний ефект риторики й формує у суспільства відчуття моральної відповідальності.

Водночас у воєнному дискурсі особливо активно застосовується **антагонізація**, що полягає у створенні опозиції «ми – вони» та формуванні негативного образу противника. Т. ван Дейк розглядає це як механізм «negative

other-presentation», заснований на номінації та предикації, які підкреслюють агресивність, аморальність або небезпечність «іншого» [58, с. 15–16]. У військово-політичних текстах ця стратегія відіграє роль не лише інструмента пояснення загрози, а й засобу консолідації «своїх» групи. Так, у зверненні В. Зеленського: «*Russia treacherously attacked our state this morning*» [63] негативна дія супротивника підкреслюється емоційним маркером «treacherously», що посилює моральне засудження «іншого» та легітимізує необхідність оборони.

Усі зазначені стратегії функціонують не ізольовано, а у взаємодії. Риторика військово-політичних акторів поєднує логічні аргументи з емоційним і моральним компонентами, одночасно об'єднуючи аудиторію та позначаючи ворога. Саме тому в промові Т. Блера перед голосуванням щодо Іраку поєднуються елементи антагонізації («*the threat we face*»), емоційного апелювання («*So what do we do?*») та легітимації («*we cannot ignore this danger*»), що створює інтегральний риторичний ефект переконання [29].

Таким чином, риторичні стратегії у військово-політичному дискурсі слугують комплексним механізмом формування суспільної думки, легітимації рішень і мобілізації аудиторії. Їхнє поєднання дозволяє створити цілісну інтерпретацію конфлікту, визначити роль учасників та забезпечити підтримку політичного курсу в умовах воєнної загрози.

1.3 Стилiстичнi засоби у вiйськoво-полiтичному дискурсі

Стилiстичнi засоби становлять один із найважливиших iнструментiв формування вiйськoво-полiтичного дискурсу, оскiльки саме вони забезпечують емоцiйне, концептуальне та iдеологiчне забарвлення висловлювань полiтичних акторiв. Стилiстика у вiйськових комунiкацiях виконує низку ключових функцiй: мобiлізацiйну, переконувальну, легiтимацiйну, оцiнну та когнiтивну. Як зазначає Т. ван Дейк, полiтична мова завжди виконує функцiю «керувати

інтерпретаціями» шляхом добору лексики, тропів та синтаксичних структур [58, с. 15–16], що у контексті війни набуває особливої інтенсивності через необхідність формувати правильне розуміння загроз і рішень. К. Іграк зазначає, що емоційно забарвлені елементи військової лексики формують специфічний прагматичний ефект, адже поєднують експресивність, оцінність та емотивність [15, с. 55–56].

Центральним стилістичним засобом у військово-політичному дискурсі є **метафора**, яка слугує когнітивним механізмом структурування досвіду війни. Дж. Лакофф підкреслює, що політичні метафори організовують мислення громадян і визначають спосіб сприйняття конфлікту, подаючи війну як «місію», «боротьбу», «необхідний захід» [43, с. 2–3]. У промові Дж. Буша 2003 року («*The danger is clear, and the only way to remove that threat...*») метафора загрози як «об'єкта, який треба усунути» виконує функцію легітимації [31]. Дж. Чартеріс-Блек зазначає, що політики активно використовують метафори світла, темряви, руху та очищення для створення морально виправданого образу власної позиції і демонізації ворога [32]. О. А. Бабелюк підкреслює, що метафоризація у політичному/воєнному дискурсі виконує важливу емоційну функцію, формуючи відчуття спільності та стійкості [1]. Д. В. Василенко також у своїй роботі пише, що метафора є ще й провідним механізмом творення військових номінацій, оскільки дозволяє встановлювати асоціативні зв'язки між різними сферами досвіду та створювати нові значення в межах військової субстандартної лексики. Дослідник зазначає, що більшість військових сленгізмів виникає шляхом метафоризації [7, с. 144–145].

Суттєве місце у військових промовах займають **евфемізми**, які слугують засобом пом'якшення негативних конотацій дій або наслідків конфлікту. А. Бірд зазначає, що евфемізми в політичному дискурсі виконують функцію приховування жорстокості та створення прийнятної форми для опису небажаних явищ («neutralize», «collateral damage», «detain», «contain the threat»)

[28]. П. Чілтон підкреслює, що такі пом'якшувальні формули створюють дистанцію між дією та відповідальністю, дозволяючи політикам репрезентувати війни як контрольовані та раціональні процеси [34].

До ключових стилістичних фігур військово-політичного дискурсу належать **повторювання** та **анафора**, що забезпечують ритмічність, емоційну інтенсифікацію та мобілізаційний ефект. За А. Бірдом, *repetition* слугує способом «закріплення ключових смислів у свідомості аудиторії» [28], тоді як анафора підсилює відчуття єдності та наполегливості. У зверненнях В. Зеленського у перші дні вторгнення багаторазово повторювалася формула «*Ми сильні. Ми готові. Ми переможемо*» [63], що створювало ефект колективної стійкості. Дж. Чартеріс-Блек підкреслює, що повтор – це інструмент «емоційної активації» аудиторії [28].

Іншим важливим стилістичним засобом є **антитеза**, яка формує опозицію «ми – вони» та підкреслює морально-оцінну різницю між сторонами конфлікту. П. Сімпсон зазначає, що контрастування є основою ідеологічного впливу, оскільки створює чіткі рамки для морального судження [49]. У багатьох промовах західних лідерів зустрічаємо конструкції на кшталт: «*We act to defend life; they act to destroy it*» [29], що підкреслює протиставлення цивілізаційних підходів. У зверненні В. Зеленського з 24 лютого 2022 року також використано антитетичний контраст між «нашою землею» та «ворогом, який прийшов убивати» [63].

Важливим інструментом риторичного впливу є **градація**, що полягає у поступовому наростанні емоційного або логічного тиску. А. Бірд трактує градацію як «ескалацію аргументації», що слугує підсиленню переконливості політичного меседжу [28]. Дж. Чартеріс-Блек показує, що послідовність формулювання загроз – від меншої до більшої – створює уявлення про невідворотність дії та необхідність рішучих кроків [32].

У військово-політичних промовах часто використовується риторичне питання, яке, за А. Бірдом, не потребує відповіді, а спрямоване на те, щоб вести слухача до єдиного висновку [28]. Типовим прикладом є звернення Т. Блера перед голосуванням щодо війни в Іраку: «*So what do we do? Do we ignore the threat?*» [30]. Через такі питальні конструкції посилюється ефект невідворотності, а вибір подається як єдино можливий.

Таким чином, стилістичні засоби у військово-політичному дискурсі виконують комплексні функції: забезпечують емоційне забарвлення, формують ідеологічну рамку, мобілізують аудиторію, створюють образ ворога та легітимують військові рішення. Завдяки поєднанню **метафор, евфемізмів, повторів, антитез, риторичних питань і градації** політичні актори створюють цілісну картину конфлікту, яка впливає на сприйняття подій і визначає напрям суспільної реакції. Стилiстичні засоби, описані в працях Дж. Лакоффа, Дж. Чартеріса-Блека, А. Бірда, П. Сімпсона, П. Чілтона, Р. Водак і М. Рейсігла, становлять теоретичну основу для подальшого аналізу промов НАТО в практичному розділі.

1.4 Стилiстичні проблеми перекладу військово-політичного дискурсу

Переклад військово-політичного дискурсу становить одну з найскладніших сфер політичного перекладу, оскільки поєднує високий ступінь емоційності, ідеологічну навантаженість, стратегічну функціональність та культурну специфіку. У цьому типі дискурсу стилістичні засоби не є декоративними елементами – вони виконують комунікативно важливі завдання: формують інтерпретацію подій, конструюють образ учасників конфлікту, мобілізують суспільство та легітимують політичні рішення. Тому під час перекладу виникає низка проблем, пов'язаних із передачею метафор, евфемізмів, повторів, антитез, градацій та риторичних питань.

Однією з найбільш складних перекладацьких проблем є передача метафорики, оскільки метафора у військово-політичному дискурсі виконує когнітивну, оцінну та мобілізаційну функції. За Дж. Лакоффом, політичні метафори формують модель сприйняття конфлікту та визначають рамки інтерпретації реципієнтів [43, с. 2–3]. Тому буквальний переклад часто призводить до втрати частини смислу або навіть до зміщення прагматичного впливу. Наприклад, метафора «*to remove the threat*» у промові Дж. Буша виконує функцію легітимації силових дій [31] і вимагає перекладу не як «прибрати загрозу», а як «усунути загрозу», що зберігає семантику рішучого втручання. Дж. Чартеріс-Блек підкреслює, що при перекладі політичних метафор необхідно зважати на їхню ідеологічну функцію та обирати еквіваленти, які відтворюють не лише образ, але й комунікативний ефект [32].

Дослідження функцій політичного дискурсу підтверджують, що стилістичні засоби становлять основу впливу на аудиторію не лише у військово-політичних промовах, але й у передвиборчій риториці. Як підкреслюють О. Воробйова та В. Цьокан, сучасний політичний дискурс реалізує **комунікативну, когнітивну, переконувальну, емотивну та естетичну функції**, що досягається через використання риторичних прийомів, емоційно забарвленої лексики, експресивних синтаксичних конструкцій і метафоричних моделей [9, с. 101]. Саме ці функції забезпечують здатність політичних промов формувати суспільну думку, мобілізувати електорат та конструювати образи учасників конфлікту. Таким чином, функціональна природа політичного дискурсу посилює складність його перекладу, оскільки перекладач має зберегти не лише формальну структуру стилістичних засобів, але й їхню функціональну роль у формуванні стратегічного впливу на аудиторію.

Іншу групу складнощів становлять евфемізми, широко застосовувані у військових комунікаціях з метою пом'якшення негативних конотацій. А. Бірд

зазначає, що евфемізми створюють «завісу нейтральності», яка приховує жорстокість війни та переводить увагу реципієнта з морального аспекту на процедурний [28]. Прикладами є вирази «neutralize», «collateral damage», «surgical strike», які у перекладі можуть звучати надто м'яко або, навпаки, надмірно жорстко. Тому перекладач має зберігати прагматичний ефект і при цьому уникати спотворення змісту. П. Чілтон підкреслює, що евфемізми сприяють створенню дистанції між дією та її наслідками [34], і ця дистанція також має бути відтворена у перекладі.

Серйозні труднощі виникають під час передачі повторів і анафори, що забезпечують драматичність і мобілізаційність промов. Як зазначає А. Бірд, повторювання – це засіб риторичної активації, який підсилює емоційний ефект висловлювання та закріплює ключові ідеї [28]. Часто у промовах використовують анафору, яка формує ритмічність і відчуття згуртованості. Проте під час перекладу можливе зниження експресивності, якщо структура речень буде змінена або якщо повтори будуть замінені синонімами, що порушить ритмічний ефект. Дж. Чартеріс-Блек наголошує, що при втраті стилістичного паралелізму перекладена промова втрачає мобілізаційну силу [32].

Антитеза також створює значні проблеми для перекладу, оскільки вимагає високої точності у відтворенні контрасту. П. Сімпсон зазначає, що ідеологічна опозиція «ми – вони» є ключовою у політичному дискурсі, а її стилістичні реалізації мають значний вплив на формування колективної оцінки [49]. У прикладі «*We act to defend life; they act to destroy it*» [29] перекладач має зберегти ритміку, контраст і емоційну напругу. Будь-яке зміщення синтаксичної структури або пом'якшення другого компонента призведе до зменшення прагматичного впливу.

Складнощі виникають і при перекладі градації, оскільки її функція полягає у поступовому нарощуванні емоційного або логічного тиску. За А.

Бірдом, градація – це засіб «ескалації переконання» [28], і її руйнування призводить до втрати динаміки висловлювання. Якщо в оригіналі послідовність формулювань рухається від менш загрозливого до більш рішучого, переклад має точно зберегти цю послідовність.

Важливою проблемою є передача риторичних питань, які у військових виступах виконують функцію спрямування думки реципієнта в потрібному напрямі. За А. Бірдом, риторичні питання є сильним переконувальним засобом, оскільки вони створюють ілюзію спільного роздуму при фактичній відсутності альтернатив [28]. Під час перекладу важливо зберігати інтонаційність і структуру питання, оскільки зміна порядку слів чи заміна питання на твердження позбавляє висловлювання його риторичної сили. У промові Т. Блера [30] питання спрямовані на підсилення невідворотності рішення, і ця стратегія має бути точно передана у перекладі.

Особливу роль у перекладі військово-політичного дискурсу відіграють і синтаксичні структури, які слугують інструментами посилення загрози або мобілізації. П. Чілтон підкреслює, що граматичні конструкції можуть передавати просторові чи часові метафори («the threat is approaching», «we stand on the brink») [34], і їхнє неправильне відтворення може спотворити емоційний фон промови. Те саме стосується модальних дієслів, які формують ступінь категоричності – їх заміна або надмірне пом'якшення у перекладі змінює прагматичний ефект висловлювання.

Таким чином, стилістичні засоби у військово-політичному дискурсі становлять комплексну систему засобів впливу, і їх адекватне відтворення у перекладі вимагає врахування когнітивних, емоційних та ідеологічних параметрів тексту. Перекладач повинен не лише передати формальну структуру стилістичних фігур, а й забезпечити збереження їхніх функцій – мобілізаційної, оцінної, легітимаційної та переконувальної. У працях Дж. Лакоффа, П. Чілтона, Дж. Чартеріса-Блека, А. Бірда, П. Сімпсона, Р. Водак і

М. Рейсігла, а також у промовах західних лідерів сформовано теоретичну основу, яка дозволяє виявити специфіку стилістичних проблем перекладу й обґрунтувати їхню важливість для аналізу військово-політичного дискурсу.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РИТОРИЧНИХ СТРАТЕГІЙ ТА СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПРОМОВАХ НАТО (2022–2025 рр.) ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД

2.1 Корпус дослідження: загальна характеристика, джерела та хронологічно-тематична класифікація промов

Корпус досліджуваних текстів у межах магістерської роботи охоплює десять автентичних офіційних промов, заяв та декларацій Північноатлантичного альянсу, виголошених або оприлюднених у 2022–2025 роках. Його формування зумовлене необхідністю простежити еволюцію військово-політичного дискурсу НАТО від початкового етапу повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України у 2022 році до періоду інституційних трансформацій Альянсу у 2024–2025 роках. Корпус включає тексти різних жанрових типів – індивідуальні промови Генеральних секретарів НАТО, спільні пресзаяви з лідерами держав-партнерів, виступи на міжнародних заходах та самітні декларації, що дає змогу забезпечити цілісність і репрезентативність риторичного матеріалу.

Побудова корпусу ґрунтується на теоретичних засадах аналізу політичного дискурсу, описаних у класичних працях П. Чілтона, Т. ван Дейка, Н. Феркло та Р. Водак. У книзі П. Чілтона «*Analysing Political Discourse*» зазначається, що політичні тексти повинні розглядатися у взаємозв'язку з їхнім інституційним статусом, стратегічною метою та соціальним контекстом, а політичний актор завжди здійснює вплив через структуровані вербальні дії [34, с. 19–20]. Т. ван Дейк наголошує, що політичний дискурс формується як система взаємопов'язаних висловлювань, у яких елітні суб'єкти конструюють політичні події, групові інтереси та ідеологічні позиції [56, с. 372]. На думку Н. Феркло, політичні промови слід розглядати як частину ширших соціальних практик, а тому важливим є їхній зв'язок із владними відносинами та

механізмами легітимації [37, с. 43–48]. Р. Водак, досліджуючи дискурс у кризових ситуаціях, підкреслює роль політичних промов у керуванні суспільними емоціями, інтерпретаціями загроз та виробленні реакцій на них [62, с. 24–28].

Ураховуючи наведені підходи, корпус дослідження формувався за такими критеріями:

- **хронологічний критерій** – включено тексти за 2022–2025 роки, що охоплюють період найбільшої інтенсивності риторичної діяльності НАТО у зв'язку з війною;
- **інституційний критерій** – усі документи є офіційними публікаціями НАТО;
- **тематичний критерій** – тексти стосуються питань безпеки, партнерства, міжнародної координації, стратегічної трансформації Альянсу та підтримки України;
- **комунікативний критерій** – включено як індивідуальні промови, так і колективні заяви та декларації;
- **критерій релевантності для аналізу риторичних стратегій** – тексти містять чітко окреслені політичні меседжі, які відображають зміну дискурсивних акцентів у НАТО.

Загалом корпус містить десять джерел, серед яких – емпіричні промови та документи НАТО. Для зручності аналізу корпус поділено на чотири основні хронологічні блоки, кожен із яких відображає специфіку політичної ситуації та характер дискурсу.

У двох документах **періоду 2022 року** простежується риторика реагування на повномасштабне вторгнення РФ та первинної мобілізації союзників. Це, по-перше, *Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg with Klaus Korhonen and Axel Wernhoff* (18 May 2022) [49], виголошені з нагоди просування процесу приєднання Фінляндії та Швеції до НАТО. Попри те, що

промова не присвячена безпосередньо Україні, вона віддзеркалює структурні зміни у безпековому середовищі Європи, породжені агресивними діями росії. У тексті простежуються риторичні акценти, спрямовані на підкреслення необхідності консолідації оборонних спроможностей, зміцнення єдності союзників і розширення стратегічного простору безпеки; агресія РФ слугує ключовим аргументом для актуалізації колективної солідарності.

По-друге, *Joint remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg and US Secretary of Defense Lloyd J. Austin III* (02 June 2022) [41] мають виразний політико-стратегічний характер і демонструють тісну координацію між НАТО та Сполученими Штатами – державою, що традиційно відіграє провідну роль у забезпеченні обороноздатності Альянсу. У виступі домінують наративи підтримки України, неприпустимості агресії та готовності союзників зміцнювати оборонну присутність у Центрально-Східній Європі. Риторично значущими є мотиви єднання, рішучості й політичної відповідальності перед демократичними цінностями. Як зауважує Т. ван Дейк, у кризовому політичному дискурсі найважливішими стають категорії загрози, відповідальності та легітимації дій [56, с. 370], що чітко проявляється у текстах зазначеного періоду.

У **2023 році** риторика НАТО набуває більш системного й стратегічного характеру, що відображено у двох промовах Генерального секретаря та одній самітній декларації. *Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Annual Conference of the Confederation of Norwegian Enterprise* (05 January 2023) [51] презентує ширшу аналітичну рамку щодо ролі НАТО в контексті довготривалих змін у глобальному безпековому середовищі. У ній акцентується потреба суттєвих інвестицій у оборону, зміцнення оборонної промисловості, а також підкреслюється, що перемога України є необхідною умовою стабільності в Європі. Тематична спрямованість промови дозволяє простежити формування стратегічних наративів, які згодом домінуватимуть у промовах 2024 року.

Друга промова цього періоду – *Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the International Summit of Cities and Regions in Kyiv, Ukraine* (20 April 2023) [52] – має особливе значення, оскільки виголошена безпосередньо у столиці України. Її дискурс побудований на риторичній солідарності, моральної підтримки й підтвердженні незмінності політичного курсу НАТО щодо України. У тексті значну роль відіграють емоційні апеляції та метафоричні конструкції, спрямовані на посилення відчуття міжнародної підтримки українського населення та місцевих громад; таким чином реалізується функція символічної дипломатичної присутності в умовах війни.

До корпусу цього блоку включено також *Vilnius Summit Communiqué* (11 July 2023) [60] – один із ключових документів політичного життя Альянсу. Комюніке містить офіційні рішення Північноатлантичної ради, включно з положеннями щодо оборонних гарантій, збільшення оборонних витрат та посилення співпраці з Україною. Декларативний стиль документа, насичений термінами стратегічної комунікації, дозволяє проаналізувати риторичну інституційного рівня, що вирізняється формальністю, аргументативною структурованістю й чіткістю політичних меседжів. Н. Феркло підкреслює, що такі документи виконують функцію інституційної легітимації та задають «офіційну» версію подій [37, с. 56–58]. У цьому блоці риторика НАТО загалом переходить від опису поточної ситуації до прогнозування та планування.

У **2024 році** корпус промов відображає якісно новий етап риторики НАТО, зумовлений 75-річчям Альянсу та необхідністю стратегічного оновлення. Значущим елементом корпусу є *Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the NATO 75th Anniversary Celebratory Event in Washington* (09 July 2024) [53]. У промові осмислюється історична роль НАТО, переосмислення стратегічних засад колективної безпеки, а також формулюється меседж про незворотність євроатлантичного курсу України. Дискурс поєднує історичні екскурси, символічні апеляції та стратегічні настанови на майбутнє. П. Чілтон

відзначає, що політичні актори часто використовують історичні наративи для зміцнення легітимності та формування ідентичності спільноти [34, с. 56–60], що чітко відображено в аналізованому тексті.

Ключовим документом цього року є *Washington Summit Declaration* (10 July 2024) [61], яка відображає консолідовану позицію всіх держав-членів НАТО. Документ вирізняється високою концентрацією політичних і стратегічних формулювань, включно з положеннями про підтримку України, зміцнення оборонного потенціалу Альянсу та визначення пріоритетів оборонної політики. Риторика декларації є формальною, політико-дипломатичною та орієнтованою на аргументовану легітимацію рішень; вона є прикладом «офіційного дискурсу влади» [37, с. 45].

Окреме місце посідає промова нового Генерального секретаря Марка Рютте “*To Prevent War, NATO Must Spend More*” (12 December 2024) [55], яка представляє нове бачення керівництва Альянсу. У ній акцентується необхідність збільшення оборонних витрат держав-членів, посилення стійкості та готовності до довготривалих загроз. Текст містить виразну риторику прагматизму та стратегічного передбачення, що дає змогу порівняти стиль Рютте зі стилем Столтенберга та розглядати його як приклад «раціоналізованого політичного дискурсу» [33, с. 92–95].

Промови та документи **2025 року** демонструють конкретизацію дипломатичних ініціатив НАТО у сфері міжнародної співпраці та розширення геополітичної рамки. Joint press statement by NATO Secretary General Mark Rutte with President Zelenskyy in Odesa, Ukraine (15 April 2025) [40] належить до жанру спільних пресзаяв і актуалізує риторику солідарності та політичного партнерства з Україною. Значущими є меседжі щодо оборонної підтримки, готовності до подальшої співпраці та підкреслення незмінності курсу НАТО; текст фіксує новий етап поглиблення відносин з Україною та політичну незворотність партнерства.

Інший документ цього періоду – *Statement between NATO Secretary General and the four Indo-Pacific partners in the context of the NATO Summit in The Hague (25 June 2025)* [54] – розширює рамку дослідження, демонструючи глобалізацію риторики Альянсу й посилення взаємодії з ключовими партнерами Індо-Тихоокеанського регіону. У документі формується дискурс багаторівневого партнерства, який інтегрує питання колективної безпеки, економічної стійкості та технологічної взаємодії. Р. Водак описує подібні процеси як «політику розширення комунікативного простору», в якій політичні актори формують нову конфігурацію міжнародних взаємин [62, с. 41–44].

Корпус дослідження є цілісною системою текстів, що дозволяє простежити еволюцію риторики Альянсу в період значних безпекових трансформацій 2022–2025 років. Від початкових кризових заяв і промов, спрямованих на оперативну політико-безпекову реакцію, до стратегічно зорієнтованих декларацій і промов, характерних для 2024–2025 років, дискурс НАТО демонструє послідовну еволюцію. Ця еволюція простежується на рівні тематичних акцентів, риторичних стратегій та стилістичних засобів, а використання теоретичних джерел дає змогу обґрунтувати хронологічно-тематичну класифікацію промов і пояснити, чому саме в цих текстах актуалізуються певні політичні наративи, тематичні вектори та дискурсивні домінанти.

2.1.1 Жанрові та стилістичні риси текстів

Військово-політичний дискурс НАТО, представлений у промовах 2022–2025 рр., функціонує як особливий інституційний жанр, що поєднує елементи політичної комунікації, дипломатичного протоколу та кризового риторичного впливу. Усі проаналізовані тексти – від коротких спільних заяв до розгорнутих виступів на міжнародних самітах – демонструють стабільність жанрової

структури та специфічних стилістичних засобів, які забезпечують ефективне переконування, мобілізацію аудиторії та легітимацію політичних рішень. Їхня жанрова природа визначається тим, що промови продукуються в умовах високої інституційної відповідальності, від імені міжнародного альянсу, який виступає суб'єктом глобальної безпеки. Як зазначає Т. ван Дейк, політичний дискурс завжди пов'язаний з інституційною владою, і це зумовлює особливі комунікативні форми, структуру і вибір стилістичних засобів [57, с. 203–205].

Однією з визначальних рис жанру виступає чітко окреслений *комунікативний контекст*, у якому промовець не лише інформує, а й формує колективне бачення подій, пропонує інтерпретацію ситуації та задає рамку її осмислення. Відповідно до концепції контекстуальних моделей, запропонованої Т. ван Дейком, політичний текст неможливо зрозуміти без урахування того, як актори когнітивно конструюють ситуацію, ролі учасників і передбачувані наслідки комунікації [57, с. 208–210]. У промовах НАТО помітно, що контекст не просто описується, а вибудовується як структурований сценарій, у якому існують чітко визначені «ми» (*allies, partners, democracies*) та «вони» (*aggressors, authoritarian regimes, adversaries*). Цей дистинктивний поділ є не лише стилістичним, але й жанровим маркером, оскільки забезпечує політичну когерентність дискурсу Альянсу.

Усі промови демонструють типовий для політичного жанру *макроструктурний шаблон*, який описує П. Чілтон: вступна рамка ситуації – визначення загроз – формулювання цінностей і принципів – пропозиція колективних дій [34, с. 17–22]. У промовах 2022–2025 рр. цей шаблон реалізується особливо послідовно через домінування безпекового фрейму, що задає інтерпретацію як поточних подій, так і майбутніх політичних рішень. Таким чином, жанр НАТОвської промови є одночасно інформаційним, регулятивним та мобілізаційним.

Стилістично ці тексти характеризуються переважанням *дейксичних засобів*, що формують колективну ідентичність. П. Чілтон наголошує, що політична мова активно використовує просторові, часові та соціальні дейкси, які виконують функцію конструювання спільності та легітимізації дій «свого» боку [34, с. 20–33]. У промовах НАТО це проявляється через частотне використання займенника *we*, який одночасно включає громадян країн-членів, політичне керівництво Альянсу та міжнародних партнерів. Таке стилістичне рішення сприяє формуванню відчуття єдності й відповідальності та розширює комунікативну спільноту промови.

Іншою ключовою стилістичною рисою є *метафоризація безпеки*, що відповідає висновкам П. Чілтона про центральну роль метафор у політичному мисленні [34, с. 45–62]. Метафори війни, загрози, захисту, фортеці, лінії фронту та бар'єру часто функціонують як когнітивні інструменти упорядкування складних геополітичних процесів. Особливо характерні метафори дистанції («*danger is moving towards us*» [51]), масштабу («*Russia is preparing for long-term confrontation*» [55]). Завдяки метафоризації політичні події стають інтуїтивно зрозумілими широкій аудиторії, а політичні рішення – логічними та необхідними.

Стилістичний рівень НАТОвських промов також визначається *аргументативною організацією*, яка відповідає принципам дискурс-історичного підходу Р. Водак. Дослідниця наголошує, що політична риторика, особливо у кризових ситуаціях, ґрунтується на топосах причинності, небезпеки, відповідальності й загрози [62, с. 20–31]. У промовах НАТО постійно використовуються топоси: «якщо існує загроза – необхідна колективна відповідь»; «якщо агресор порушує міжнародне право – слід посилити підтримку України»; «якщо союзники діють разом – безпека гарантується» [9; 15]. Ці структурні логічні посилення забезпечують текстам не лише

переконливість, а й жанрову однорідність, адже політичні промови НАТО послідовно будуються за принципом аргументативного нагромадження.

Окремої уваги заслуговує жанрово-стилістична риса *прогностичності*, що проявляється у регулярних зверненнях до майбутнього. Промовець не просто описує ситуацію, а прогнозує розвиток безпекового середовища, попереджає про потенційні ризики та пропонує стратегії їх упередження. Як зазначає Т. ван Дейк, політичний дискурс завжди включає компонент «планування майбутнього», оскільки політики спрямовують громадську думку на прийняття певних рішень [57, с. 210–214]. У промовах НАТО цей компонент поєднується з риторикою мобілізації, де майбутнє постає не як невизначеність, а як поле необхідних і чітко описаних дій.

Жанровою рисою цих текстів є також *інтертекстуальність*, яка проявляється через посилання на попередні рішення Альянсу, міжнародне право, цінності та зобов'язання. За Водак, політичний дискурс завжди вплітає історичні й правові референції для розбудови легітимності [62, с. 6–12]. У промовах НАТО такі елементи виконують функцію нагадування про тяглість політики стримування, про незмінність зобов'язань за Вашингтонським договором, а також про історичний досвід агресій, який формує сучасну політичну позицію. Це забезпечує промовам жанрову глибину та посилює авторитет висловлених тез.

Стилістична структура промов також включає *емоційно забарвлені елементи*, які не заперечують інституційності тексту, а навпаки – підсилюють його вплив. Р. Водак описує феномен «політики страху», яка реалізується через згущення образів небезпеки, однак у дискурсі НАТО цей страх не є деструктивним – він поєднується з риторикою стійкості, рішучості та солідарності [62, с. 3–5]. Промовець конструює емоційний баланс, де занепокоєння слугує підставою для мобілізації, а не деморалізації аудиторії. З іншого боку, позитивні емотиви – «unity», «solidarity», «shared values», «our

commitment» – формують спільну ідентичність та етичне обґрунтування політики Альянсу.

У межах жанру політичної промови важливою є також *модальність*, що окреслює ступінь необхідності та зобов'язання. П. Чілтон відзначає, що модальні дієслова та структурні конструкції забезпечують риторику відповідальності та невідворотності рішень [34, с. 56–60]. У промовах НАТО переважають модальні форми *must, need to, have to*, які створюють відчуття політичної неминучості та нормативної обов'язковості колективних дій.

Таким чином, жанрові та стилістичні риси проаналізованих промов формують цілісний дискурсивний простір, у якому відображається інституційна природа НАТО як оборонного альянсу, спрямованого на забезпечення міжнародної стабільності. Жанрова стійкість структури, використання метафор безпеки, інтертекстуальність, прогностичність, аргументативна послідовність та домінування колективної ідентичності – усі ці характеристики свідчать про те, що військово-політичний дискурс НАТО виконує роль механізму легітимації рішень та мобілізації міжнародної спільноти на підтримку спільних цінностей і стратегій.

2.2 Аналіз риторичних стратегій у промовах НАТО

У цьому підрозділі ми здійснюємо практичний аналіз риторичних стратегій, окреслених у теоретичному розділі, на матеріалі офіційних текстів НАТО 2022–2025 рр.. Відповідно до підходу Р. Водак і М. Рейсігла, риторичні стратегії розглядаються як системи дискурсивних операцій, що реалізуються через номінацію, предикацію, аргументацію, перспективізацію та інтенсифікацію / пом'якшення висловлення [48].

Спираючись на це розуміння, далі простежимо функціонування ключових стратегій – легітимації, мобілізації, солідаризації (інклюдії), емоційного

апелювання та антагонізації – у сучасному військово-політичному дискурсі НАТО.

Як було показано у теоретичному розділі, у воєнному контексті **стратегія легітимації** ґрунтується на топосах загрози, захисту та відсутності альтернатив, що формують відчуття невідворотності певних дій [35, с. 742–748]. Як підкреслює П. Данмір, легітимація у політичному дискурсі часто досягається через риторику «неминучості»: позиція презентується як єдино можливий шлях, продиктований законом або моральною нормою [35]. У випадку НАТО ця стратегія систематично реалізується через повторювані маркери оборонного характеру організації, посилення на Статтю 5 Вашингтонського договору та підкреслення колективної відповідальності союзників.

У корпусі промов НАТО ця стратегія реалізується насамперед через підкреслення оборонного характеру Альянсу, апеляцію до міжнародного права та артикулювання особливого статусу НАТО як «найпотужнішого» гаранта безпеки.

Хорошими прикладами для цієї стратегії є такі речення:

«Forged to preserve peace, NATO remains the strongest Alliance in history. [61]»

У цьому реченні ми бачимо історичну та ціннісну легітимізацію: Альянс подається як створений для благородної та загальновизнаної мети – збереження миру. Тобто дії НАТО теперішні та майбутні автоматично подаються як правомірні, бо вони продовжують первинну «миротворчу» місію. Крім того, вказівка на статус "найсильнішого Альянсу в історії" виконує апеляцію до авторитету.

«Our commitment to defend one another and every inch of Allied territory at all times, as enshrined in Article 5 of the Washington Treaty, is iron-clad. [61] »

Речення прямо звертається до юридичної бази – Стаття 5 Вашингтонського договору. Тут наголос на тому, що їхні дії не є довільними –

вони спираються на офіційно ухвалений документ, що регулює поведінку членів.

«We adhere to international law and to the purposes and principles of the Charter of the United Nations and are committed to upholding the rules-based international order. [61]»

Тут використано апеляцію до міжнародного права та міжнародно визнаних норм, що, як ми визначили, є центральним механізмом легітимізації.

«We fully support Ukraine's inherent right to self-defence as enshrined in Article 51 of the UN Charter. [60] »

Знову відбувається апеляція до конкретного міжнародного документа – Стаття 51 Статуту ООН, яка юридично закріплює право на самооборону.

«We will continue to deter, defend and respond to threats and challenges posed by terrorist groups, based on a combination of prevention, protection and denial measures. [60] »

Тероризм подається як глобально визнана загроза, отже протидія йому автоматично набуває характеру виправданої і легітимної діяльності. Альянс демонструє, що його дії логічні, адекватні і необхідні.

«Because global challenges demand global solutions.[47]»

Речення створює враження для аудиторії, що дії НАТО є не просто вибором, а неминучою відповіддю на глобальні виклики. Йдеться не про позицію однієї держави або НАТО, а про загальноприйнятту ідею: якщо виклики глобальні – рішення теж мають бути глобальними.

Важливою складовою легітимаційного дискурсу є і повторювана формула:

«NATO is a defensive Alliance.[61]»

Це твердження не містить нової інформації, але функціонує як риторичний «якір», що переосмислює будь-які згадки про посилення військових спроможностей через призму *оборони*, а не нападу. У термінах Т. ван Дейка

така формула задає «контекстну модель» інтерпретації подій, у якій будь-які дії НАТО апріорі сприймаються як оборонні [58, с. 14–16].

Наступною стратегією, яку ми розглянемо – це **стратегія мобілізації**. Мобілізація ґрунтується на актах заклику, закріплення колективної відповідальності та риториці невідкладності. Як зазначає М. Хосравінік, мобілізуючі елементи політичного дискурсу створюють відчуття спільної участі у важливому процесі та формують готовність до підтримки рішень [42].

У промовах НАТО мобілізація проявляється через формулювання, що встановлюють причинно-наслідковий зв'язок між діями союзників і результатами для безпеки регіону. Частими є заклики до продовження підтримки, до активного залучення партнерів, до виконання зобов'язань перед Україною. Підкреслення терміновості (*urgency*), необхідності (*need*) та незмінності зобов'язань (*must*) створює когнітивну рамку, у якій будь-яке зволікання виглядає небезпечним, а активність – єдино правильною.

Стратегія мобілізації також є інструментом внутрішнього згуртування. Через повторювані формули «*we must*», «*we need*», «*we will continue*» Альянс транслює колективну рішучість, що утворює основу для солідарності. За Водак, такі конструкції є частиною «риторики дії», спрямованої на забезпечення підтримки політичних рішень у кризових умовах [62].

Нижче наведені приклади демонструють риторику необхідності, заклик до дії та акцент на невідкладності – центральні елементи мобілізаційної стратегії у промовах НАТО, що чітко відповідає концептуальним положенням першого розділу.

«We will continue to prepare for, deter, defend against, and counter hybrid threats and challenges.[61]»

Це речення спонукає союзників залишатися активними, готовими та об'єднаними в протидії загрозам.

«We will employ the necessary capabilities to detect, defend against, and respond to the full spectrum of malicious activities.[61]»

Це речення формує уявлення про необхідність активних, рішучих, багаторівневих дій, тобто мобілізацію як ресурсів, так і колективної готовності.
«We pledge to build on our ongoing efforts to strengthen national resilience by integrating civilian planning into national and collective defence planning in peace, crisis and conflict.[61]»

Речення мобілізує всі рівні суспільства та держави, розширюючи ідею колективної відповідальності та дії.

«we have taken decisions to strengthen our posture and set a clear trajectory for accelerated military adaptation [60]»

Це речення спрямоване на демонстрацію, що мобілізація вже триває: рішення прийнято, зміни почалися, адаптація прискорена.

«Allies will continue to work closely together to address the threats and challenges posed by Russia and reiterate that any use of Chemical, Biological, Radiological or Nuclear weapons by Russia would be met with severe consequences. [60]»

Це речення мобілізує союзників через зовнішню загрозу та через зобов'язання до спільної дії в умовах потенційно екстремальної небезпеки.

«And we agreed to step up cooperation with our partners in the Asia-Pacific, because the crisis has global ramifications.[47]»

Простежуємо чіткий заклик до активізації партнерства, тобто мобілізація зовнішньополітичних та військово-дипломатичних ресурсів.

«We agreed that we must further strengthen and sustain our support to Ukraine.[48]»

Це речення мобілізує союзників як на кількісне, так і на якісне посилення дій, акцентуючи на їхній невідкладності та спільній відповідальності.

Наступною стратегією, яку ми будемо розглядати – це **стратегія солідаризації (інклюзії)**. У військово-політичному дискурсі вона виконує ключову ідентифікаційну та інтеграційну функцію: створює образ розширеної

спільноти, об'єднаної спільними цінностями, загрозами та відповідальністю. Відповідно до підходу Т. ван Дейка, солідаризація є риторичною операцією побудови позитивної самопрезентації групи «ми», у яку включаються як безпосередні союзники, так і партнери, що поділяють «наші» принципи й стратегічні інтереси [58, с. 14–16]. М. Хосравінік підкреслює, що у ситуації війни стратегія солідаризації стає механізмом підтримання колективної стійкості, спільної рішучості та передбачуваності політичних рішень [42, с. 5–7]. У дискурсі НАТО ця стратегія має кілька функціональних вимірів.

По-перше, через використання інклюзивних займенників формується образ єдиного політичного та морального суб'єкта – «we», який охоплює як членів Альянсу, так і Україну.

По-друге, солідаризація реалізується через проголошення спільності цінностей – свободи, демократії, міжнародного правопорядку.

По-третє, вона формує риторику взаємної підтримки, де допомога Україні подається не як зовнішньополітичний акт, а як логічне продовження власних зобов'язань і власної безпеки. Як підкреслюють Р. Водак і М. Рейсігль, стратегія інклюзії в політичних промовах завжди має на меті створення «спільноти долі», групи, що розділяє єдину історичну та безпекову траєкторію [48]. Саме у цьому ключі НАТО вписує Україну у власний дискурсивний простір. Позиціонування України як партнера, який «бореться за наші цінності», створює не просто коаліційну, а ціннісно-моральну єдність. У такий спосіб аудиторія має сприймати українську оборону як частину ширшої боротьби за стабільність Євроатлантичного регіону.

Цю стратегію можна чітко окреслити у промовах та виступах:

«And shore up their ability to defend themselves. Including Georgia, and Bosnia and Herzegovina.[47]»

Речення розширює коло учасників, демонструючи, що НАТО підтримує не лише членів, але й партнерів, таких як Грузія та Боснія і Герцеговина. Це

створює ефект інклюзії (inclusion), тобто включення інших держав у спільний простір безпеки. Підкреслюється, що всі партнери мають право на оборону та отримують підтримку – риторика єдності та залучення.

«Today, we were also joined by Georgia, Finland, Sweden, and the European Union. As well as NATO's Asia-Pacific partners.[47]»

Наголос на «also joined» створює комунікативну рамку спільності, колективності, підтримки. Підкреслює, що НАТО не діє ізольовано – навпаки, воно об'єднує широку міжнародну коаліцію.

«NATO and our Asia-Pacific partners have now agreed to step up our practical and political cooperation in several areas.[47]»

Використання формули “NATO and our Asia-Pacific partners” підкреслює спільність, «ми разом» – це механізм солідаризації. Підкреслення «agreed» демонструє єдину позицію та взаємне ухвалення рішень, що також характерно для солідаризації.

«We reaffirm our unwavering solidarity with the government and people of Ukraine in the heroic defence of their nation, their land, and our shared values.[61]»

Підкреслюються спільні цінності (“our shared values”), що є важливим теоретичним компонентом солідаризації.

«We, the Heads of State and Government of the North Atlantic Alliance, have gathered in Washington to celebrate the 75th anniversary of our Alliance.[61]»

Формула “We, the Heads of State and Government...” конструює єдність всередині Альянсу. Наголос на спільному зібранні та ювілеї підкреслює тривалість, спільність історії та цінностей. Це створює відчуття внутрішньої єдності Альянсу, а отже – внутрішня солідаризація союзників.

Не менш важливою є і **стратегія емоційного апелювання**, адже емоційне апелювання є невід’ємною складовою військово-політичного дискурсу, оскільки формує морально-оцінну рамку подій. Дж. Чартеріс-Блек у своїй риторичній політичній комунікації підкреслює, що емоційні елементи не

суперечать раціональним аргументам, а підсилюють їх, створюючи відчуття моральної очевидності й правильності дій [32]. У контексті НАТО це означає, що війна описується не лише як геополітичний виклик, а як трагедія, яка потребує співчуття, підтримки і рішучості.

У промовах Альянсу емоційність реалізується через позитивно-оцінні характеристики опірності України («heroic defence») та негативно-оцінні елементи, що описують російську агресію («senseless war»). Такі конструкції не є просто риторичними окрасами – вони задають моральну орієнтацію аудиторії, де підтримка України набуває етичного виміру, а допомога стає не лише політичним рішенням, а й моральним обов'язком. Як зазначено у першому розділі, емоційність у риторичі НАТО не має хаотичного характеру: вона системно вписана у структуру легітимаційних і мобілізаційних аргументів.

Особливо помітною емоційна стратегія стає у контексті звернень до страждань цивільного населення або героїчності українського спротиву. Через такі елементи НАТО формує не просто політичний наратив, а етичний горизонт, у якому війна постає як боротьба між цивілізаційними цінностями й варварством.

Прикладами для цієї стратегії можуть слугувати такі речення: «*Russia bears full responsibility for its illegal, unjustifiable, and unprovoked war of aggression against Ukraine, which has gravely undermined Euro-Atlantic and global security and for which it must be held fully accountable.*» [61]

Неможливо не помітити, що у цьому реченні використано оцінну, емоційно забарвлену лексику: *illegal, unjustifiable, unprovoked, aggression*. Формується моральний осуд, який апелює до етичних почуттів слухача. Підкреслюється масштаб шкоди (*gravely undermined security*), що викликає почуття загрози, тривоги та обурення. Апеляція до необхідності покарання (*must be held fully accountable*) – емоційний заклик до справедливості.

«*We pay tribute to all women and men who work tirelessly for our collective security,*

honour all those who have paid the ultimate price or have been wounded to keep us safe, and their families.[61]»

Присутня мова вшанування та скорботи: *pay tribute, honour, ultimate price*. Акцент на людських жертвах, що викликає співчуття, вдячність, емоційний зв'язок зі слухачем. Також, словосполучення «*their families*» – персоналізація страждань, що посилює емоційний ефект.

«To help the brave Ukrainians defend their homes and their country, and push back the invading forces.[48]»

Емоційний ефект спрямований на створення моральної переваги України і почуття обов'язку підтримати її. «*brave Ukrainians*» – позитивна оцінка, що викликає повагу, підтримку, емпатію, «*defend their homes*» – апеляція до універсальних людських почуттів: захист сім'ї, дому, життя, «*invading forces*» – негативне емоційне маркування агресора.

«A strong, independent, and democratic Ukraine is vital for the security and stability of the Euro-Atlantic area.[62]»

Епітети *strong, independent, democratic* викликають гордість і позитивний образ України. Формується емоційний зв'язок між стабільністю регіону і успіхом України. Це не просто факт – це ціннісний, ідеалізований образ, який має викликати підтримку й емпатію.

«Where present, these trends, among others, contribute to forced displacement, fuelling human trafficking and irregular migration.[62]»

Згадуються теми, які викликають сильний емоційний відгук: *forced displacement, human trafficking*. Показ проблем гуманітарного масштабу створює ефект турботи, занепокоєння, морального зобов'язання діяти.

«Strategic competition, pervasive instability, and recurrent shocks define our broader security environment.[62]»

Лексеми *pervasive instability, shocks* формують атмосферу небезпеки, тривожності, непередбачуваності. Викликає емоційну реакцію: стрес, усвідомлення загрози, бажання підтримати колективну оборону.

«We are bound together by shared values: individual liberty, human rights, democracy, and the rule of law.»[62]

Згадується набір універсальних цінностей, які викликають емоційну гордість, ідентифікацію, піднесення. Формується відчуття спільності, моральної єдності, ідеалізму, що є сильним емоційним компонентом у політичних промовах.

Усі наведені речення належать до стратегії емоційного апелювання, адже у них використовується емоційно насичена лексика, яка викликає співчуття, тривогу, гордість, солідарність. Також у реченнях апелюють до цінностей, жертв, гуманітарних тем, морального осуду, що в свою чергу створює емоційний контекст, який впливає на ставлення аудиторії до подій і рішень НАТО.

Остання стратегія, яку ми розглянемо, це – **стратегія антагонізації**. Як ми вже визначили, у військово-політичному дискурсі вона виконує функцію чіткого окреслення меж між «своїми» та «чужими», формуючи уявлення про загрозу, з якою стикається спільнота. Як підкреслює Т. ван Дейк, антагонізація ґрунтується на створенні негативного образу опонента – держави, актора чи ідеології – через наголошення на його агресивних діях, порушенні норм, непередбачуваності або аморальності [58]. У контексті НАТО антагонізація не є самоціллю: вона виконує стратегічну функцію легітимації оборонних та політичних рішень, що було підкреслено у першому теоретичному розділі.

росія в офіційних промовах НАТО постає як джерело загрози – безпосередньої (військової) та системної (загрози міжнародному правопорядку). Дискурсивно це реалізується через акценти на незаконності вторгнення, масштабності агресії, руйнуванні стабільності, а також на її неспровокованому

нападі. У теорії політичної риторики це відповідає концепції «морального протиставлення», коли одна сторона конфлікту агресор, а інша – як об’єкт несправедливої атаки [32; 35].

У промовах НАТО антагонізація використовується не для ескалації, а для пояснення причинності: чому Альянс має діяти, чому підтримка України є необхідною і чому оборонні заходи виправдані. Таким чином, антагонізація поєднується з легітимацією та мобілізацією, утворюючи єдину аргументативну систему. Її риторичний ефект полягає у тому, що аудиторія не лише усвідомлює наявність загрози, а й сприймає її як очевидну та безсумнівну, що уможлиблює підтримку політичних рішень НАТО.

Нижче розглянемо речення, які є прикладами для цієї стратегії: *«Terrorism, in all its forms and manifestations, is the most direct asymmetric threat to the security of our citizens and to international peace and prosperity.[61]»*

У цьому реченні бачимо, що тероризм називається “the most direct asymmetric threat” – явне маркування ворога. Опис загрози спрямований на створення чіткого образу небезпечного «іншого», що порушує міжнародний порядок. Формується протиставлення: ми («our citizens», «peace and prosperity») – вони (терористи).

«Iran’s destabilising actions are affecting Euro-Atlantic security.[61]»

Використано негативний характеристичний маркер: *destabilising actions*. Іран представлено як джерело негативного впливу на безпеку НАТО. Створюється образ ворожого актора, який загрожує стабільності. Формується чітка рамка «загрозлива держава – жертва/захисники».

«We cannot discount the possibility of an attack against Allies’ sovereignty and territorial integrity.[61]»

«Sovereignty and territorial integrity [61]» – ключові цінності, що роблять загрозу морально неприйнятною. Тут конструюється відчуття зовнішнього противника, якого потрібно стримувати.

2.3 Використання стилістичних засобів

Як показано в теоретичному розділі, стилістичні засоби становлять один із провідних інструментів формування військово-політичного дискурсу, оскільки вони забезпечують емоційне, концептуальне та ідеологічне забарвлення політичних висловлювань. Стилїстика у військових комунікаціях виконує мобілізаційну, переконувальну, легітимаційну, оцінну та когнітивну функції, а добір тропів і фігур дозволяє «керувати інтерпретаціями» адресатів, задаючи для них бажані рамки розуміння подій та рішень.

У промовах НАТО 2022-2025 рр. стилістичні засоби системно підпорядковані головним комунікативним цілям військово-політичного дискурсу: легітимізувати позицію Альянсу, конструювати образ ворога, мобілізувати союзників та партнерів і підтримувати солідарність з Україною. Аналіз вибірки показує, що найчастотніше використовуються **метафора, евфемізм, повторювання й анафора, антитеза та градація**, причому кожен із цих засобів реалізує одразу кілька стратегічних функцій.

У теоретичному розділі **метафора** окреслена як центральний стилістичний засіб військово-політичного дискурсу, що виконує передусім когнітивну функцію: структурує досвід війни та безпеки, надаючи абстрактним явищам зрозумілих образів. Політичні метафори організовують мислення реципієнтів і задають рамки інтерпретації конфлікту, подаючи його як «боротьбу», «загрозу», «місію» чи «обов'язок» [43; 32]. Метафора у воєнному дискурсі водночас є оцінною та мобілізаційною, оскільки через образи «світла й темряви», «руху вперед», «захисту» чи «руйнування» політичні дії підсилюють емоційний ефект і легітимують необхідність дій.

У практичному масиві текстів НАТО метафора активно використовується для окреслення наслідків російської агресії проти України та для

характеристики позиції Альянсу. Так, у спільній заяві Генерального секретаря НАТО Марка Рютте та Президента України В. Зеленського в Одесі війна описується як сила, що руйнує індивідуальні життєві траєкторії:

«Dreams shattered by this unjust and unlawful war [40]» – «мрії були зруйновані цією несправедливою і незаконною війною [40]».

Слово *«dreams»* (мрії, сподівання) – це абстрактне поняття, яке не має фізичної форми. У буквальному сенсі мрії не можуть бути «розбитими/зруйнованими» (*shattered*), тому що вони не є матеріальними предметами. Отже, у цьому контексті воно функціонує як метафоричний троп, який персоніфікує абстракцію [44, с. 43].

Метафора *«розбитих мрій»* переносить акцент з геополітики на людський вимір конфлікту, унаочнює масштаби страждання та посилює емотивний компонент риторики НАТО. Вона репрезентує війну як загрозу не тільки території й суверенітету, а й особистим життєвим планам і майбутньому мільйонів людей, що узгоджується з концепцією моральної легітимації політичних рішень у працях Дж. Лакоффа та Дж. Чартеріса-Блека [33; 22]. Інші метафоричні образи з тієї самої промови підкреслюють емоційну залученість адресанта:

«My heart goes out to the people of Ukraine [40]» – «Моє серце разом з народом України [40]».

У буквальному значенні *серце* не може «піти» або «спрямовуватися» до когось. У цьому вислові здійснюється перенесення фізичного руху на емоційну реакцію [44, с. 43].

Промови Єнса Столтенберга також насичені метафориною, яка описує трансатлантичні відносини та безпекове середовище. У виступі з нагоди 75-ї річниці НАТО трансатлантичні відносини постають як суб'єкт, що *«has weathered many storms [53]» – «пережили багато бур [53]»*, а також як *«an historic window of opportunity [53]» – «історичне вікно можливостей [53]»*.

Метафора «*бури*» актуалізує ідею численних криз, які Альянс успішно подолав, тоді як «вікно можливостей» створює уявлення про унікальний історичний момент, що вимагає активних дій.

У промові «*To Prevent War, NATO Must Spend More*» метафоричні образи посилюють відчуття невідворотності загрози:

«*Danger is moving towards us at full speed [55]*» – «*Небезпека прямує до нас на всіх парах [55]*»;

«*Putin is trying to wipe Ukraine off the map [55]*» – «*Путін намагається стерти Україну з мапи [55]*»;

«*Russia's economy is on a war footing [55]*» – «*Російська економіка встала на воєнні рейки [55]*».

Через метафору руху («*прямує до нас*») і тотального стирання («*стерти з мапи*») війна постає як екзистенційна небезпека, яка вимагає негайної реакції, а НАТО – як єдиний суб'єкт, здатний стримати цю загрозу.

Таким чином, метафора у промовах НАТО не є лише декоративним засобом, а виконує ключову когнітивну, оцінну та мобілізаційну функції: вона структурує розуміння війни, актуалізує моральний вимір підтримки України та посилює аргументацію щодо посилення оборонних спроможностей Альянсу.

Також, ми будемо розглядати **евфемізм** як інструмент пом'якшення та дипломатичної риторики. У теоретичній частині підкреслено, що евфемізми у військово-політичному дискурсі виконують функцію пом'якшення негативних конотацій дій або наслідків конфлікту. Вони створюють «завісу нейтральності» навколо жорстких рішень, дозволяючи політикам репрезентувати військові операції як контрольовані й раціональні, а не як насильницькі [28; 34]. Евфемістичні формули також допомагають підтримувати дипломатичний тон комунікації, особливо в контексті згадування чутливих тем – втрат, примусу, санкцій тощо.

У спільній заяві в Одесі низка висловів демонструє саме евфемістичну стратегію. Наприклад, формула «*horrific violence* [40]» – «*жахливого насильства* [40]» позначає масштаби страждань, але не конкретизує тип злочинів (масові вбивства, катування, згвалтування), залишаючи певний семантичний простір між реальними подіями та їхнім вербальним оформленням.

Аналогічно вислів «*These discussions are not easy* [40]» – «*Ці дискусії нелегкі* [40]» подає потенційно конфліктні переговори у максимально м'якій формі, приховуючи напруження й розбіжності між учасниками. У промовах Столтенберга евфемізми часто використовуються для позначення жорстких безпекових рішень. Вираз «*unprovoked aggression*» – «*неспровокованої агресії*» з одного боку прямо засуджує дії росії, а з іншого – залишається у форматі міжнародно-правової риторики, уникаючи відверто емоційних номінацій. У заяві щодо розширення НАТО формула «*security interests of all Allies have to be taken into account* [49]» – «*інтереси безпеки усіх членів Альянсу мають бути взяті до уваги* [49]» також має евфемістичний характер, оскільки за нею приховується напружена внутрішня дискусія й можливі заперечення окремих держав-членів.

Отже, евфемізми у промовах НАТО балансують між необхідністю назвати агресію та її наслідки й потребою зберігати дипломатичний, інституційно прийнятний тон. Це відповідає описаній у теорії функції «дистанціювання» між дією і відповідальністю [28; 34] і слугує важливим інструментом підтримання іміджу НАТО як раціонального, зваженого актора міжнародної політики.

Повтор і анафора у військово-політичному дискурсі, за підходом, викладеним у першому розділі, забезпечують ритмічність, емоційну інтенсифікацію та мобілізаційний ефект. Вони сприяють закріпленню ключових смислів у свідомості аудиторії та створенню відчуття єдності між мовцем і слухачами [28; 32].

У промові М. Рютте в Одесі анафора реалізується у фрагменті:
«Those who lost loved ones in these recent strikes. Those who have been injured. Or lost their homes. Or had their dreams shattered by this unjust and unlawful war.»

Послідовне повторювання структури *«Those who...»* / *«Or...»* створює ефект ритмічного перерахування груп постраждалих, що емоційно підсилює опис наслідків війни. Повтор не лише організує висловлювання формально, а й виконує емпатійно-інклюзивну функцію: оратор ніби по черзі звертається до різних категорій жертв, визнаючи їхній досвід і біль. Таким чином, анафора працює водночас на стратегію емоційного апелювання та солідаризації.

У промові до 75-ї річниці НАТО повтор з елементами анафори застосовано у вислові:

«There are no cost-free options with an aggressive Russia as a neighbour. There are no risk-free options in a war. [52]»

Конструкція *«There are no...»* двічі актуалізує відсутність «легких» рішень, підкреслюючи необхідність прийняття складних, але неминучих кроків. Повторювана ритмічна формула допомагає закріпити в свідомості адресатів ключовий меседж: у ситуації війни будь-який вибір пов'язаний із ціною та ризиком.

У промові *«To Prevent War, NATO Must Spend More»* повтор використовується в зверненні до громадян:

«It's you I'm talking to. It's your support I need. It's your voices and actions that will determine our future security. [55]»

Тут анафоричне *«It's...»* у поєднанні з повторюваним займенником *«your»* створює сильний мобілізаційний ефект: увага фокусується на ролі конкретного адресата, підкреслюється його відповідальність за спільне майбутнє. Це повністю узгоджується з описаною в теорії «емоційною активацією» аудиторії через повтор [32].

Таким чином, повторювання й анафора у промовах НАТО є не лише формальними стилістичними фігурами, а й потужними інструментами мобілізації й конструювання колективної суб'єктності «ми».

Наступний стилістичний засіб, який ми розглядаємо – це **антитеза**.

Згідно з теоретичними положеннями, антитеза формує опозицію «ми – вони» та підкреслює морально-оцінну різницю між сторонами конфлікту. Контрастування є основою ідеологічного впливу, оскільки створює чіткі рамки для оцінки учасників подій [50].

У промові Є. Столтенберга у Вашингтоні антитеза репрезентує різницю між невизначеністю майбутнього та впевненістю Альянсу у власній здатності діяти:

«I do not know what the next crisis will be. But I do know that we are at our best when we take difficult decisions with political courage, and moral clarity [53]»

Протиставляються «незнання» щодо конкретної майбутньої загрози та «знання» щодо того, якими мають бути дії НАТО. Такий контраст створює образ Альянсу як інституції, що навіть за відсутності повної інформації здатна діяти на основі чітких моральних орієнтирів.

Антитезу з виразним ідеологічним забарвленням демонструє також і вислів:

«Putin wanted to weaken the rules-based international order, but instead, he galvanized the world by his actions [41]»

Протиставляється намір агресора («послабити») і реальний наслідок («змусив світ рухатись»), що перетворює негативну дію на каталізатор консолідації міжнародної спільноти. Антитеза тут не лише констатує факт, а й виконує функцію символічної перемоги: попри агресію, цінності «*rules-based order*» виявляються міцнішими.

Ще один приклад антитези пов'язаний із темою оборонних витрат: «*spending two percent of GDP is a floor, and not a ceiling* [41]» – «*витрати на рівні двох відсотків ВВП – це нижній поріг, а не стеля* [41]».

Контраст «поріг / стеля» змінює традиційне уявлення про мінімальне зобов'язання, репрезентуючи його як відправну точку, а не межу. Цей прийом посилює мобілізаційний потенціал аргументації на користь збільшення оборонних витрат.

Отже, антитеза в промовах НАТО виконує важливу ідеологічну функцію: через чіткі опозиції вона конструює образ морально виправданих дій Альянсу та демонструє неспроможність чи хибність дій опонента.

Градація в теоретичному розділі розглядається як поступове наростання емоційного або логічного тиску, яке підсилює переконливість політичного меседжу [28; 32].

У військово-політичному дискурсі НАТО градація використовується як для опису наслідків війни, так і для окреслення зобов'язань союзників.

У заяві М. Рютте в Одесі градація поєднує іменники, що позначають різні групи постраждалих: «*men, women, children*» – «чоловіків, жінок, дітей».

Подібне тричленне нанизування створює відчуття всеохопності трагедії, показує, що війна не оминає жодну соціальну групу. Інший приклад – вислів: «*ready, willing and able to shoulder more responsibility* [40]» – «готові, прагнуть і здатні взяти на себе більше відповідальності [40]», де послідовне наростання модальних характеристик («готові» → «прагнуть» → «здатні») формує образ не лише формальної, а й свідомої, внутрішньо мотивованої готовності союзників діяти.

У промові Є.ь Столтенберга у Вашингтоні градація використовується для означення наслідків війни: «*the horror, the suffering, and the terrible human cost of war* [53] » – «жахи, страждання і страшну людську ціну війни [53] ». Тут іде послідовне загострення: від загальної оцінки «жахи» до конкретизованого

«страждання» і, нарешті, до максимально сильного образу «людської ціни», що актуалізує тему непоправних втрат.

Градація використовується й для самопрезентації НАТО:

«not only the most successful, and strongest, but also the longest-lasting Alliance in history [53]» – «не лише найуспішніший і найсильніший, а також і найбільш тривалий Альянс в історії [53]». Тут накопичення позитивних характеристик створює враження унікальності й виняткової легітимності Альянсу як інституції, що пройшла випробування часом.

Таким чином, градація у промовах НАТО слугує засобом поступового нарощування змістовного й емоційного тиску, посилює ефект аргументації та сприяє мобілізації аудиторії навколо визначених цілей.

Як ми можемо простежити, стилістичні засоби посилюють аргументацію, формують емоційно-оцінну рамку війни та забезпечують ефективну комунікацію ключових політичних меседжів. Метафора, анафора, антитеза, градація та евфемізми сприяють створенню цілісного риторичного простору, у якому позиція Альянсу постає логічною, морально виправданою та емоційно переконливою.

2.4 Аналіз перекладу риторичних та стилістичних засобів

Переклад військово-політичного дискурсу НАТО передбачає відтворення не лише предметного змісту висловлювань, а й широкого спектра риторичних стратегій та стилістичних засобів, що виконують у текстах комунікативно-прагматичну, мобілізаційну, легітимаційну й ідеологічну функції. Теоретичні засади цієї сфери ґрунтуються на працях Р. Водак і М. Рейсігла, які розглядають політичну комунікацію як дискурсивну практику конструювання значень, ідентичностей та відносин влади [48], а також на дослідженнях П. Данмір [35]. У процесі аналізу перекладу важливо простежити, наскільки точно та

функціонально еквівалентно були відтворені риторичні стратегії легітимації, солідаризації, емоційного апелювання, антагонізації та мобілізації, а також стилістичні засоби – метафора, евфемізм, повтор, анафора, антитеза, риторичні питання та градація.

У військово-політичному дискурсі стратегія легітимації полягає у конструюванні необхідності та невідворотності певних політичних рішень. П. Данмір визначає її як опору на топоси загрози, захисту, безальтернативності [35, с. 742-748], що у промовах НАТО реалізується через наголошення на масштабності небезпеки та потребі єдності союзників.

Приклад такої стратегії представлений у вислові Столтенберга:

«Russia's war of aggression continues to cause enormous human suffering. [52]»

Переклад: *«Російська агресивна війна й надалі завдає колосальних людських страждань [52]».*

Тут перекладач коректно відтворює рамку загрози, зберігаючи емоційно-оцінний компонент (*enormous* – колосальних), що відповідає необхідності зберегти легітимізаційну функцію висловлювання. Елемент *«continues to cause»* передано як й надалі, що підтримує топос тривалості загрози – ключовий для легітимації допомоги Україні. Такий підхід узгоджується з дискурсивно-історичним методом Р. Водак і М. Рейсігла, де інтенсифікація є засобом обґрунтування політичної позиції [48].

У реченні:

« This is a serious challenge to us all. And it makes it even more important that we stand together to protect our values [47]» переклад зберігає стратегічний сенс:

« Це серйозний виклик нам усім. І це надає ще більшої важливості нашому рішучому спільному захисту наших цінностей [47] ».

Тут перекладач зумів відтворити топос безальтернативності та рішучості, характерний для легітимаційної риторики.

За М. Хосравініком і Дж. Унгером, стратегія солідаризації спрямована на конструювання колективної ідентичності, вираженої через інклюзивні займенники, спільні цінності та колективні дії [42, с. 5–7]. У промовах НАТО ця стратегія домінує у висловлюваннях про єдність союзників.

Наприклад:

«We are bound together by shared values: individual liberty, human rights, democracy, and the rule of law. [61]»

Переклад: *«Нас єднують спільні цінності такі, як особиста свобода, права людини, демократія і верховенство права. [61]»*.

Перекладач точно відтворює інклюзивний займенник *we*, що формує колективну ідентичність. Лексема «єдині» передає смислову інтенцію *are bound together*, що забезпечує збереження мобілізаційного ефекту. Такий підхід цілком відповідає теоретичним положенням про роль інклюзивності у політичному дискурсі [42].

Схожим прикладом є фраза:

«Our support to Ukraine makes a real difference on the battlefield. [40]»

Переклад: *«Наша підтримка України справді змінює ситуацію на полі бою [40]»*.

Тут також збережено інклюзивний компонент («наша»), що підсилює відчуття спільності та відповідальності.

Згідно з Дж. Лакоффом, політичні метафори активують емоційні когнітивні схеми й формують реакцію аудиторії [43, с. 2–3]. У промовах НАТО емоційне апелювання реалізується через метафори втрат, боротьби, мужності, а також через лексеми з високою емотивністю.

У промовах наявний приклад:

«Brave Ukrainian men and women are fighting for their freedom. [47]»

Переклад: *«Сміливі українські чоловіки та жінки борються за свою свободу [47]»*.

Збереження оцінного прикметника *brave* є важливим, оскільки він активує схему моральної підтримки. Переклад повністю відтворює прагматичну функцію оригіналу – викликати повагу та емоційну солідарність. Це відповідає теорії Дж. Чартеріса-Блека про емоційне забарвлення політичної метафори [32].

Інший приклад:

«*The human cost of Russia's war cannot be overstated.* [53]»

Переклад: «*Людську ціну російської війни неможливо переоцінити* [53] ».

Перекладач зберігає метафору «human cost», поширену в англомовному воєнному дискурсі. Такий переклад відповідає вимогам Дж. Лакоффа до збереження концептуальних моделей війни [43].

Антагонізація формується через опозицію «ми – вони», що, за Т. ван Дейком, реалізується через негативні предикації іншої сторони [58, с. 15–16].

Прикладами, який ми проаналізуємо, слугують ці речення: «*Russia bears full responsibility for this brutal war.* [60]»

Переклад: «*Росія несе повну відповідальність за цю жорстоку війну* [60]».

Негативні предикації *bears full responsibility* і *brutal* у перекладі відтворені точно, без пом'якшення, що дозволяє зберегти ефект засудження супротивника. Саме це й визначає риторичну силу антагонізації.

Ще один приклад:

«*122. Putin is trying to wipe Ukraine off the map.* [55]»

Переклад: «*Росія продовжує намагатися знищити Україну як суверенну державу* [55]».

Тут стратегія антагонізації реалізується через дієслово «destroy», яке перекладач адекватно передав лексемою «знищити», не знижуючи рівня драматизму.

Мобілізаційна стратегія спрямована на підготовку аудиторії до підтримки рішень або дій. Вона виражається через заклики, модальні дієслова, риторичні питання, градації.

Приклад:

«*We must continue to provide Ukraine with what it needs to win.* [52] »

Переклад: «*Ми повинні й надалі надавати Україні все необхідне для перемоги* [52]».

Модальність *must* передана дієсловом «повинні», що зберігає категоричність і мобілізаційний характер висловлювання. Це відповідає прагматичній природі модальних конструкцій у політичному дискурсі, описаній П. Чілтоном [34].

Також варто проаналізувати саме переклад стилістичних засобів. У корпусі мого дослідження широко представлені метафори війни, страждання, боротьби, відповідальності. Згідно з Дж. Лакоффом [33], метафори формують концептуальні рамки конфлікту.

Приклад:

«*Russia's war machine is being degraded.* [53]»

Переклад: «*Російська військова машина поступово виснажується* [53]».

Замість прямої кальки «деградує» перекладач використовує «виснажується», що є природним, контекстуально доречним та зберігає концепт поступового послаблення супротивника.

У промовах НАТО частими є пом'якшувальні формули, що, за А. Бірдом, створюють «завісу нейтральності» [28].

Приклад:

«*We are closely monitoring the situation.* [51] »

Переклад: «*Ми уважно стежимо за ситуацією* [51] ».

Евфемізм *monitoring* передано нейтрально, що відповідає офіційному стилю дипломатичної комунікації.

Також, проаналізуймо анафору і повтори. Повтори забезпечують ритм і мобілізують аудиторію [28; 32].

Наприклад:

«We will support Ukraine today, we will support Ukraine tomorrow. [55]»

Переклад: *«Ми підтримуємо Україну сьогодні, ми підтримуватимемо її й завтра [55]».*

Збереження анафори «ми» забезпечує той самий мобілізаційний ефект.

Також проаналізуємо антитезу. Вона є одним із ключових стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі, оскільки формує чіткий моральний і концептуальний поділ між «своїми» та «чужими», між захисниками та агресорами. У межах риторичних стратегій НАТО антитеза виконує функції антагонізації, моральної оцінки та легітимації.

Приклад:

«They seek to destroy, we seek to defend. [60]»

Переклад: *«Вони прагнуть знищувати, ми прагнемо захищати [60]».*

Давайте поглянемо на ще один приклад:

«Russia tries to break Ukraine, but Ukraine continues to stand strong. [60]»

Переклад: *«Росія намагається зламати Україну, але Україна продовжує стояти міцно [60]».*

Цей приклад демонструє класичну антитезу, яка протиставляє агресивну дію (tries to break) та стійкість/непохитність (stand strong). Перекладач коректно зберігає послідовність і семантичну напругу.

Ще одним прикладом можуть слугувати речення:

«No, we are not at war. But we are certainly not at peace either. [55]»

Переклад: *«Ні, ми не у війні. Але ми очевидно і не в мирі. [55]»* Це класична антитеза, що підкреслює проміжний, нестабільний стан безпеки.

Антитеза відтворена з високим ступенем еквівалентності, збережено ритм, симетрію та емоційний контраст.

Розгляньмо градацію також і проаналізуємо її переклад українською, адже вона відіграє надзвичайно важливу роль у політичних промовах, оскільки

дозволяє посилювати відчуття невідворотності дій та необхідності рішучих кроків.

Наприклад:

«Ukraine needs more air defence, more ammunition, more support. [55]»

Переклад: *«Україні потрібно більше ППО, більше боєприпасів, більше підтримки [55]».*

Градація збережена повністю, з рівноправним паралелізмом трьох компонентів. Тут градація реалізується через поступове розширення переліку потреб – від конкретних систем (ППО), до бойових ресурсів (боєприпаси), і до ширшої політичної підтримки. Перекладач повністю зберігає: синтаксичний паралелізм; ритм; зростаючу інтенсивність аргументації. Це забезпечує збереження мобілізаційного впливу, закладеного у вислові.

РОЗДІЛ 3 РИТОРИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ЯК МАТЕРІАЛ ДЛЯ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ

3.1 Лекційний матеріал як інструмент дослідження риторичних стратегій і стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі

У системі професійної підготовки майбутніх філологів та дослідників політичного дискурсу лекція традиційно розглядається як провідна форма навчальної роботи, що забезпечує цілісне подання теоретичного матеріалу та формує основу для подальшого аналітичного опрацювання текстів різних жанрів [11, с.105]. Лекція створює структурований контекст, у межах якого студент отримує необхідні теоретичні знання, понятійний апарат і методи аналізу, що надалі застосовуються при дослідженні риторичних стратегій та стилістичних засобів військово-політичного дискурсу.

Подані у лекційному форматі педагогічні й лінгвістичні положення забезпечують системність і послідовність засвоєння матеріалу. До традиційних вимог до лекцій належить чітка організаційна структура, що складається зі вступної, основної та заключної частин [11, с.104–106]. У вступі викладач визначає план, мету, актуальність та ключові питання заняття, що дозволяє студентам одразу зорієнтуватися в логіці викладу й зрозуміти місце теми в загальному курсі. Основна частина містить аргументований виклад теоретичного матеріалу, що включає використання індуктивних і дедуктивних методів, наведення прикладів, формулювання проміжних висновків і співвіднесення теорії з практикою [11, с.105–107]. Саме така структура забезпечує поступове введення студентів у складні питання аналізу політичних текстів та їхнього риторичного наповнення.

Одним із ключових аспектів підготовки лекції є відбір і логічне структурування змісту. У посібнику Л. Калашнікової та О. Жерновникової наголошується, що підготовка до лекції включає визначення стратегічних і тактичних цілей, відбір матеріалу, добір методів та прийомів викладання, підготовку наочності та створення цілісного тексту лекції [16, с.121]. Такий підхід дозволяє викладачеві не лише передати фактичний матеріал, а й вибудувати логічні зв'язки між теорією дискурсу, стилістичними засобами та механізмами переконання, що є необхідною умовою для подальшого аналізу політичної риторики.

У структурі лекційних занять важливу роль відіграють основні функції лекції, серед яких інформаційна, стимулююча, розвивальна, організаційна та методологічна [16, с.122]. Зокрема, інформаційна функція забезпечує концентроване подання теоретичних знань, що формує базу для подальшого аналізу текстів [15, с. 99]. Методологічна функція спрямована на вироблення наукового підходу до аналізу, що виявляється у засвоєнні принципів інтерпретації, аргументації та прогнозування, необхідних для аналізу політичного дискурсу [15, с.99–100]. Розвивальна та стимулююча функції сприяють формуванню критичного мислення, залученої уваги та здатності студентів аналізувати складні мовні явища у військово-політичних промовах [21, с.92].

Не менш важливим є різноманіття типів лекцій, що дозволяє адаптувати подання теоретичного матеріалу до завдань курсу. Проблемні лекції активізують пізнавальну діяльність і спонукають до самостійного пошуку відповідей на теоретичні питання, що пов'язано з аналізом риторичних стратегій у конкретних політичних текстах [11, с.107]. Лекції-візуалізації використовують схеми, таблиці та графічні моделі, що полегшує засвоєння складних типологій риторичних прийомів і стилістичних засобів [11, с. 105]. Лекції-конференції й лекції-дискусії формують навички аргументованого

висловлення думки та співвіднесення різних теоретичних підходів [16, с.126–128], що особливо важливо при інтерпретації суперечливих або багатозначних політичних висловлювань.

У дослідженні політичного дискурсу лекційний матеріал виконує функцію методологічної основи, оскільки знайомить студентів із категоріями політичної комунікації, видами дискурсу, механізмами впливу та базовими стратегіями переконання. У посібнику Г. В. Ситар підкреслюється, що політичний дискурс має стратегічну природу та характеризується використанням мовних засобів для формування суспільної думки, мобілізації аудиторії та створення образу влади [25, с.12–13]. Саме лекційний формат дозволяє розглянути ці питання системно і забезпечує розуміння співвідношення між риторичними стратегіями та прагматичними функціями висловлювання.

Теоретичне підґрунтя для аналізу риторичних стратегій також забезпечується роботами зарубіжних дослідників. Зокрема, П. Чілтон визначає політичний дискурс як інструмент конструювання соціальної реальності, у якому велике значення мають метафора, деїксис, аргументативні структури та концептуальні фрейми [34, с.22–25]. У своїй праці він підкреслює, що політичні актори використовують мову з метою впливу на емоції, мислення та дії аудиторії, що робить аналіз риторичних стратегій необхідним елементом дослідження політичної комунікації [34, с.41]. Ознайомлення з такими підходами у межах лекційного курсу дозволяє студентам інтерпретувати військово-політичні промови не лише як текст, але і як інструмент стратегічного впливу.

Особливу увагу в контексті аналізу лекційного матеріалу заслуговує лекція, розроблена під час проходження асистентської практики та подана у Додатку Б. Її структура повністю відповідає методичним вимогам, окресленим у працях українських дидактів. Уже у вступній частині лекції чітко визначено

актуальність теми, що відповідає вимозі орієнтації студентів у проблемному полі заняття [16, с.105–106]. Вступ також демонструє реалізацію функції мотивації через окреслення геополітичного контексту, зокрема змін у дискурсивних стратегіях НАТО після 2022 року (див. Додаток Б).

Основна частина лекції побудована за принципом логічної послідовності та індуктивно-дедуктивного переходу, який вважається ключовим у лекційній подачі складних аналітичних матеріалів [16, с.105–107]. Спершу подано загальні теоретичні положення щодо риторичних стратегій, після чого лекція переходить до їхньої системної класифікації та функціонального аналізу у військово-політичному дискурсі НАТО. Така послідовність узгоджується з методичною рекомендацією Калашнікової, де наголошено на важливості відбору змісту та логічного викладу матеріалу відповідно до стратегічних цілей заняття [25, с.121].

Лекція відзначається також відповідністю інформаційної та методологічної функцій, які передбачають формування у студентів здатності до аналізу текстів, співвіднесення риторичних засобів із їхніми прагматичними функціями та усвідомлення ролі дискурсивних стратегій у політичній комунікації [22, с.99–100]. Зокрема, у лекції структуровано подано приклади апеляції до єдності, засудження агресора, логічної аргументації, а також докладно охарактеризовано стилістичні засоби – метафору, антитезу та анафору (див. Додаток Б). Наявність таких узагальнених прикладів відповідає вимозі формування у студентів аналітичного мислення та здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у політичних текстах [34, с.92].

Крім того, лекція містить чіткі термінологічні пояснення, систему класифікацій, а також перекладені приклади риторичних фігур, що повністю узгоджується з принципом науковості та доказовості лекційного матеріалу [23, с.126–128]. Наведення реальних фрагментів політичних промов у лекції слугує містком між теорією та практикою, що є одним із ключових критеріїв якісної

лекції за Г. М. Козловою [21, с.136–137]. Усе це засвідчує, що розроблена лекція виконує методичну, інформаційну та розвивальну функції та може успішно використовуватися як дидактичний матеріал у курсі з політичної лінгвістики.

Таким чином, лекційний матеріал виконує комплексну функцію: він забезпечує теоретичну підготовку, розкриває категоріальний апарат політичної лінгвістики, навчає методам аналізу риторики та стилістики, а також формує критичне мислення, необхідне для професійного дослідження військово-політичного дискурсу. Саме завдяки лекціям студенти отримують структурований, систематизований і методологічно вивіреним інструментарій, який надалі застосовується при аналізі реальних політичних промов і текстів.

3.2 Система вправ для розвитку навичок стилістично адекватного перекладу

Формування навичок стилістично адекватного перекладу є одним із ключових завдань у підготовці майбутніх перекладачів, адже саме стилістична точність забезпечує збереження авторського задуму, регістру, комунікативної інтенції та прагматичного ефекту тексту. Для розвитку цих умінь у навчальному процесі використовується система вправ, побудована відповідно до методичних принципів навчання перекладу та загальних закономірностей лінгвістичної підготовки студентів.

Згідно з Р. О. Гришковою, система вправ повинна бути поетапною, рухатися від рецептивних умінь до продуктивних і забезпечувати включення студентів у дії аналізу, трансформації та відтворення тексту [12, с.112–113]. Саме тому структуру вправ доцільно вибудовувати від відпрацювання окремих мовних явищ до виконання комплексних перекладацьких завдань, що вимагають урахування стилістичних норм та прагматичних параметрів тексту.

Важливою є також класифікація вправ за рівнем складності та спрямованістю. У І. Ю. Гусленко наголошується, що комунікативно орієнтовані вправи мають розвивати не лише мовну, але й дискурсивну компетентність, включно зі здатністю добирати стилістично доречні мовні засоби відповідно до жанру тексту [13, с.48–49]. Саме такі вправи лежать в основі формування стилістичної чутливості перекладача.

У процесі організації роботи з перекладацькими вправами важливе значення має методична структура навчального заняття. Г. М. Козлова підкреслює, що вправа повинна бути інтегрована у логіку навчального модуля, чітко співвідноситися з навчальною метою та супроводжуватися необхідним інструктажем і зразками виконання [21, с.136–137]. Саме цей принцип яскраво реалізований у вправах, розроблених та поданих у додатках до цієї роботи (див. Додаток В).

У методичних вказівках Г. Д. Малик і О. К. Янишин зазначено, що вправи для формування перекладацьких умінь повинні включати елементи аналізу тексту, визначення комунікативної інтенції, роботу зі стилістичними засобами та подальше відтворення тексту з урахуванням функціонально-стилістичних норм [22, с.22]. Саме така логіка лежить в основі залучених у цій роботі вправ, що включають:

- **вправи на аналіз стилістичних маркерів**, де студент визначає жанрово-стилістичні характеристики тексту;
- **вправи на трансформацію тексту**, що навчають добирати відповідники різного стилістичного забарвлення;
- **вправи на переклад фрагментів** із чітким акцентом на збереження стилістичної домінанти;
- **вправи на переклад із корекцією стилістичних помилок**, що формують уміння редагування.

Прикладом такої діяльності є вправа з Додатка В, у якій студентам пропонується перекласти опис житлового приміщення з урахуванням експресивної лексики та її функцій у тексті. Завдання вимагає не лише знайти словникові відповідники, а й забезпечити стилістичну відповідність між вихідним і цільовим текстами, що повністю відповідає принципам вправ продуктивного рівня [12, с.115].

У вправі з Додатка В студенти виконують переклад фрагментів художнього опису, де важливо передати стилістичне забарвлення метафор, порівнянь і описових конструкцій. За Г. Д. Малик і О. К. Янишин, саме такі вправи формують здатність передавати фігуральність та текстову образність, що є невід'ємною складовою стилістично адекватного перекладу [22, с.23].

Важливою частиною системи є також вправи-реставрації тексту, представлені у Додатку В, де студентам потрібно виправити стилістичні порушення та забезпечити відповідність перекладу нормам літературної мови. У методичних джерелах зазначається, що редагування та виправлення помилок є одним із найбільш ефективних способів формування стилістичної уваги у перекладачів [13, с.51].

Допоміжні джерела – зокрема, Л. М. Калашнікова та О. А. Мартинець – дозволяють теоретично обґрунтувати місце вправ у навчальному процесі. Л. М. Калашнікова вказує на важливість використання різних видів інтелектуальної діяльності студентів, включно з аналізом, порівнянням, синтезом та узагальненням [16, с.122], що безпосередньо реалізується у перекладацьких вправах. Л. А. Мартинець підкреслює значення практичної спрямованості навчальних завдань та орієнтації на розвиток самостійності студентів [23, с.35], що також відображено в системі вправ, поданих у додатках.

Таким чином, система вправ, представлена у Додатках В, відповідає основним принципам методики навчання перекладу, сприяє формуванню стилістичної чутливості, розвиває здатність до аналізу та відтворення

стилістично маркованих текстів і забезпечує практичне опанування навичок стилістично адекватного перекладу.

3.3 Основні положення дослідження німецькою мовою

Das durchgeführte Forschungsprojekt zu den rhetorischen Strategien und stilistischen Mitteln im militärisch-politischen Diskurs der NATO ermöglichte eine umfassende Darstellung der theoretischen Grundlagen dieses Diskurstypus, eine Beschreibung seiner genre- und stilistischen Besonderheiten anhand der Reden der Jahre 2022–2025 sowie eine Aufzeigung seines Potenzials für die übersetzungsorientierte Ausbildung.

Im **ersten Kapitel** wurden die grundlegenden Begriffe der Diskursologie und der Kritischen Diskursanalyse präzisiert, auf denen die Arbeit aufbaut. Auf Grundlage der Ansätze von O. Kowaljowa, A. Sotnikow, T. van Dijk, N. Fairclough, R. Wodak, P. Dunmire u. a. wird Diskurs als mehrschichtiges kommunikatives Ereignis interpretiert, das Text, Kontext, kommunikative Rollen, Intentionen der Akteure sowie die sozial-historischen Bedingungen verbindet. Diskurs wird dabei nicht nur als sprachliches Produkt, sondern als **Prozess der Konstruktion sozialer Bedeutungen** verstanden, in dem Sprache als Instrument der Macht, der Ideologie und der Beeinflussung gesellschaftlicher Wahrnehmungen fungiert.

Vor diesem Hintergrund wurde der **militärisch-politische Diskurs** als institutionell determinierte Variante des politischen Diskurses definiert, welche die Konzeptualisierung von Krieg, Sicherheit, Verteidigungspolitik und internationalen Konflikten umfasst. Er schließt Reden politischer Führungspersonen, offizielle Erklärungen, Gipfeldokumente, Kommuniqués und gemeinsame Presseerklärungen ein. Dieser Diskurstyp erfüllt eine Reihe miteinander verflochtener kommunikativer Ziele: Information über Ereignisse, Erklärung von Entscheidungen, Konstruktion der

Opposition «Eigenes – Fremdes», Legitimation politischer Maßnahmen, Mobilisierung des Publikums und Steuerung seiner Interpretationen.

Im Unterkapitel zu den **kommunikativen Funktionen des militärisch-politischen Diskurses** wurde gezeigt, dass sich unter Kriegsbedingungen traditionelle politische Funktionen verstärken: Neben der informativen und erklärenden Funktion treten **Mobilisierung, Legitimation, Emotionalisierung, Identitätsbildung und Kontrolle der Interpretationen** in den Vordergrund. Militärisch-politische Texte konstruieren eine logische Sequenz «Bedrohung → Dringlichkeit → notwendige Reaktion» und begründen systematisch das Fehlen akzeptabler Alternativen – entsprechend den in der Fachliteratur beschriebenen Modellen der Legitimation durch die Topoi der Bedrohung, des Schutzes und der Verantwortung [21; 20; 22].

Besonderes Augenmerk wurde auf die **Typologie der rhetorischen Strategien** im militärisch-politischen Diskurs gelegt. Auf Grundlage des diskurs-historischen Ansatzes (R. Wodak, M. Reisigl) sowie der Arbeiten von T. van Dijk, P. Chilton und G. Lakoff wurde analysiert, wie sich Strategien der Nomination, Prädikation, Argumentation, Perspektivierung sowie Intensivierung/Mitigation entfalten. Ebenso wurden Strategien der **Solidarisierung, emotionalen Appellierung und Antagonisierung** untersucht. Die Analyse zeigte, dass diese Strategien nicht isoliert funktionieren, sondern **komplexe Kombinationen** bilden, die Ereignisse erklären, moralische Bewertungen erzeugen, den Gegner definieren und die eigene Gemeinschaft mobilisieren.

Das Unterkapitel zu den **stilistischen Mitteln** systematisiert die wichtigsten Tropen und Figuren des militärisch-politischen Diskurses: Metaphern, Euphemismen, Wiederholungen und Anaphern, Antithesen, Gradationen, rhetorische Fragen sowie weitere expressive Mittel (Inversion, emotional gefärbte Lexik, lexikalische Wiederholungen usw.). Es wurde betont, dass stilistische Mittel in diesem Diskurstyp keine rein «ästhetische», sondern vor allem eine **kommunikativ relevante Funktion** erfüllen: Sie sichern die mobilisierende, persuasive, legitimierende, evaluative und

kognitive Wirkung des Textes und strukturieren die Wahrnehmung von Krieg und Sicherheit.

Ein eigener Abschnitt widmete sich den **stilistischen Übersetzungsproblemen im militärisch-politischen Diskurs**. Auf Grundlage der Arbeiten von G. Lakoff, J. Charteris-Black, A. Beard u. a. wurde gezeigt, dass die Übertragung militärischer Metaphern, Euphemismen, rhetorischer Fragen, Gradationen und Antithesen mit dem Risiko verbunden ist, kognitive und evaluative Funktionen zu verlieren. Daher wurde die Notwendigkeit betont, sich nicht ausschließlich an der formalen, sondern an der **funktional-pragmatischen Äquivalenz** zu orientieren: Die Übersetzenden müssen nicht nur das Bild, sondern auch die kommunikative Wirkung – Ton, Grad der Kategorisierung, emotionale Wirkung – erhalten.

Im **zweiten Kapitel** wurde der militärisch-politische Diskurs der NATO anhand von zehn authentischen Reden und Dokumenten der Jahre 2022–2025 analysiert. Der Korpus umfasst offizielle Reden der NATO-Generalsekretäre (Konferenzreden, Rede vor Wirtschaftsvertretern, Rede in Kiew), gemeinsame Presseerklärungen (mit den USA, der Ukraine, den indo-pazifischen Partnern) sowie zentrale Gipfeldokumente (Vilnius Summit Communiqué, Washington Summit Declaration). Dadurch konnte nachvollzogen werden, wie sich die Rhetorik des Bündnisses vom Stadium der ersten Reaktion auf die russische Aggression (2022) hin zur Phase strategischer Neuorientierung und institutioneller Entscheidungen (2024–2025) entwickelt.

Im Unterkapitel zur **allgemeinen Charakteristik des Korpus** wurde seine chronologische und genrebezogene Struktur beschrieben: von frühen Krisenreden, die auf die Feststellung der Invasion, die Konsolidierung der Verbündeten und die Unterstützung der Ukraine ausgerichtet waren, über formalisierte Gipfeldokumente des strategischen Planens bis hin zu neueren Reden von Mark Rutte, die langfristige Resilienz und steigende Verteidigungsausgaben betonen. Diese Struktur ermöglichte es, die **Evolution rhetorischer Schwerpunkte** sichtbar zu machen – vom Schock

und der Dringlichkeit hin zu einem normalisierten, aber weiterhin mobilisierenden Diskurs strategischer Anpassung.

Die Analyse der **rhetorischen Strategien** in den NATO-Reden zeigte eine deutliche empirische Umsetzung aller im theoretischen Kapitel beschriebenen Strategien:

- **Legitimationsstrategie:** realisiert durch Topoi der Bedrohung, des Schutzes, der Verantwortung und des Fehlens von Alternativen. Die Reden konstruieren ein konsistentes Argumentationsmuster, das die Notwendigkeit der Unterstützung der Ukraine sowie sicherheitspolitischer Maßnahmen begründet.
- **Solidarisierungsstrategie:** aufgebaut durch inklusiven «Wir-Diskurs», Betonung gemeinsamer Werte und Narrative der sicherheitspolitischen Verbundenheit mit der Ukraine als gemeinsamer Verpflichtung.
- **Emotionale Appellierungsstrategie:** ersichtlich in Metaphern wie «brutal war», «illegal war of aggression», Bildern zerstörter Städte und moralischen Dichotomien («fight between aggression and democracy»).
- **Antagonisierungsstrategie:** konsequente Konstruktion der Opposition «wir – sie», wobei Russland als Aggressor und Bedrohung des euro-atlantischen Raums dargestellt wird – entsprechend T. van Dijks Konzept der «negative other-presentation».
- **Mobilisierung:** Ausdruck durch handlungsorientierte Verben, Gradationen und Anaphern (We will support..., We will continue...), die das Publikum zur Unterstützung kollektiver Maßnahmen anregen.

Die Anwendung der theoretischen Typologie zeigte, dass die **kombinierte Wirkung dieser Strategien** die Wahrnehmung von Ereignissen, moralischen Bewertungen und politischen Entscheidungen systematisch strukturiert.

Im Unterkapitel zu den **stilistischen Mitteln** wurden die dominierenden Metaphern (Sicherheits-, Kriegs-, Weg-, Licht/Dunkel-Metaphern), Euphemismen sowie syntaktische Figuren wie Anapher, Wiederholung, Antithese, Gradation und

rhetorische Fragen untersucht. Dies bestätigte die im ersten Kapitel formulierte These zur **mehrfunktionalen Rolle** stilistischer Mittel in der Konstruktion politischer Realitäten.

Die Analyse ergab ferner typische **Übersetzungsprobleme** des NATO-Diskurses:

- Metaphern erfordern semantische Modulation zur Bewahrung kognitiver und evaluativer Funktionen;
- Euphemismen benötigen sorgfältige Äquivalente, um die Balance zwischen Abschwächung und Klarheit zu erhalten;
- bei Wiederholungen, Gradationen und rhetorischen Fragen ist oft kompensatorisches Übersetzen notwendig;
- entscheidend ist die Wiedergabe der **Modalität**, die eng mit der legitimatorischen und mobilisierenden Funktion der Reden verbunden ist.

Im **dritten Kapitel (praktischer Teil)** wurde gezeigt, wie die Ergebnisse für die Übersetzungsdidaktik nutzbar gemacht werden können. Vorgeschlagene Aufgaben umfassen:

- Identifikation rhetorischer Strategien und stilistischer Mittel,
- Vergleich von Original und Übersetzung hinsichtlich rhetorischer Wirkung,
- selbstständige Übersetzungen mit anschließender Reflexion,
- Diskussion des Einflusses sprachlicher Mittel auf die Wahrnehmung von Krieg und Sicherheit.

Damit hat die Forschung nicht nur die theoretisch-methodologischen Grundlagen des NATO-Diskurses definiert und dessen rhetorische sowie stilistische Besonderheiten empirisch offengelegt, sondern auch dessen **praktischen Wert** für die Ausbildung von Übersetzerinnen und Übersetzern gezeigt.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження риторичних стратегій та стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі НАТО 2022–2025 років дало змогу комплексно осмислити структурні, семантичні та прагматичні механізми функціонування цього типу дискурсу, а також визначити його значення для сучасної політичної комунікації та практики перекладу. На основі теоретичних підходів критичного дискурс-аналізу (Т. ван Дейк, Н. Феркло, Р. Водак, П. Чілтон, Дж. Лакофф) та емпіричного аналізу корпусу з десяти автентичних промов і документів НАТО було встановлено низку закономірностей, які дозволяють визначити специфіку дискурсу Альянсу в умовах повномасштабної війни Росії проти України та трансформації глобальної системи безпеки.

По-перше, підтверджено, що військово-політичний дискурс є особливим різновидом інституційної комунікації, у якій мова виконує не лише інформативну, а й конструктивну функцію – вона формує уявлення про війну, безпеку, загрози, союзництво, відповідальність та політичну дію. Дискурс НАТО в аналізованій період характеризується високим ступенем структурованості, цілеспрямованості та прагматичної насиченості, оскільки він спрямований на формування чіткої інтерпретаційної рамки подій та зміцнення міжнародної коаліції на підтримку України.

По-друге, дослідження показало, що комунікативні цілі військово-політичного дискурсу у воєнних умовах зазнають переосмислення й посилення. Поряд з інформуванням і поясненням актуальних рішень значно зростає роль мобілізаційної, легітимаційної, емотивної та ідентифікаційної функцій. У

промовах 2022 року переважає риторика кризового реагування, спрямована на фіксацію масштабу загрози, консолідацію союзників і вироблення негайних політичних рішень. У промовах 2023 року чіткіше проявляються структурні елементи стратегічного планування, тоді як у текстах 2024–2025 років превалює інституційно-оформлена риторика стратегічної адаптації та довгострокового бачення безпеки.

По-третє, важливим результатом дослідження стало виокремлення типових риторичних стратегій, які системно використовуються НАТО для формування необхідного політичного повідомлення.

Аналіз показав, що:

- **стратегія легітимації** ґрунтується на топосах загрози, захисту, відповідальності та відсутності альтернатив; через них аргументується необхідність підтримки України, зміцнення обороноздатності та посилення колективної безпеки;
- **стратегія солідаризації** формує інклюзивну колективну ідентичність «ми» та створює образ НАТО і партнерів як єдиної політичної спільноти, об'єднаної цінностями свободи, демократії та міжнародного права;
- **стратегія емоційного апелювання** реалізується через метафори війни, образи людських страждань, оцінні конструкції та емоційно забарвлену лексику, що посилюють вплив раціональних аргументів;
- **стратегія антагонізації** формує опозицію «ми – вони», де росія послідовно постає як агресор, порушник норм міжнародного права та ключова загроза стабільності, тоді як НАТО позиціонується як гарант миру й безпеки;
- **мобілізаційний компонент дискурсу** реалізується через риторичну дію, заклики до посилення обороноздатності, інвестицій, підтримки України та відповідальності перед демократичними цінностями.

Сукупність цих стратегій формує дискурсивну рамку війни як спільного виклику та визначає риторичний стиль Альянсу в аналізований період.

По-четверте, було встановлено, що стилістичні засоби військово-політичного дискурсу НАТО виконують важливу когнітивну, оцінну й мобілізаційну функцію. Вони не лише підсилюють зміст повідомлення, а й формують необхідне емоційне та інтерпретаційне тло. Аналіз показав, що у промовах найчастіше використовуються:

- метафори війни, шляху, світла й темряви, чистоти та забруднення, які структурують сприйняття конфлікту;
- евфемізми, що пом'якшують опис насильницьких подій заради дипломатичної коректності;
- повторювання та анафора, які ритмізують промову й підсилюють мобілізаційний ефект;
- антитеза, що підкреслює протиставлення демократії та агресії;
- градація, яка створює відчуття масштабності загроз чи дій;
- риторичні питання, що спрямовують інтерпретацію аудиторії.

Таким чином, стилістичні засоби становлять не периферію, а ядро риторичної організації військово-політичного дискурсу НАТО.

По-п'яте, проведене дослідження дозволило виявити низку типових труднощів перекладу цього дискурсу українською мовою. Особливі виклики становлять:

- передача метафор, що виконують когнітивну й оцінну функції;
- відтворення евфемізмів без втрати смислових нюансів;
- збереження риторичних фігур (повторів, паралелізмів, градації);
- передача модальності та категоричності висловлювань;
- ризик надмірної формалізації чи емоціоналізації перекладу, що може змінити тональність оригіналу.

Обґрунтовано, що оптимальним підходом є використання функціонально-прагматичної еквівалентності, яка враховує не лише зміст, а й дискурсивний ефект політичних текстів.

По-шосте, на основі проаналізованого матеріалу було запропоновано практичні шляхи використання результатів дослідження у викладанні перекладу, зокрема:

- навчання ідентифікації риторичних стратегій у політичних промовах;
- аналіз перекладацьких трансформацій і стратегій у складних дискурсивних контекстах;
- формування здатності зберігати прагматичний ефект оригіналу українською мовою;
- розвиток критичного мислення студентів щодо взаємозв'язку мови, політики та інтерпретації.

Отже, дослідження показало, що риторичні стратегії й стилістичні засоби НАТО в період 2022–2025 років формують цілісну систему політичної комунікації, яка одночасно пояснює події, мобілізує аудиторію, легітимізує політичні рішення та формує нормативну рамку сприйняття війни. Отримані результати доповнюють теоретичні уявлення про військово-політичний дискурс та мають практичне значення для навчання перекладу, створення навчальних матеріалів і подальших досліджень політичної риторики в умовах безпекових криз й для розуміння сучасних механізмів міжнародної політичної комунікації та вдосконалення перекладацької підготовки фахівців у галузі філології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабелюк О. А. Функціональний потенціал концептуальних метафор у сучасному англomовному політичному дискурсі: когнітивно-дискурсивний підхід. *Львівський філологічний часопис*, № 14, 2024, с. 5–12.
2. Балабін В. В. Зміст службових функцій та завдань військового перекладача. *Філологічні трактати*. 2018. № 2. С. 35–41.
3. Балабін В. В., Лісовський В. М., Чернишов О. О. Основи військового перекладу (англійська мова) : підручник / за ред. В. В. Балабіна. К. : Логос, 2008. 587 с.
4. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька, Г. Е. та ін. *Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика*. Київ: Ленвіт, 2013. 592 С.
5. Бойко Ю. П., Долинський Є. В. Особливості перекладу англійської військової термінології. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2020. С. 17–20.
6. Василенко Д. В. Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття. Горлівка : ГДППМ, 2009. 220 с.
7. Василенко Д. В. Загальноживана лексика як джерело поповнення складу англomовних військових сленгмізмів. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*, вип. 46, 2009, с. 144–147.

8. Василенко Д. В. Військова лексика англійської мови ХХ – початку ХХІ століття. Горлівка : ГДПШМ, 2009. 220 с.
9. Воробйова О., Цьокан В. Функції сучасного політичного дискурсу та мовні засоби їхньої реалізації (на матеріалі президентських передвиборчих дебатів у США 2020 р.). *Advanced Linguistics*, № 14, 2024, с. 100–106.
10. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. *Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія*. Дніпро, 2014. 417 С.
11. Головенкін В. П. *Педагогіка вищої школи*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 С.
12. Гришкова Р. О. *Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням*. Миколаїв: ЧДУ, 2015.
13. Гусленко І. Ю. *Методика навчання іноземних мов*. Харків: НУА, 2018.
14. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Київ, 2013. Вип. 10. С. 96–102.
15. Іграк К. Ю. Емоційно забарвлені елементи військової лексики. *Вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія: Лінгвістичні науки*, № 25, 2017, с. 55–59.
16. Калашнікова Л. М., Жерновникова, О. А. *Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях*. Харків, 2016. 260 С.
17. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
18. Кияк Т. Р. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2007. № 32. С. 104–108.

- 19.Ковальова О. В. Політичний дискурс: сучасні лінгвістичні інтерпретації. *Актуальні питання гуманітарних наук*, вип. 27 (2), 2020, с. 101–108.
- 20.Ковтун О. В. Відтворення англомовної військової лексики українською мовою (на матеріалі документів НАТО). *Вісник КНЛУ. Серія : Філологія*. Київ, 2014. Т. 17, № 2. С. 77–84.
- 21.Козлова Г. М. *Методика викладання у вищій школі*. Одеса: ОНЕУ, 2014.
- 22.Малик Г. Д., Янишин, О. К. *Методика викладання іноземних мов і перекладу*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2022. 31 С.
- 23.Мартинець Л. А. *Педагогіка вищої школи*. Вінниця: ДонНУ, 2019. 40 С.
- 24.Пуш О. М., Гасюк Н. В. Особливості перекладу військової термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 58. С. 305–308. URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v58/68.pdf>
- 25.Ситар Г. В. *Політична лінгвістика*. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 184 С.
- 26.Сотніков А. В. Нарис сучасних досліджень політичного дискурсу. *Матеріали міжнародної конференції*. Харків: ХНУ, 2018, с. 3–10.
- 27.Altamimi S. The Coalition of the Willing and Pro-NATOism: Russia–Ukraine Anti-war Discourse. *Cognitive Studies / Études Cognitives*, № 24, 2024, article 3037.
- 28.Beard A. *The Language of Politics*. London: Routledge, 2000.
- 29.Blair T. Statement on the International Terror Threat. 08 November 2001. UK National Archives.
- 30.Blair T. Speech to the House of Commons on Iraq. 18 March 2003. *UK Parliament. National Archives*. URL: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20030318> (дата звернення: 27.10.2025).

31. Bush G. W. Address to the Nation on Operation Iraqi Freedom. 19 March 2003. *The White House Archives*. URL: <https://georgewbushwhitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030319-17.html> (дата звернення: 27.10.2025).
32. Charteris-Black J. *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006.
33. Charteris-Black J. *Analysing Political Speeches*. London: Palgrave Macmillan, 2014.
34. Chilton P. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. London: Routledge, 2004.
35. Dunmire P. L. Political Discourse Analysis: Exploring the Language of Politics and the Politics of Language. *Language and Linguistics Compass*, vol. 6 (11), 2012, pp. 735–751.
36. Fairclough N. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press, 1992.
37. Fairclough N. *Language and Power*. London: Longman, 1995.
38. Government of Canada. Statement by Minister of National Defence. 2023. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence.html>
39. Hamilton C. Jonathan Charteris-Black, *Politicians and Rhetoric*. *Lexis: Journal in English Lexicology*, 2009. URL: <https://journals.openedition.org/lexis/1691> (дата звернення: 27.10.2025).
40. Joint press statement by NATO Secretary General Mark Rutte with President Zelensky in Odesa, Ukraine. 15 April 2025. NATO. URL: https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2025/04/15/joint_press-statement?selectedLocale=en (дата звернення: 27.10.2025).
41. Joint remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the US Secretary of Defense Lloyd J. Austin III. 02 June 2022. NATO. URL:

https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2022/06/02/joint_remarks

42. Khosravini M., Unger J. W. Critical Discourse Studies and Social Media: Power, Resistance and Critique in Changing Media Ecologies. In: Wodak R., Meyer M. (eds.). *Methods of Critical Discourse Studies*. 3rd ed. London: Sage, 2016, pp. 205–231.
43. Lakoff G. *Metaphor and War: The Metaphor System Used to Justify the Gulf War*. Berkeley: University of California, 1991.
44. Lakoff G., Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, 2024.
45. Nausėda G. Address on Regional Security. Office of the President of Lithuania, 2022. URL: <https://www.lrp.lt/en/president-gitanas-nauseda-address> (дата звернення: 27.10.2025).
46. Obama B. Statement on Syria. 31 August 2013. *Obama White House Archives*. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-pressoffice/2013/08/31/state-ment-president-syria> (дата звернення: 27.10.2025).
47. Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meetings of NATO Ministers of Foreign Affairs. Brussels, 07 April 2022. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2022/04/07/press-conference>
48. Reisigl M., Wodak R. The Discourse-Historical Approach. In: *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction*. Boston: Wiley, 2015.
49. Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg with Klaus Korhonen and Axel Wernhoff. 18 May 2022. NATO. URL: [nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2022/05/18/remarks](https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2022/05/18/remarks)
50. Simpson P. *Language, Ideology and Point of View*. London: Routledge, 1993.

51. Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the Annual Conference of the Confederation of Norwegian Enterprise. 05 January 2023. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2023/01/05/speech?utm>
52. Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the International Summit of Cities and Regions in Kyiv, Ukraine. 20 April 2023. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2023/04/20/speech>
53. Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the NATO 75th Anniversary Celebratory Event in Washington. 09 July 2024. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2024/07/09/speech>
54. Statement between NATO Secretary General and the Four Indo-Pacific Partners in the Context of the NATO Summit in The Hague. 25 June 2025. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2025/06/25/statement-between-nato-secretary-general-and-the-four-indo-pacific-partners>
55. «To Prevent War, NATO Must Spend More». Speech by NATO Secretary General Mark Rutte at the Concert Noble, Brussels. 12 December 2024. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2024/12/12/to-prevent-war-nato-must-spend-more>
56. Van Dijk T. A. Discourse and Manipulation. *Discourse & Society*, 2006.
57. Van Dijk T. A. Political Discourse and Political Cognition. *Discourse & Society*, 2002.
58. Van Dijk T. A. What is Political Discourse Analysis? *Belgian Journal of Linguistics*, vol. 11, 1997, pp. 11–52.
59. Van Dijk T. A. *What is Political Discourse Analysis?* Amsterdam: University of Amsterdam, 1997.

60. Vilnius Summit Communiqué. 11 July 2023. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2023/07/11/vilnius-summit-communication>
61. Washington Summit Declaration. 10 July 2024. NATO. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2024/07/10/washington-summit-declaration>
62. Wodak R. *The Politics of Fear*. London: Sage, 2015.
63. Zelenskyy V. Address to the Nation, 24 February 2022. Офіс Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-73021>

ДОДАТКИ

Додаток А

Вибірка

Washington Summit Declaration. Issued by the NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington, D.C. Washington, D.C., 10 July 2024. [51]

СТРАТЕГІЇ

Стратегія легітимації

1. Forged to preserve peace, NATO remains the strongest Alliance in history.	Загартований для збереження миру, Північноатлантичний альянс залишається найпотужнішим в історії.
2. Our commitment to defend one another and every inch of Allied territory at all times, as	Наше зобов'язання повсякчас захищати один одного і кожен дюйм території Альянсу, яке закріплено у

enshrined in Article 5 of the Washington Treaty, is iron-clad.	Статті 5 Вашингтонського договору, є залізним.
3. We adhere to international law and to the purposes and principles of the Charter of the United Nations and are committed to upholding the rules-based international order.	Ми дотримуємося норм міжнародного права та цілей і принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй і віддані забезпеченню заснованого на правилах міжнародного порядку.
4. Every nation has the right to choose its own security arrangements.	Кожна країна має право визначати власні механізми у сфері безпеки.
5. Resilience is a national responsibility and a collective commitment, rooted in Article 3 of the Washington Treaty.	За гарантування стійкості відповідають національні уряди, але це також колективне зобов'язання, укорінене у Статті 3 Вашингтонського договору.
6. NATO is a defensive Alliance.	НАТО – це оборонний альянс.
7. The fundamental purpose of NATO's nuclear capability is to preserve peace, prevent coercion and deter aggression.	Основоположним завданням ядерного потенціалу НАТО є збереження миру, запобігання примусу і стримування агресії.
8. As long as nuclear weapons exist, NATO will remain a nuclear alliance.	Доки існує ядерна зброя, НАТО залишатиметься ядерним альянсом.
9. We reiterate that hybrid operations against Allies could	Ми знову наголошуємо, що гібридні операції проти держав-членів

reach the level of an armed attack and could lead the North Atlantic Council to invoke Article 5 of the Washington Treaty.	Альянсу можуть прирівнюватися до збройного нападу і спонукати Північноатлантичну раду задіяти Статтю 5 Вашингтонського договору.
--	--

Стратегія мобілізації

10. We are bound together by shared values: individual liberty, human rights, democracy, and the rule of law.	Нас єднають спільні цінності такі, як особиста свобода, права людини, демократія і верховенство права.
11. We continue to enhance NATO's deterrence and defence against all threats and challenges, in all domains, and in multiple strategic directions across the Euro-Atlantic area.	Ми і надалі зміцнюємо стримування і оборону НАТО від усіх загроз і викликів, в усіх сферах операцій і з різних стратегічних напрямків скрізь у євроатлантичному регіоні.
12. We have undertaken the biggest reinforcement of our collective defence in a generation.	Ми запровадили наймасштабніше зміцнення колективної оборони Альянсу за останнє покоління.
13. We are delivering on the Madrid and Vilnius Summit decisions to modernise NATO for a new era of collective	Ми втілюємо у життя рішення Мадридського і Вільнюського самітів щодо модернізації НАТО до нової доби колективної оборони.

defence.	
<p>14. We will continue to boost our resilience by increasing the Alliance's collective awareness, preparedness and capacity across all hazards and in all domains, to address growing strategic threats, including against our democratic systems, critical infrastructure, and supply chains.</p>	<p>Ми і надалі зміцнюватимемо стійкість Альянсу завдяки поліпшенню колективної обізнаності Альянсу, його готовності і спроможності перед обличчям будь-якої небезпеки і в усіх сферах операцій з метою розв'язання стратегічних загроз, що зростають, включаючи загрозу демократичним системам наших суспільств, критичній інфраструктурі і ланцюгам постачання.</p>
<p>15. We are resolved to deter and defend against all air and missile threats by enhancing our Integrated Air and Missile Defence (IAMD), based on a 360-degree approach.</p>	<p>Ми сповнені рішучості стримувати і забезпечувати захист від усіх типів повітряних і ракетних загроз шляхом подальшої розбудови Об'єднаної системи ППО і ПРО НАТО, ґрунтуючись на усебічному підході «на 360 градусів».</p>
<p>16. We will continue to prepare for, deter, defend against, and counter hybrid threats and challenges.</p>	<p>Ми і надалі готуватимемося до, стримуватимемо, захищатимемося від і протистоятимемо гібридним загрозам і викликам.</p>
<p>17. We will employ the necessary capabilities to detect, defend against, and respond to the full</p>	<p>Ми застосовуватимемо належні засоби з метою виявлення, захисту від і реагування на увесь спектр</p>

spectrum of malicious activities.	зловмисних дій.
18. We reaffirm our enduring commitment to fully implement the Defence Investment Pledge as agreed in Vilnius, and recognise that more is needed urgently to sustainably meet our commitments as NATO Allies.	Ми знову підтверджуємо нашу незмінну відданість цілковитому виконанню Зобов'язання у галузі інвестицій в оборону відповідно до рішень Вільнюського саміту, визнаючи, що необхідно негайно докласти додаткових зусиль для сталого виконання наших зобов'язань як членів НАТО.
19. We pledge to build on our ongoing efforts to strengthen national resilience by integrating civilian planning into national and collective defence planning in peace, crisis and conflict.	Ми зобов'язуємося розвивати поточні зусилля з метою зміцнення національної стійкості шляхом інтеграції цивільних аспектів до національного і колективного оборонного планування у мирний час, під час криз і конфліктів.

Стратегія солідаризації (інклюдії)

20. We, the Heads of State and Government of the North Atlantic Alliance, have gathered in Washington to celebrate the 75th anniversary of our Alliance.	Ми, глави держав і урядів країн Північноатлантичного альянсу, зібралися у Вашингтоні з нагоди 75-річчя нашого Альянсу.
--	--

Стратегія емоційного апелювання

<p>21. We stand in unity and solidarity in the face of a brutal war of aggression on the European continent and at a critical time for our security.</p>	<p>Перед обличчям жорстокої загарбницької війни на європейському континенті і у критичні для нашої безпеки часи ми зберігаємо єдність і солідарність.</p>
<p>22. We are bound together by shared values: individual liberty, human rights, democracy, and the rule of law.</p>	<p>Нас єднають спільні цінності такі, як особиста свобода, права людини, демократія і верховенство права.</p>
<p>23. Russia's full-scale invasion of Ukraine has shattered peace and stability in the Euro-Atlantic area and gravely undermined global security.</p>	<p>Повномасштабне вторгнення Росії в Україну зруйнувало мир і стабільність на євроатлантичному просторі і серйозно підірвало світову безпеку.</p>
<p>24. Strategic competition, pervasive instability, and recurrent shocks define our broader security environment.</p>	<p>Стратегічне суперництво, повсюдна нестабільність і часті потрясіння визначають ширше середовище безпеки, в якому діє Альянс.</p>
<p>25. Conflict, fragility and instability in Africa and the Middle East directly affect our security and the security of our partners.</p>	<p>Конфлікти, крихкість і нестабільність в Африці і на Близькому Сході безпосередньо позначаються на нашій безпеці і безпеці наших партнерів.</p>
<p>26. Where present, these trends, among others, contribute to</p>	<p>Там, де присутні ці тенденції, вони, з-поміж іншого, сприяють</p>

forced displacement, fuelling human trafficking and irregular migration.	примусовому переміщенню осіб, живлять торгівлю людьми і нелегальну міграцію.
27.... bolster our long-term support to Ukraine so it can prevail in its fight for freedom...	..збільшуємо підтримку України з боку Альянсу на довгострокову перспективу, щоб вона змогла взяти гору у боротьбі за свою свободу..
28.We reaffirm our unwavering solidarity with the people of Ukraine in the heroic defence of their nation, their land, and our shared values.	Ми знову підтверджуємо неухильну солідарність Альянсу з народом України, який героїчно обстоює свою державу, свою землю і наші спільні цінності.
29.A strong, independent, and democratic Ukraine is vital for the security and stability of the Euro-Atlantic area.	Сильна, незалежна і демократична Україна є життєво важливою для безпеки і стабільності у євроатлантичному регіоні.
30.Ukraine's fight for its independence, sovereignty, and territorial integrity within its internationally recognised borders directly contributes to Euro-Atlantic security.	Боротьба України за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність у межах міжнародно визнаних кордонів безпосередньо сприяє євроатлантичній безпеці.

Стратегія антагонізації

31.Terrorism, in all its forms and manifestations, is the most direct asymmetric threat to the	...тероризм в усіх його формах і проявах є найбільш прямою асиметричною загрозою безпеці
--	--

security of our citizens and to international peace and prosperity.	наших громадян і міжнародному миру й добробуту.
32.Iran’s destabilising actions are affecting Euro-Atlantic security.	Дестабілізуючі дії Ірану позначаються на євроатлантичній безпеці.
33.We cannot discount the possibility of an attack against Allies’ sovereignty and territorial integrity.	Ми не можемо виключати можливість нападу, який порушив би суверенітет і територіальну цілісність когось із союзників.

Vilnius Summit Communiqué. Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Vilnius. Vilnius, 11 July 2023. [50]

Стратегія легітимації

34.We fully support Ukraine’s inherent right to self-defence as enshrined in Article 51 of the UN Charter.	Ми цілковито підтримуємо невіддільне право України на самооборону, закріплене у Статті 51 Статуту ООН.
35.We reaffirm our iron-clad commitment to defend each other and every inch of Allied territory at all times, protect our one billion citizens, and safeguard our freedom and	Ми знову підтверджуємо залізне зобов’язання усіх держав–членів Альянсу повсякчас захищати один одного і кожен дюйм території Альянсу, обороняти один мільярд наших громадян і відстоювати наші

<p>democracy, in accordance with Article 5 of the Washington Treaty.</p>	<p>свободу і демократію згідно зі Статтею 5 Вашингтонського договору.</p>
<p>36. We will continue to ensure our collective defence from all threats, no matter where they stem from, based on a 360-degree approach, to fulfil NATO's three core tasks of deterrence and defence, crisis prevention and management, and cooperative security.</p>	<p>Ми і надалі забезпечуватимемо колективну оборону Альянсу перед обличчям будь-яких загроз, звідки б вони не походили, ґрунтуючись на усебічному підході «на 360 градусів» з метою виконання трьох основоположних завдань НАТО, а саме: стримування і оборони, запобігання і врегулювання криз, а також безпеки на основі співробітництва.</p>
<p>37. We reaffirm our commitment to NATO's Open Door policy and to Article 10 of the Washington Treaty. Every nation has the right to choose its own security arrangements.</p>	<p>Ми знову підтверджуємо відданість Альянсу політиці відкритих дверей НАТО і Статті 10 Вашингтонського договору. Кожна країна має право обирати свої механізми безпеки.</p>
<p>38. The Russian Federation has violated the norms and principles that contributed to a stable and predictable European security order.</p>	<p>Російська Федерація порушила норми і принципи, які сприяли стабільному і передбачуваному порядку європейської безпеки.</p>
<p>39. The Russian Federation is the most significant and direct</p>	<p>Російська Федерація є найбільш значною і прямою загрозою безпеці</p>

<p>threat to Allies' security and to peace and stability in the Euro-Atlantic area.</p>	<p>Альянсу та миру і стабільності на євроатлантичному просторі</p>
<p>40. In the High North, its capability to disrupt Allied reinforcements and freedom of navigation across the North Atlantic is a strategic challenge to the Alliance.</p>	<p>На Крайній Півночі здатність Росії перешкоджати підкріпленню сил Альянсу і обмежувати свободу судноплавства у Північній Атлантиці становить стратегічний виклик для Альянсу.</p>
<p>41. NATO's role in the fight against terrorism contributes to all three core tasks of the Alliance and is integral to the Alliance's 360-degree approach to deterrence and defence.</p>	<p>Роль НАТО у боротьбі з тероризмом сприяє виконанню усіх трьох основоположних завдань Альянсу і є невіддільною складовою усебічного підходу Альянсу «на 360 градусів» у галузі стримування і оборони.</p>
<p>42. We will continue to deter, defend and respond to threats and challenges posed by terrorist groups, based on a combination of prevention, protection and denial measures.</p>	<p>Ми і надалі стримуватимемо, захищатимемося від і реагуватимемо на загрози і виклики, що походять від терористичних угруповань, спираючись на поєднання запобіжних, захисних і заборонних заходів.</p>
<p>43. NATO's key purpose and greatest responsibility is to ensure our collective defence, against all threats, from all</p>	<p>Забезпечення колективної оборони Альянсу від усіх загроз з усіх напрямків є ключовим завданням і найбільшою відповідальністю</p>

directions.	НАТО.
-------------	-------

Стратегія мобілізації

44. we have taken decisions to strengthen our posture and set a clear trajectory for accelerated military adaptation	ми зміцнюємо колективну оборону НАТО від будь-яких загроз з усіх напрямків
45. Allies are working to enable exports of Ukrainian grain and actively support international efforts to alleviate the global food crisis.	Держави-члени Альянсу намагаються забезпечити експорт українського зерна і активно сприяють міжнародним зусиллям із подолання світової продовольчої кризи.
46. We urge all countries not to provide any kind of assistance to Russia's aggression and condemn all those who are actively facilitating Russia's war.	Ми закликаємо усі країни жодним чином не підтримувати російську агресію і засуджуємо усіх, хто активно сприяє війні Росії проти України.
47. We welcome efforts of all Allies and partners engaged in providing support to Ukraine.	Ми вітаємо зусилля усіх держав-членів Альянсу і партнерів, які надають підтримку Україні.
48. Allies will continue to work closely together to address the threats and challenges posed by Russia and reiterate that any use of Chemical, Biological,	Держави-члени Альянсу продовжуватимуть тісно співпрацювати з метою протистояння загрозам і викликам з боку Росії, і знову підтверджують,

<p>Radiological or Nuclear weapons by Russia would be met with severe consequences.</p>	<p>що застосування Росією хімічної, біологічної, радіологічної або ядерної зброї у будь-якій формі матиме серйозні наслідки.</p>
<p>49. We are enhancing the tools at our disposal to counter Russian hybrid actions and will ensure that the Alliance and Allies are prepared to deter and defend against hybrid attacks.</p>	<p>Ми вдосконалюємо наявні у нас інструменти з метою протидії російським гібридним діям і забезпечимо готовність Альянсу як такого і держав-членів Альянсу стримувати і захищатися від гібридних нападів.</p>
<p>50. We are working together responsibly, as Allies, to address the systemic challenges posed by the PRC to Euro-Atlantic security and ensure NATO's enduring ability to guarantee the defence and security of Allies.</p>	<p>Ми як члени Альянсу відповідально діємо разом з метою подолання системних викликів євроатлантичній безпеці, що походять від КНР, і для забезпечення незмінної здатності НАТО гарантувати оборону і безпеку держав-членів Альянсу</p>
<p>51. We will stand up for our shared values and the rules-based international order, including freedom of navigation.</p>	<p>Ми відстоюватимемо наші спільні цінності і заснований на правилах міжнародний порядок, включаючи свободу судноплавства.</p>
<p>52. We need to maintain our technological edge, and continue to modernise and reform our forces and</p>	<p>Ми повинні зберегти технологічну першість Альянсу і продовжувати модернізацію і реформування наших збройних сил і потенціалу,</p>

capabilities, including through the integration of innovative technologies.	включаючи шляхом запровадження інноваційних технологій.
53. At the same time, we will continue to consult on and assess the implications of Russia's policies and actions for our security, and respond to Russian threats and hostile actions in a united and responsible way.	Водночас ми і надалі проводитимемо консультації і аналізуватимемо, як політика і дії Росії позначаються на нашій безпеці, і реагуватимемо на загрози з боку Росії і її ворожі дії згуртовано і відповідально.

Стратегія солідаризації (інклюзії)

54. We reaffirm our unwavering solidarity with the government and people of Ukraine in the heroic defence of their nation, their land, and our shared values.	Ми підтверджуємо нашу непохитну солідарність з урядом і народом України, які героїчно захищають свою націю, свою землю і наші спільні цінності.
55. NATO remains the strongest Alliance in history. As in the past, we will stand the test of time in safeguarding the freedom and security of our Allies and contributing to peace and security.	НАТО і надалі є найпотужнішим альянсом в історії і знову витримає випробування часом, стоячи на захисті свободи і безпеки наших держав-членів і роблячи внесок у забезпечення миру і безпеки.

Стратегія емоційного апелювання

<p>56. Russia bears full responsibility for its illegal, unjustifiable, and unprovoked war of aggression against Ukraine, which has gravely undermined Euro-Atlantic and global security and for which it must be held fully accountable.</p>	<p>Росія несе цілковиту відповідальність за незаконну, невинуватдану і неспровоковану загарбницьку війну проти України, яка істотно підірвала євроатлантичну і світову безпеку, і за яку Росію має понести повну відповідальність.</p>
<p>57. We pay tribute to all women and men who work tirelessly for our collective security, honour all those who have paid the ultimate price or have been wounded to keep us safe, and their families.</p>	<p>Ми віддаємо належне усім жінкам і чоловікам, які невтомно забезпечують колективну безпеку Альянсу, і вшановуємо усіх, хто заплатив найвищу ціну або був поранений, захищаючи нашу безпеку, та їхні родини.</p>

Стратегія антагонізації

<p>58. The Russian Federation is the most significant and direct threat to Allies' security and to peace and stability in the Euro-Atlantic area. Terrorism, in all its forms and manifestations, is the most direct asymmetric threat to the security of our citizens and to international</p>	<p>Російська Федерація є найбільш значною і прямою загрозою безпеці Альянсу та миру і стабільності на євроатлантичному просторі, а тероризм в усіх його формах і проявах є найбільш прямою асиметричною загрозою безпеці наших громадян і</p>
---	---

<p>peace and prosperity.</p>	<p>міжнародному миру й добробуту.</p>
<p>59. Russia bears full responsibility for its illegal, unjustifiable, and unprovoked war of aggression against Ukraine, which has gravely undermined Euro-Atlantic and global security and for which it must be held fully accountable.</p>	<p>Росія несе цілковиту відповідальність за незаконну, невинуватдану і неспровоковану загарбницьку війну проти України, яка істотно підірвала євроатлантичну і світову безпеку, і за яку Росію має понести повну відповідальність</p>
<p>60. We continue to face growing hybrid threats and challenges from state and non-state actors, who use hybrid activities, including through interference and the harmful use of technologies, to target our political institutions, our critical infrastructure, our societies, our democratic systems, our economies, and the security of our citizens.</p>	<p>Ми продовжуємо стикатися із зростанням гібридних загроз і викликів з боку державних і недержавних суб'єктів, які здійснюють гібридну діяльність, зокрема шляхом втручання і зловмисного використання технологій, для завдання шкоди нашим політичним інститутам, критичній інфраструктурі, суспільствам, демократичним системам, економіці і безпеці наших громадян.</p>
<p>61. We continue to condemn in the strongest terms Russia's blatant violations of international law, the Charter of the United</p>	<p>Ми і надалі у найрішучіший спосіб засуджуємо кричущі порушення Росією міжнародного права, Статуту</p>

<p>Nations, and OSCE commitments and principles.</p>	<p>Організації Об'єднаних Націй та зобов'язань і принципів ОБСЄ.</p>
<p>62. There can be no impunity for Russian war crimes and other atrocities, such as attacks against civilians and the destruction of civilian infrastructure that deprives millions of Ukrainians of basic human services.</p>	<p>Російські військові злочини й інші звірства такі, як напади на мирних жителів і руйнування цивільної інфраструктури, позбавляючи мільйони українців базових послуг населенню, не можуть залишитися безкарними.</p>
<p>63. The destruction of the Kakhovka dam highlights the brutal consequences of the war started by Russia.</p>	<p>Руйнування греблі Каховської гідроелектростанції є прикладом безжальних наслідків війни, розпочатої Росією.</p>
<p>64. In light of its hostile policies and actions, we cannot consider Russia to be our partner.</p>	<p>У світлі її ворожої політики і дій ми не можемо вважати Росію партнером Альянсу.</p>
<p>65. Russia has intensified its hybrid actions against NATO Allies and partners, including through proxies.</p>	<p>Росія активізувала гібридні заходи проти держав-членів Альянсу і партнерів і застосовує для цього маріонеток.</p>
<p>66. Russia's deepening military integration with Belarus, including the deployment of</p>	<p>Поглиблення військової інтеграції між Росією і Білоруссю, зокрема розміщення</p>

<p>advanced Russian military capabilities and military personnel in Belarus, has implications for regional stability and the defence of the Alliance.</p>	<p>передових російських сил і засобів на території Білорусі, позначається на регіональній стабільності і обороні Альянсу.</p>
<p>67. Russia is modernising its nuclear forces, including its large stockpile of theatre-range weapons, and expanding its novel and disruptive dual-capable delivery systems.</p>	<p>Росія модернізує свої ядерні сили, включаючи великі запаси зброї, яка за дальністю може покривати театр воєнних дій, і нарощує новітні руйнівні системи доставки, здатні нести як звичайну, так і ядерну зброю.</p>
<p>68. It is unacceptable that Russia uses such dual-capable systems to attack civilians and critical civilian infrastructure in Ukraine.</p>	<p>Ризик використання Росією таких систем подвійного призначення для завдання ударів проти цивільного населення і критичної цивільної інфраструктури в Україні є неприпустимим.</p>
<p>69. In the High North, its capability to disrupt Allied reinforcements and freedom of navigation across the North Atlantic is a strategic challenge to the Alliance.</p>	<p>На Крайній Півночі здатність Росії перешкоджати підкріпленню сил Альянсу і обмежувати свободу судноплавства у Північній Атлантиці становить стратегічний виклик для</p>

	Альянсу.
70. We condemn Russia's irresponsible nuclear rhetoric and coercive nuclear signalling.	Ми засуджуємо її безвідповідальну ядерну риторику і погрози ядерною зброєю як сигнал примусу.
71. The Russian Federation has violated the norms and principles that contributed to a stable and predictable European security order.	Російська Федерація порушила норми і принципи, які сприяли стабільному і передбачуваному порядку європейської безпеки.

Press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meetings of NATO Ministers of Foreign Affairs. Brussels, 07 April 2022. [37]

Стратегія легітимації

72. Because global challenges demand global solutions.	Тому що глобальні проблеми вимагають глобальних рішень.
73. And we agreed to step up cooperation with our partners in the Asia-Pacific, because the crisis has global ramifications.	І ми домовились активізувати нашу співпрацю з нашими партнерами з азіатсько-тихоокеанського регіону, тому що ця криза має глобальні наслідки.
74. Working with the private sector and academia, Allies will ensure that we can harness the best of new technology for transatlantic security.	Працюючи з приватним сектором і наукою, члени Альянсу забезпечать для нас можливість опанувати найкращі нові технології задля трансатлантичної безпеки.

Стратегія мобілізації

75. We need to continue coordinated pressure to help end this senseless war.	Нам потрібно зберігати узгоджений тиск для того, щоб допомогти припинити цю безглузду війну.
76. We agreed that we must further strengthen and sustain our support to Ukraine.	Ми домовились, що ми повинні посилювати і зберігати нашу підтримку України.
77. And we agreed to step up cooperation with our partners in the Asia-Pacific, because the crisis has global ramifications.	І ми домовились активізувати нашу співпрацю з нашими партнерами з азійсько-тихоокеанського регіону, тому що ця криза має глобальні наслідки.
78. Allies have been doing a lot. And are determined to do more.	Члени Альянсу роблять багато. І прагнуть робити ще більше.
79. This is a serious challenge to us all. And it makes it even more important that we stand together to protect our values.	Це серйозний виклик нам усім. І це надає ще більшої важливості нашому рішучому спільному захисту наших цінностей.
80. We will also work more closely together in other areas such as maritime security, climate change, and resilience.	Ми також будемо більш тісно співпрацювати в таких сферах, як безпека на морі, зміна клімату і стійкість.

Стратегія солідаризації (інклюзії)

<p>81.Allies utterly condemned the horrific murders of civilians we have seen in Bucha and other places recently liberated from Russian control.</p>	<p>Члени Альянсу рішуче засуджують жахливі убивства цивільних, які ми побачили в Бучі та інших місцях, нещодавно звільнених з-під російського контролю.</p>
<p>82.We have just finished a substantive meeting of NATO Foreign Ministers.</p>	<p>Ми щойно завершили конструктивне засідання міністрів закордонних справ країн НАТО.</p>
<p>83.We agreed that we must further strengthen and sustain our support to Ukraine.</p>	<p>Ми домовились, що ми повинні посилювати і зберігати нашу підтримку України.</p>
<p>84.All those responsible for these atrocities must be brought to justice.</p>	<p>Усі винні в цих кривавих злочинах повинні бути притягнуті до відповідальності.</p>
<p>85.We agreed that we must support other regional partners under pressure.</p>	<p>Ми домовились, що нам потрібно підтримувати інших регіональних партнерів, які перебувають під тиском.</p>
<p>86.Allies are also supporting and stepping up humanitarian aid and financial support.</p>	<p>Члени Альянсу також підтримують і посилюють гуманітарну допомогу і фінансову підтримку.</p>
<p>87.Allies agreed that we should also help other partners to strengthen their resilience.</p>	<p>Члени Альянсу домовились, що ми маємо також допомогти іншим партнерам зміцнити свою стійкість.</p>
<p>88.And shore up their ability to defend themselves. Including Georgia, and Bosnia</p>	<p>І покращити свою здатність до самооборони. Включно з Грузією і Боснією та</p>

and Herzegovina.	Герцеговиною.
89.Today, we were also joined by Georgia, Finland, Sweden, and the European Union. As well as NATO's Asia-Pacific partners.	Сьогодні з нами були також Грузія, Фінляндія, Швеція і Європейський союз. А також азіатсько-тихоокеанські партнери НАТО.
90.NATO and our Asia-Pacific partners have now agreed to step up our practical and political cooperation in several areas.	НАТО і наші азіатсько-тихоокеанські партнери зараз домовились посилити нашу практичну і політичну співпрацю в кількох сферах.

Стратегія емоційного апелювання

91.To help the brave Ukrainians defend their homes and their country, and push back the invading forces.	Допомагаючи хоробрим українцям обороняти свої домівки і свою країну та виганяти сили загарбників.
--	---

Стратегія антагонізації

92.Because the implications of Russia's invasions are global, and will be long-lasting.	Тому що наслідки російського вторгнення глобальні і будуть тривати довго.
---	---

Joint press statement by NATO Secretary General Mark Rutte with President Zelensky in Odesa, Ukraine. Odesa, 15 April 2025. [30]

СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ

Метафори

93.Dreams shattered by this unjust and unlawful war.	мрії були зруйновані цією несправедливою і незаконною війною.
94.My heart goes out to the people of Ukraine.	Моє серце разом з народом України.

Евфемізми

95.Horrific violence	жахливого насильства
96.These discussions are not easy	Ці дискусії нелегкі

Анафора

97.Those who lost loved ones in these recent strikes. Those who have been injured.	З тими, хто втратив своїх близьких від цих останніх ударів. З тими, хто був поранений.
98.Or lost their homes. Or had their dreams shattered by this unjust and unlawful war.	Або втратив свій дім. З тими, чії мрії були зруйновані цією несправедливою і незаконною війною.

Градація

99.men, women, children	чоловіків, жінок, дітей
100.Ready, willing and able to shoulder more responsibility	готові, прагнуть і здатні взяти на себе більше відповідальності

СТРАТЕГІЇ

Стратегія легітимізації

101. All of this to underpin the efforts towards a just and lasting peace.	Все це має підтримувати зусилля з досягнення справедливого і тривалого миру.
102. Our support to Ukraine is designed to ensure that your country is strong and sovereign. Able to defend today and to deter any future aggression.	Наша підтримка України спрямована на забезпечення сили і суверенітету вашої країни. Здатності оборонятися сьогодні і стримувати будь-яку майбутню агресію.

Стратегія солідаризації

103. It is important for me to be standing next to you today in Odesa, a city that has been under constant attack throughout Russia's war against Ukraine	Для мене важливо стояти поруч з вами сьогодні в Одесі, в місті, яке перебуває під постійними атаками протягом російської війни проти України.
104. So I am here with you today, dear Volodymyr, To affirm to you and the Ukrainian people this simple message: NATO stands with Ukraine.	Тому я сьогодні з вами, шановний Володимире. Щоби підтвердити для вас і народу України простий сигнал: НАТО стоїть з Україною.
105. So let me say again – to the people of Ukraine. We stand with you.	Тож, дозвольте мені ще раз сказати – народу України. Ми стоїмо з вами.

Стратегія емоційного апелювання

106. My heart goes out to the people of Ukraine	Моє серце разом з народом України.
107. Those who lost loved ones in these recent strikes. And so many over the years. Those who have been injured. Or lost their homes. Or had their dreams shattered by this unjust and unlawful war.	З тими, хто втратив своїх близьких від цих останніх ударів. І так багато за ці роки. З тими, хто був поранений. Або втратив свій дім. З тими, чії мрії були зруйновані цією несправедливою і незаконною війною.
108. This is simply outrageous. It's part of a terrible pattern of Russia attacking civilian targets and infrastructure across Ukraine.	Це просто обурливо. Це частина жахливої тенденції Росії атакувати цивільні цілі і інфраструктуру в Україні.

Стратегія антогонізації

109. Only this weekend, Russia attacked residential buildings and a hospital here with kamikaze drones.	Лише цими вихідними Росія атакували тут житлові будинки і лікарню дронами-камікадзе.
110. Even hundreds of hospitals and medical workers have been targeted over the last years.	Протягом минулих років були атаковані навіть сотні лікарень і медичних працівників.

Стратегія мобілізації

111. Other Allies – including	Інші члени Альянсу, в тому числі
-------------------------------	----------------------------------

through efforts led by France and the United Kingdom – are ready, willing and able to shoulder more responsibility in helping to secure a peace when the time comes.	завдяки зусиллям, очолюваним Францією і Сполученим Королівством, готові, прагнуть і здатні взяти на себе більше відповідальності за допомогу у забезпеченні миру, коли прийде час.
--	--

Remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg with Klaus Korhonen (ambassador of Finland accredited to NATO) and Axel Wernhoff, 18 May 2022 [39]

Метафори

112. This is an historic moment, which we must seize.	історичний момент, яким ми повинні скористатись.
---	--

Евфемізми

113. security interests of all Allies have to be taken into account	Інтереси безпеки усіх членів Альянсу мають бути взяті до уваги.
---	---

Анафора/Повторення

114. All Allies agree on the importance of NATO enlargement. We all agree that we must stand together.	Усі члени Альянсу згодні з важливістю розширення НАТО. Ми всі згодні з тим, що ми повинні стояти разом. І ми всі погоджуємось, що це
--	--

And we all agree that this is an historic moment, which we must seize.	історичний момент, яким ми повинні скористатись.
115. And I warmly welcome the requests by Finland and Sweden to join NATO. And your membership in NATO would increase our shared security.	І я щиро вітаю прохання Фінляндії і Швеції про вступ до НАТО. І ваше членство в НАТО посилить нашу спільну безпеку.

Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the International Summit of Cities and Regions in Kyiv, Ukraine 20 April 2023 [42]

Метафори

116. It was a stark reminder of the challenges that lie ahead	Це було відверте нагадування про труднощі, які чекають попереду
117. But Ukraine will not travel that road alone.	Але Україна не буде йти цим шляхом сама.
118. A long road to reconstruction.	довгий шлях до відбудови.

Евфемізми

119. post-war needs	повоєнних потребах
120. a revisionist neighbour	сусіда-ревізіоніста

СТРАТЕГІЇ

Стратегія солідаризації (інклюзії)

121. NATO is a true friend of	НАТО – справжній друг України.
-------------------------------	--------------------------------

Ukraine.	
122. And in your time of need, we are by your side.	І в час вашої біди ми поряд з вами.
123. But Ukraine will not travel that road alone.	Але Україна не буде йти цим шляхом сама.
124. NATO stands with you.	НАТО стоїть з вами.
125. Allies and partners stand with you, too.	Члени і партнери Альянсу також стоять з вами.
126. Ukraine has strong and committed friends all over the world.	Україна має сильних і відданих друзів в усьому світі.

Стратегія мобілізації

127. Allies are now providing more jets, tanks, and armoured vehicles.	Члени Альянсу зараз надають більше літаків, танків і бронетехніки.
128. Building on our existing support, NATO is now working on a multi-year support initiative for Ukraine	Ґрунтуючись на підтримці, яка вже надається, НАТО працює над ініціативою багаторічної підтримки для України.

Стратегія легітимізації

129. This includes 65 billion euros of military aid, which has proven vital in driving the invading Russian forces out of your cities and out of your	З них 65 мільярдів військової допомоги, яка виявилась конче необхідною для вигнання російських загарбників з ваших міст і з вашої країни.
---	---

country.	
130. Most important of all, you need to know that Russia will not wage war against you again.	Найважливіше за все, вам потрібно знати, що Росія знову не розпочне нову війну проти вас.

Стратегія емоційного апелювання

131. Mister President, let me first pay tribute to your leadership; the bravery of your military forces; and the resilience of the Ukrainian people.	Пане Президенте, дозвольте мені спочатку віддати належне вашому лідерству; хоробрості ваших збройних сил; і стійкості українського народу.
132. Your fierce fighting to preserve freedom has inspired the whole world.	Ваша запекла боротьба заради збереження свободи надихає увесь світ.
133. I also want to express my deepest condolences for every Ukrainian casualty	Я також хочу висловити свої найглибші співчуття з приводу кожної української втрати.
134. I was deeply moved by what I saw there: Evidence of horrific atrocities perpetrated against the Ukrainian people.	Мене глибоко вразило те, що я там побачив: свідчення про жахливі звірства, вчинені щодо українського народу.
135. Ukraine continues to face a terrible test.	Україна продовжує складати жахливе випробування.
136. A brutal, unprovoked war of aggression...	Брутальною, неспровокованою агресивною війною

Joint remarks by NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the US Secretary of Defense Lloyd J. Austin III, Washington D.C., 02 June 2022 [31]

Метафори

137. NATO has grown stronger and more united.	НАТО стає сильнішою і більш згуртованою
---	---

Евфемізми

138. unprovoked aggression	не спровокованої агресії
----------------------------	--------------------------

Антитеза

139. Putin wanted to weaken the rules-based international order, but instead, he galvanized the world by his actions.	Путін хотів послабити міжнародний порядок, заснований на правилах, а вийшло навпаки, він своїми діями змусив світ рухатись.
140. spending two percent of GDP is a floor, and not a ceiling	витрати на рівні двох відсотків ВВП – це нижній поріг, а не стеля

Градація

141. more troops, more forces and many more capabilities	збільшення військ, збільшення сил і багато різних сил і засобів
--	---

СТРАТЕГІЇ

Стратегія антогонізації

142. In the face of Russia's unprovoked aggression against	Перед лицем не спровокованої агресії Росії проти України НАТО
--	---

Ukraine, NATO has grown stronger and more united, and we've come to reinforce our Allies and we'll continue to do that, you know, going forward.	стає сильнішою і більш згуртованою, і ми здійснюємо підкріплення наших членів Альянсу, і ми будемо продовжувати це робити, ви знаєте, рухатись уперед.
143. You know, Putin wanted to weaken the rules-based international order, but instead, he galvanized the world by his actions.	Ви знаєте, Путін хотів послабити міжнародний порядок, заснований на правилах, а вийшло навпаки, він своїми діями змусив світ рухатись.

Стратегія емоційного апелювання

144. You know - but as I think about this, I've never seen NATO more energized, more united.	Ви знаєте, коли я думаю про це, я ніколи раніше не бачив НАТО більш енергійною, більш згуртованою.
145. And I want to thank you for taking the time to come here as we look ahead to both the defense ministerial that's coming up, and most important, the NATO Summit that will follow later this month.	І я хочу подякувати вам за те, що ви знайшли час приїхати сюди саме тоді, коли ми готуємось до засідання на рівні міністрів, яке має невдовзі відбутись, і, що важливіше, до саміту НАТО, який відбудеться за ним пізніше цього місяця.

Стратегія солідаризації (інклюзії)

146. In the face of Russia's	Перед лицем неспровокованої
------------------------------	-----------------------------

<p>unprovoked aggression against Ukraine, NATO has grown stronger and more united...</p>	<p>агресії Росії проти України НАТО стає сильнішою і більш згуртованою...</p>
<p>147. that has really been demonstrated over the last months with the significant increase of U.S. presence in Europe with more troops, more forces and many more capabilities to demonstrate Alliance unity and our readiness to protect and defend every inch of NATO territory</p>	<p>це справді проявляється останніми місяцями через значне посилення американської присутності в Європі, збільшення військ, збільшення сил і багато різних сил і засобів, які демонструють єдність Альянсу і нашу готовність захищати і обороняти кожен дюйм території НАТО</p>

Стратегія мобілізації

<p>148. I know that there's been a lot of discussion about defense spending within NATO recently, so let me just say that spending two percent of GDP is a floor, and not a ceiling, in my view.</p>	<p>Я знаю, що останнім часом точиться багато дискусій про витрати на оборону в НАТО, тому дозвольте мені сказати, що витрати на рівні двох відсотків ВВП – це нижній поріг, а не стеля, на мою думку.</p>
<p>149. And it's also important to increase the amount of common funding so that our NATO has the resources that it needs to accomplish the task</p>	<p>І також важливо збільшити обсяги спільного фінансування для того, щоб наша спільна організація – НАТО – мала потрібні ресурси для виконання завдань, які перед нами</p>

our leaders have assigned us.	ставляють наші лідери.
150. ... with the significant increase of U.S. presence in Europe with more troops, more forces and many more capabilities...	значне посилення американської присутності в Європі, збільшення військ, збільшення сил і багато різних сил і засобів

Стратегія легітимації

151. Putin wanted to weaken the rules-based international order, but instead, he galvanized the world by his actions.	Ви знаєте, Путін хотів послабити міжнародний порядок, заснований на правилах, а вийшло навпаки, він своїми діями змусив світ рухатись.
152. now we are faced with a more competitive world, a world where we see authoritarian powers like Russia and China also working very closely together, and of course this matters for our security.	ми бачимо, що авторитарні країни, такі як Росія і Китай, працюють дуже тісно між собою, і це звичайно впливає на нашу безпеку.

Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the NATO 75th Anniversary Celebratory Event in Washington 09 July 2024 [43]

Метафори

153. the transatlantic relationship has weathered many storms.	трансатлантичні відносини пережили багато бур
154. an historic window of opportunity.	історичне вікно можливостей

Анафора / Повторення

155. There are no cost-free options with an aggressive Russia as a neighbour. There are no risk-free options in a war.	з агресивною Росією як сусідом немає безкоштовних варіантів. У війні немає варіантів без ризику.
--	--

Антитеза

156. I do not know what the next crisis will be. But I do know that we are at our best when we take difficult decisions with political courage, and moral clarity.	Я не знаю, якою буде наступна криза. Але я знаю, що ми в найкращій формі, коли ми приймаємо складні рішення з політичною сміливістю і моральною чистотою.
--	--

Градація

157. the horror, the suffering, and the terrible human cost of war.	жахи, страждання і страшну людську ціну війни.
---	--

158. not only the most successful, and strongest, But also the longest-lasting Alliance in history.	не лише найуспішніший і найсильніший, а також і найбільш тривалий Альянс в історії.
---	---

СТРАТЕГІЇ

Стратегія антогонізації

159. Russia's war against Ukraine is the biggest security crisis in generations.	Російська війна проти України є найбільшою кризою безпеки за життя поколінь.
160. There are no cost-free options with an aggressive Russia as a neighbour.	Реальність така: з агресивною Росією як сусідом немає безкоштовних варіантів.
161. They all support Russia's brutal war.	Вони всі підтримують варварську війну Росії.
162. They all want NATO to fail.	Вони всі хочуть поразки НАТО.
163. If Russia wins in Ukraine, it would embolden President Putin and other authoritarian leaders.	якщо Росія переможе в Україні.. Це підбадьорить не лише президента Путіна. Це також підбадьорило б інших авторитарних лідерів

Стратегія емоційного апелювання

164. They knew only too well the horror, the suffering, and	Вони занадто добре знали жахи, страждання і страшну людську ціну
---	--

the terrible human cost of war.	війни.
165. They all support Russia's brutal war.	Вони всі підтримують варварську війну Росії.
166. To pay my respects for those who have made the ultimate sacrifice.	віддаючи шану тим, хто пожертвував найдорожчим.

«To Prevent War, NATO Must Spend More» Speech by NATO Secretary General Mark Rutte at the Concert Noble, Brussels 12 December 2024, [45]

Метафори

167. Danger is moving towards us at full speed.	Небезпека прямує до нас на всіх парах.
168. Putin is trying to wipe Ukraine off the map	Путін намагається стерти Україну з мапи
169. And he is trying to crush our freedom and way of life.	І він намагається розтрощити нашу свободу і спосіб життя.
170. Russia's economy is on a war footing.	Російська економіка встала на воєнні рейки.
171. chip away at our freedom	Зазіхаючи на нашу свободу
172. this war causes more devastation and death.	ця війна приносить нові руйнування і смерті
173. Freedom does not come for free.	свобода не буває безкоштовною

Анафора / Повторення

174. It's you I'm talking to.	Саме до вас я звертаюсь.
-------------------------------	--------------------------

<p>It's your support I need. It's your voices and actions that will determine our future security.</p>	<p>Саме ваша підтримка мені потрібна. Саме ваші голоси і дії визначатимуть нашу майбутню безпеку.</p>
<p>175. We can do that. We can prevent the next big war on NATO territory.</p>	<p>Ми можемо це зробити. Ми можемо запобігти новій великій війні на території НАТО.</p>
<p>176. Tell them you accept to make sacrifices today so that we can stay safe tomorrow. Tell them they need to spend more on defence so that we can continue to live in peace. Tell them that security matters more than anything.</p>	<p>Скажіть їм, що ви погоджуєтесь піти на жертви сьогодні заради нашої безпеки завтра. Скажіть їм, що їм необхідно витратити більше на оборону, щоби ми могли і надалі жити в мирі. Скажіть їм, що безпека важливіша за все.</p>

Антитеза

<p>177. No, we are not at war. But we are certainly not at peace either.</p>	<p>Ні, ми не у війні. Але ми очевидно і не в мирі.</p>
--	--

СТРАТЕГІЇ

Стратегія антогонізації

<p>178. He is trying to fundamentally change the security architecture that has kept Europe safe for</p>	<p>Він намагається фундаментально змінити архітектуру безпеки, яка утримувала Європу в безпеці</p>
--	--

decades.	протягом десятиріч.
179. Russia is preparing for long-term confrontation.	Росія готується до довгострокової конфронтації.
180. Hostile actions against Allied countries are real and accelerating.	Ворожі дії проти країн Альянсу реальні і вони прискорюються.
181. They are the result of a coordinated campaign to destabilise our societies and discourage us from supporting Ukraine.	Вони є результатом скоординованої кампанії з дестабілізації наших суспільств і розохочення нас від підтримки України.

Стратегія емоційного апелювання

182. Every day, this war causes more devastation and death.	Щодня ця війна приносить нові руйнування і смерті.
183. We should be profoundly concerned.	Ми повинні бути глибоко занепокоєні. Я знаю, що я є.
184. It's your voices and actions that will determine our future security.	Саме ваші голоси і дії визначатимуть нашу майбутню безпеку.
185. If we don't spend more together now to prevent war, we will pay a much, much, much higher price later to fight	Якщо ми не будемо витратити зараз разом для того, щоби запобігти війні, ми заплатимо більшу, набагато, набагато більшу ціну

it.	пізніше, коли прийдеться воювати.
-----	-----------------------------------

Стратегія солідаризації (інклюзії)

186. I'm very honoured to start a crucial conversation with the citizens living in NATO countries, especially in Europe and Canada. It's you I'm talking to. It's your support I need.	Для мене велика честь розпочати важливу бесіду з громадянами країн НАТО, особливо в Європі і Канаді. Саме до вас я звертаюсь. Саме ваша підтримка мені потрібна.
187. When we put our minds and political will to it, there is nothing we cannot do – Europe and North America together.	Коли ми поєднуємо наш розум і політичну волю, немає нічого, що ми не могли б зробити – Європа і Північна Америка разом.
188. We are 32 Allies strong.	Нас 32 союзники.
189. Our support is unwavering.	Наша підтримка непохитна.

Стратегія мобілізації

190. I call for your support. Action is urgent.	Я закликаю вас до підтримки. Дія є невідкладною.
191. Tell them they need to spend more on defence so that we can continue to live in peace.	Скажіть їм, що потрібно витратити більше на оборону, щоб ми могли й надалі жити в мирі.
192. We can do this. We have done it before. We can do it	Ми можемо це зробити. Ми робили це раніше. Ми можемо зробити це

again.	знову.
193. To ensure no one ever considers attacking us, we must maintain long-term deterrence.	Щоб ніхто не думав напасти на нас, ми маємо підтримувати довгострокове стримування.

Стратегія легітимації

194. Without strong defence, there is no lasting security.	Без сильної оборони не може бути тривалої безпеки.
195. NATO Allies have been investing more in defence.	Союзники НАТО інвестують все більше в оборону.
196. We activated our defence plans hours after the invasion.	Через кілька годин після вторгнення ми активували наші оборонні плани.

Statement between NATO Secretary General and the four Indo-Pacific partners in the context of the NATO Summit in The Hague 25 June 2025 [44]

Евфемізми

197. we recognise the extraordinary changes currently happening	Ми визнаємо поточні надзвичайні зміни
198. enhance our defence industrial cooperation	вдосконалювати наше оборонно-промислове співробітництво

СТРАТЕГІЇ

Стратегія солідаризації (інклюзії)

<p>199. Our cooperation is also deepening through our Flagship Projects.</p>	<p>Ми також поглиблюємо співпрацю завдяки спільним флагманським проектам.</p>
<p>200. We owe it to our security today, and for our future generations</p>	<p>Ми повинні зробити це на користь нашої безпеці сьогодні і заради прийдешніх поколінь.</p>

Стратегія мобілізації

<p>201. We are committed to doing so in various ways, building on our respective strengths and interests.</p>	<p>Ми готові досягати цього різними способами, ґрунтуючись на наших відповідних перевагах та інтересах.</p>
<p>202. To protect our citizens, uphold the international rules-based order, and support a secure, stable and prosperous world, we are all transparently increasing our respective defence spending and will look to enhance our defence industrial cooperation.</p>	<p>З метою забезпечення захисту наших громадян, підтримання заснованого на правилах міжнародного порядку, а також сприяння безпеці, стабільності і добробуту в усьому світі усі ми відповідно збільшуємо наші оборонні видатки у дусі прозорості і прагнутимемо вдосконалювати наше оборонно-промислове співробітництво.</p>
<p>203. Driven by a more dangerous and unpredictable global security environment, we recognise the extraordinary</p>	<p>Ми визнаємо поточні надзвичайні зміни, зумовлені більш небезпечним і непередбачуваним глобальним середовищем безпеки, тоді як</p>

changes currently happening, with NATO Allies developing more defence capacity and more defence innovation.	держави–члени Альянсу докладають зусиль для розбудови оборонних спроможностей і ширшого залучення оборонних інновацій.
---	--

Додаток Б

Лекція: Риторичні стратегії та стилістичні засоби у військово-політичному дискурсі НАТО (на матеріалі офіційних промов 2022–2025 рр.)

У сучасному світі політична комунікація дедалі більше набуває ознак стратегічного дискурсу, особливо в умовах конфліктів, гібридної війни та інформаційних атак. Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році риторика міжнародних організацій, зокрема НАТО, набула особливої гостроти, мобілізаційної сили та моральної визначеності. У цьому контексті військово-політичний дискурс виступає не лише як інструмент донесення фактів чи рішень, а як механізм формування громадської думки, політичної легітимації та консолідації міжнародної спільноти.

Риторика НАТО 2022–2025 років демонструє послідовне використання риторичних стратегій, які спрямовані на досягнення низки комунікативних цілей: об'єднання аудиторії, делегітимація агресора, раціональне пояснення дій Альянсу та емоційне залучення громадськості. Промови Генерального секретаря Єнса Столтенберга, офіційні заяви на самітах, комюніке та резолюції містять багатий арсенал засобів переконання, що дає підстави розглядати їх як приклад сучасної політичної риторики високого рівня.

Актуальність дослідження зумовлена потребою в глибшому розумінні того, як мовні стратегії можуть впливати на формування політичних позицій, рішень та публічної підтримки в умовах глобальної безпеки. Крім того, аналіз риторичних і стилістичних засобів дозволяє простежити трансформацію дискурсивних практик НАТО в умовах війни – від стриманої дипломатії до чітких моральних оцінок і мобілізаційних закликів.

Метою цієї лекції є визначення основних риторичних стратегій і стилістичних засобів, що використовуються в офіційних текстах НАТО, а також розкриття їхньої функціональної ролі в умовах військово-політичного конфлікту.

1. Основні риторичні стратегії

1.1. Апеляція до єдності та солідарності

У межах класичної риторики цей тип аргументації пов'язаний із концептом етосу – довіри до мовця як представника певної групи або інституції. У військово-політичному дискурсі НАТО апеляція до єдності не лише емоційно мобілізує, а й виконує функцію легітимізації рішень через консенсус [1].

Також важливо зазначити, що ця стратегія є частиною інклюзивної риторики, яка протиставляє внутрішній колектив зовнішній загрозі. Вона актуалізує архетип «ми – добрі, об'єднані; вони – небезпека» (згідно з теорією Othering у критичній дискурс-аналізі) [10].

Риторичні маркери, які часто зустрічаються:

- Займенники: we, our;
- Лексеми: solidarity, alliance, unity;
- Синтаксичні конструкції зі спільним суб'єктом: we must act together.

Наприклад:

"We stand together in solidarity to defend our shared values and way of life." [2]

«Ми стоїмо разом у солідарності, щоб захистити наші спільні цінності та спосіб життя.»

1.2. Засудження агресора (диспозиційна стратегія)

Ця стратегія заснована на концепції дискурсивного позиціонування (positioning theory), за якою мовець надає опоненту конкретного місця у моральному чи політичному вимірі [3].

Засудження агресора є прикладом диспозиційної риторики, що апелює до етичного судження аудиторії. Мовна структура повідомлення транслює: «ми несемо добро, вони – зло».

Крім того, стратегія засудження є основою для дискурсу делегітимації, коли дії опонента зображуються такими, що не мають морального або юридичного виправдання [11].

Лексичними маркерами є:

- Оцінна лексика: illegal, unprovoked, brutal, inhumane;
- Дієслова з вираженою диспозицією: condemn, reject, denounce.

Чудовим прикладом є:

"Russia's actions are a blatant violation of the UN Charter."

«Дії Росії – це кричуще порушення Статуту ООН.» [5]

1.3. Використання логосу (логічні аргументи)

Логос (від грец. *λόγος* – слово, розум) – один із трьох класичних риторичних засобів переконання за Арістотелем. Його завдання – створити раціональну переконливість через логічно структуровані аргументи.

Логічні прийоми аргументації реалізують логос оратора, впливають на раціональну сферу свідомості слухачів. виділяють:

- аргумент-факт (до справи);
- аргумент до досвіду;

- аргумент до судження;
- доказ від протилежного;
- аргумент до сенсу / цінності;
- аргумент до складу;
- аргумент до обставин;
- аргумент до причин;
- аргумент від абсурдного (зведення до абсурду);
- аргумент до поступки (поворот аргументу);
- стратегію маневру;
- поворотний аргумент (прийом бумеранга);
- аргумент до незнання;
- аргумент з мовчання.

У контексті НАТО ця стратегія проявляється через:

- Раціоналізацію дій Альянсу (пояснення їхньої необхідності);
- Використання фактів і статистики;
- Посилання на нормативно-правові документи (Статут ООН, Вашингтонський договір тощо) [6].

Типові конструкції такі: "According to...", "Evidence shows that...", "Data indicates..."

Прикладом є:

"Over 5 million people have fled Ukraine since February 2022 – a humanitarian crisis on a continental scale."

«Понад 5 мільйонів людей залишили Україну з лютого 2022 року – гуманітарна криза континентального масштабу.» [6]

2. Стилiстичнi засоби

Стилістичні засоби – це мовні прийоми, що використовуються для посилення емоційного впливу, образності та експресивності мовлення. Вони надають промові інтонаційної глибини, ритмічності, дозволяють донести складні ідеї через символи, порівняння, повтори, метафори та інші фігури.

У контексті політичного та військового дискурсу, стилістичні засоби допомагають:

- легше сприймати складні політичні поняття;
- мобілізувати підтримку аудиторії;
- створювати контраст між «своїм» і «чужим»;
- викликати емоції (страх, надію, солідарність);
- підсилити меседж, зробити його пам'ятним [7].

2.1. Метафора

Метафора у військово-політичному дискурсі не лише прикрашає мову, а й виконує когнітивну та ідеологічну функцію. Згідно з теорією когнітивної лінгвістики Дж. Лакоффа та М. Джонсона, метафора структурно формує наше розуміння складних явищ через знайомі концепти [7].

У промовах НАТО вона часто:

- Активізує архетипічні образи (війна як хвороба, як природна стихія);
- Створює контрастне мислення (ми – щит, ворог – шторм);
- Допомагає сформулювати моральне обґрунтування дій (боротьба як очищення, оборона як ліки)[13].

Типовими образами є:

- Природні явища: storm, wave, shadow;
- Медичні метафори: cancer of tyranny;
- Архітектурні: bastion, shield, wall.

Гарний приклад бачимо в одній із промов:

"A storm of aggression is raging against Ukraine, and we must stand as a shield."
«Шторм агресії лютує проти України, і ми маємо стати щитом.» [7]

2.2. Антитеза

Антитеза – це стилістичний прийом контрасту, який використовується для акцентування ціннісних орієнтирів. У військово-політичному контексті вона є риторичним знаряддям поляризації, яке створює бінарні опозиції типу «право / насильство», «світло / темрява» [8].

Теоретичне підґрунтя таке:

- Теорія концептуальних бінарних опозицій;
- Механізм «чорного/білого» дискурсу – для мобілізації аудиторії.

Прикладом є:

"This is a clash between the rule of law and the rule of the gun."
«Це зіткнення між верховенством права та правом сили.» [2]

2.3. Повтор (анафора)

Анафора – риторична фігура, що полягає у повторенні початкового слова або фрази. У промовах лідерів НАТО вона часто використовується у кульмінаційних моментах, для:

- Наголошення ключового меседжу;
- Емоційного підсилення;
- Формування ритму (ритмізація створює ефект "мантри" і кращого запам'ятовування) [9].

Приклади анафори:

"We will fight for freedom. We will fight for justice. We will fight for peace."
«Ми будемо боротися за свободу. Ми будемо боротися за справедливість. Ми будемо боротися за мир.» [9]

Риторичний аналіз офіційного дискурсу НАТО за період 2022–2025 років свідчить про глибоко продуману комунікативну стратегію, яка поєднує логічну аргументацію, моральне позиціонування та емоційний вплив. Усі вивчені риторичні стратегії – апеляція до єдності, засудження агресора, логос – функціонують як складові єдиного дискурсивного механізму, покликаною забезпечити мобілізацію, легітимацію та солідарність в умовах війни.

Варто особливо наголосити, що риторика НАТО є не лише інформаційною, а також переконувальною і нормативною. Вона задає моральні координати сучасного геополітичного ландшафту: хто є носієм міжнародного права, а хто – його порушником; хто захищає свободу, а хто посягає на неї. У цьому контексті диспозиційна стратегія засудження агресора стає не просто політичною заявою, а актом риторичної справедливості, що звертається до колективної етики демократичного світу.

Стилістичні засоби – метафора, антитеза, анафора – виконують ритмо-смыслову функцію: вони підсилюють емоційну зарядженість меседжів, роблять їх запам'ятовуваними та репліковуваними у медіапросторі. Через метафору війна постає не лише як конфлікт, а як хвороба, катастрофа, загроза самому існуванню – що вимагає єдиної оборонної відповіді. Антитеза та повтори, своєю чергою, будують чітку структуру «свій – чужий», «правда – агресія», «закон – сила».

Таким чином, риторика НАТО у досліджуваній період є зразком стратегічної комунікації, що базується на поєднанні класичних риторичних принципів з сучасними засобами політичного дискурсу. Її вивчення важливе не лише для розуміння політичної дійсності, а й для формування критичного мислення в умовах інформаційного протистояння. Це дає змогу побачити, як мова стає засобом боротьби – не менше ефективним, ніж зброя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. M. Charland. Constitutive Rhetoric: The Case of the Peuple Québécois. *Quarterly Journal of Speech*. 1987.
2. Heads of State and Government. NATO Strategic Concept. 2022.
3. P. Chilton. *Analysing Political Discourse: Theory and Practice*. Routledge. 2004.
4. Heads of State and Government. Washington Summit Declaration. 2024.
5. NATO's response to Russia's invasion of Ukraine. NATO Official Statements. 2023.
6. Central Arizona College. *Logos, Pathos, Ethos*. CalState Pressbooks. 2024
7. Manner of Speaking. *Rhetorical Devices: Metaphor*.
8. Grammarly. *What Is Antithesis, and How Do You Use It?* 2025
9. MasterClass. *Anaphora Examples: The Literary Device in Text and Speeches*. 2022
10. Van Dijk, T. A.. *Discourse and manipulation*. *Discourse & Society*, 17(3), 359–383. 2006
11. Wodak, R.. *The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean*. SAGE. 2015
12. Perelman, C., Olbrechts-Tyteca, L.. *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. University of Notre Dame Press. 1969
13. Lakoff, G., Johnson, M.. *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press. 1980

Lesson Plan Outline

Topic / Themes: Rhetorical Strategies and Stylistic Devices in NATO’s Political Discourse (2022–2025)

Learning Objectives:

- To identify and interpret key rhetorical strategies used in NATO’s official communications.
- To analyze how language influences public perception in times of political conflict.
- To produce short argumentative texts using rhetorical tools effectively.
- To develop critical thinking through comparison, contrast, and stylistic analysis.

Students will be able to:

- Define and exemplify rhetorical strategies: appeal to unity, condemnation of the aggressor, logos.
- Recognize and analyze stylistic devices: metaphor, antithesis, anaphora.
- Apply rhetorical strategies in their own written speech.
- Critically evaluate authentic excerpts from NATO speeches.
- Participate in group discussions on the role of rhetoric in political contexts.

Language Material:	
Vocabulary:	Functions and Skills:
Solidarity, alliance, condemnation, unity, rhetorical device, discourse, persuasion, legitimacy, metaphor, antithesis, anaphora, logos, ethos, pathos, NATO, aggression, narrative, framing.	<ul style="list-style-type: none"> – Reading for structure and rhetorical purpose – Speaking: engaging in debates, group analysis – Writing: producing rhetorical texts and commentary

	– Critical analysis of discourse and persuasive techniques
Ways Of Assessment:	
<p>Formative: class participation, group work, peer feedback</p> <p>Summative: Short written rhetorical analysis (Task 2.1)</p> <p style="padding-left: 40px;">Creative rhetorical text (Task 3.1)</p> <p style="padding-left: 40px;">Mini quiz (Tasks 1.1–1.5)</p>	
Aids / Materials / Resources:	
<p style="padding-left: 40px;">Printed handouts with NATO speech excerpts</p> <p style="padding-left: 40px;">Projector / PowerPoint slides with examples</p> <p style="padding-left: 40px;">Access to Google Docs for collaborative writing</p>	

PROCEDURES

№	MAIN STAGES	Time,min
	INITIAL STAGE	
1.	Every day procedures	2-5
2.	Warm-up	5-10
	MID-STAGE	
3.	Mini Lecture/Review	10
4.	<p>Interactive Practice</p> <p>Task 1: Vocabulary matching or rhetorical strategy quiz (Tasks 1.1–1.5)</p> <p>Task 2: Group analysis of speech excerpt (Task 2.1)</p>	15-20
5.	<p>Mid-Stage: Production</p> <p>Creative Task: Students write their own short NATO-style</p>	25

	speech excerpt using required strategies/devices (Task 3.1 and 3.2) Peer Feedback: Exchange texts in pairs, identify used strategies/devices, and give feedback	
	Final Stage	
	Discussion / Reflection Discussion prompt: Can language be as powerful as weapons in times of war?	10
	Total	80

1. Warm-Up / Lead-in (5–7 min)

Brainstorm question: *What do politicians do with words during a war?*

Short discussion: *examples of persuasive speech in global conflict (Ukraine, NATO, UN)*

1. Test

1.1. *Яка риторична стратегія полягає у формуванні негативного образу опонента через мовлення?*

- а) логос
- б) апеляція до єдності
- в) диспозиційна стратегія
- г) метафора

1.2. *Що є головною функцією анафори у промовах?*

- а) створення протиставлення
- б) зображення абстрактних понять
- в) ритмізація та емоційне підсилення

г) пояснення логічних причин

1.3. Який зі стилістичних засобів базується на контрасті понять?

а) метафора

б) анафора

в) антитеза

г) синекдоха

1.4. Який приклад містить апеляцію до єдності та солідарності?

а) "We must denounce this aggression."

б) "A storm of destruction is upon us."

в) "We stand together for our freedom."

г) "They have violated international law."

1.5. Логос у промовах НАТО найчастіше виражається через:

а) заклики до дії

б) повторення емоційних слів

в) статистику, документи, причинно-наслідкові зв'язки

г) метафори стихій

2. Analytical task

2.1. Прочитай уривок із промови і виконай завдання нижче:

"We will not be intimidated. We will not retreat. We will not surrender. Our unity is our strength."

Завдання:

а) Визнач дві риторичні стратегії та один стилістичний засіб, використані в уривку.

б) Поясни, яку функцію вони виконують у контексті військово-політичної риторики.

в) Як ці засоби можуть впливати на сприйняття слухача?

3. Creative task

3.1. Напиши власний мікротекст (5–6 речень) – звернення представника НАТО або міжнародної спільноти до світової аудиторії у зв'язку з нападом на Україну.

Умови:

використай щонайменше 2 риторичні стратегії (з апеляцією до солідарності, логосу, засудження агресора);

додай 1 стилістичний засіб (метафору, антитезу або анафору).

Після написання проаналізуй, який емоційний ефект має твій текст, і яку ідею він просуває.

3.2. Завдання: переписиць сухе повідомлення, використовуючи один із прийомів: метафору, антитезу або анафору.

Повідомлення:

"NATO will provide support to Ukraine next year."

Можливі варіанти відповідей:

Метафора: *"NATO will remain Ukraine's shield in the storm of aggression."*

Антитеза: *"We stand for freedom – while Russia wages tyranny."*

Анафора: *"We will support Ukraine next year. We will support it in peace. We will support it in justice."*

4. Discussion

«Чи можуть риторичні стратегії бути настільки ж впливовими, як військова або економічна сила у формуванні міжнародної політики?»

Підготуйте аргументовану відповідь (усно або письмово) з прикладами з промов НАТО, ООН, українських дипломатів.

Обговоріть у парах або мінігрупах, використовуючи терміни з лекції (логос, диспозиційна стратегія, метафора, тощо).

Wrap-Up / Reflection

Чи може риторика бути зброєю? Як мова НАТО конкурує з мовою агресора?

Чи достатньо логосу в часи війни, чи емоції мають більший вплив?

Які риторичні стратегії найбільш ефективні в інформуванні міжнародної спільноти?

1. Комунікативна прагматика в наукових дослідженнях та у викладацькій практиці

Пальчак І.І., Гордій О.М.,
Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна

РИТОРИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ У ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Актуальність дослідження. Сучасний військово-політичний дискурс виступає одним із найвпливовіших засобів формування суспільної свідомості та міжнародного іміджу держав. Мова в офіційних промовах і документах НАТО, ЄС чи українського політичного керівництва не лише інформує, а й впливає на емоційне сприйняття подій, формуючи наративи миру, безпеки, боротьби та єдності. Аналіз риторичних стратегій дозволяє зрозуміти механізми мовного впливу в умовах глобальних політичних конфліктів (Fairclough, 1995: 52; Chilton, 2004: 19).

Мета дослідження – визначити сутність і функції риторичних стратегій та стилістичних засобів у військово-політичному дискурсі, окреслити їхні типологічні ознаки й роль у формуванні переконувального ефекту.

Об'єктом дослідження є військово-політичний дискурс як різновид політичної комунікації, а предметом – риторичні стратегії та стилістичні засоби, що забезпечують ефективність цього типу дискурсу.

Особливим різновидом політичної комунікації є військово-політичний дискурс (ВПД) – комунікативна система, покликана мобілізувати суспільство, легітимізувати дії влади та конструювати уявлення про безпеку, ворога і

союзника. Його мета полягає не лише в інформуванні, а й у формуванні ідеологічної єдності через створення наративів миру, оборони й колективної відповідальності. У межах критичного дискурс-аналізу дискурс визначається як соціальна практика, через яку відтворюються владні відносини та ідеологічні рамки (Fairclough, 1995: 45). П. Чілтон підкреслює, що політична мова є інструментом переконання й контролю, який формує уявлення про безпеку, загрозу чи солідарність (Chilton, 2004: 40). На думку Р. Водак, військово-політичний дискурс поєднує мовні, когнітивні та прагматичні чинники, завдяки чому мова стає інструментом легітимації дій та мобілізації громадськості (Wodak, Meyer, 2009: 112).

Сучасна лінгвістика розглядає військово-політичний дискурс як багаторівневий феномен, що поєднує мовні, когнітивні, соціальні та ідеологічні чинники. Як зазначає українська дослідниця О. Селіванова (Селіванова, 2008: 629), політична мова функціонує не лише як інструмент комунікації, а як засіб формування світогляду та національної ідентичності. У цьому контексті військово-політичний дискурс виступає особливою формою соціального впливу, що конструює образи «ворога» і «захисника», легітимізує дії влади та мобілізує громадськість до єдності.

З позицій когнітивно-дискурсивного підходу, мова політики є відображенням мислення і колективної пам'яті народу. Як підкреслює В. Осипенко (Осипенко, 2023: 5), дискурс є динамічною системою, у якій взаємодіють знання, ідеологія та мовні структури. Саме тому аналіз військово-політичного мовлення потребує врахування не лише прагматичних, а й ментально-когнітивних чинників, що формують спосіб бачення світу через мову.

Таким чином, дослідження риторичних стратегій у військово-політичному дискурсі має міждисциплінарне значення: воно поєднує лінгвістику, політологію, психологію та когнітивну науку, дозволяючи виявити, як мовні

структури сприяють формуванню суспільних цінностей, переконань і моделей поведінки.

Лінгвопрагматичні методи дозволяють вивчити характеристики ролей комунікантів, комунікативного ланцюжка, комунікативно-прагматичні наміри адресанта, міжособистісні стосунки учасників комунікації, час і місце ситуації.

Застосування цих методів у межах аналізу військово-політичного дискурсу дає змогу простежити, яким чином мовні засоби використовуються для реалізації стратегій переконання, легітимації та мобілізації аудиторії. Вони допомагають визначити прагматичні параметри політичного висловлення – інтенцію мовця, передбачувану реакцію адресата, ступінь експресивності та впливовості повідомлення (Осипенко, 2023: 5).

Особливу увагу приділяють також типам комунікативних актів, що домінують у військово-політичних текстах (заклик, обґрунтування, оцінка, обіцянка, попередження), адже саме вони відображають риторичну спрямованість дискурсу та його соціальну функцію (Мотречко, 2023).

Отже, лінгвопрагматичний підхід забезпечує цілісне бачення мовленнєвої поведінки політичних акторів і дозволяє розкрити взаємозв'язок між комунікативною метою, мовними засобами та ідеологічним змістом висловлення.

У нашому дослідженні цей підхід є важливим, оскільки саме через нього можна з'ясувати, як риторичні стратегії реалізуються на рівні конкретних мовленнєвих актів та яким чином мовець добирає мовні засоби для досягнення комунікативного ефекту. Ми простежуємо, що у військово-політичному дискурсі прагматична спрямованість висловлення завжди поєднує інформаційну та впливову функції – висловлювання не лише повідомляє факт, а й формує певну оцінку подій.

До провідних риторичних стратегій військово-політичного дискурсу належать:

- стратегія легітимації – обґрунтування дій держави через моральні та правові аргументи;
- стратегія солідаризації – створення почуття спільності за допомогою інклюзивних займенників (we, our, together);
- стратегія антагонізації – протиставлення «ми» – «вони»;
- стратегія емоційного апелювання – використання метафор, анафор, гіпербол, повторів, які формують емоційний зв'язок між промовцем і аудиторією (Charteris-Black, 2011: 103).

Стилістичні засоби забезпечують експресивність і впливовість політичного мовлення. На лексичному рівні часто вживаються евфемізми (military operation, collateral damage), метафори (battle for freedom, shield of unity) та оцінна лексика (brave defenders, unbreakable unity). Синтаксичний рівень характеризується риторичними фігурами – анафорою, антитезою, градацією, що посилюють емоційність і ритм промов (Van Dijk, 2008: 211).

На синтаксичному рівні поширені риторичні фігури, що формують ритміку та емоційність промов: анафора, антитеза, градація, риторичні запитання. Ці засоби не лише підвищують емоційність, а й виконують прагматичну функцію – формують ефект діалогу між політичним лідером і суспільством (Wodak, Meyer, 2009: 26).

Висновки. Військово-політичний дискурс є складною системою комунікації, у якій риторичні стратегії та стилістичні засоби виступають основними механізмами впливу. Вони забезпечують не лише інформування, а й формування спільних цінностей, легітимацію політичних дій і конструювання образів «ворога» та «захисника». Таким чином, стилістичні засоби у військово-політичному мовленні підсилюють аргументацію, створюють довіру до мовця та формують ідеологічну єдність аудиторії. Риторичні стратегії та стилістичні засоби становлять ядро військово-політичного дискурсу, забезпечуючи реалізацію його комунікативних і прагматичних функцій. Вони поєднують

логічні, емоційні та етичні аргументи, створюючи єдине смислове поле, у якому мова виконує роль засобу соціального впливу. Аналіз цих стратегій дозволяє виявити, як мова функціонує як інструмент влади, переконання та соціального контролю.

Список використаних джерел

1. Мотречко Б. Б. Комунікативні стратегії та тактики в воєнному дискурсі : кваліфікаційна робота : 054 Соціологія / Мотречко Богдана Богданівна. Київ, 2023. 49 с.
2. Осипенко В. Ю. Дискурс і лінгвістика тексту в мовознавстві другої половини ХХ ст. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2023. № 59. Том 3. С. 4–7.
3. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 711 с.
4. Charteris-Black J. Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011.
5. Chilton P. Analysing Political Discourse: Theory and Practice. London: Routledge, 2004.
6. Fairclough N. Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language. London: Longman, 1995.
7. Van Dijk T.A. Discourse and Power. New York: Palgrave Macmillan, 2008.
8. Wodak R., Meyer M. Methods of Critical Discourse Analysis. London: Sage, 2009.